

mircea eliade

1443

mircea eliade

domnișoara christina

mircea eliade

ISBN 973-21-0465-1

1443

Lei 3800

editura minerva

„Fantasticul lui Mircea Eliade este benign, o revanșă a Vieții, a frumuseții și fecundității ei inepuizabile. Din acest punct de vedere, el rămâne, după părerea mea, în mod decisiv românesc, pentru că literatura română îmi pare a fi una din puținele literaturi ale lumii în care fantasticul n-a devenit niciodată grotesc, tragic, sumbru, păstrându-și puritatea lirică, de alternativă mai bună și mai frumoasă a Realului.

Iată de ce originalitatea acestui scriitor român de renume mondială sprijină și exprimă indiscutabil o spiritualitate românească.”

SORIN ALEXANDRESCU

Ilustrația copertei: DUMITRU VERDEȘ

Culegere și tehnoredactare computerizată: MARIA DEMETRESCU.

mircea eliade

domnișoara christina

ROMAN

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
MIHAI DASCAL
TABEL CRONOLOGIC DE
MIRCEA HANDOCA
PREFATĂ DE
SORIN ALEXANDRESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1996
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru această ediție, toate drepturile rezervate Editurii Minerva.

ISBN 973-21-0465-1

PREFAȚĂ

Mircea Eliade a mărturisit odată¹ interdependența paginilor lui „realiste“ și „fantastice“, încă din epoca debutului. Primele încercări, publicate în Ziarul științelor populare², se numeau, semnificativ pentru orientarea lor, *Cum am găsit piatra filozofală* și respectiv, *Amintiri din retragere*. În liceu scrie, fără a le publica, *Memoriile unui soldat de plumb* (paralel cu *Romanul adolescentului miop*), care se voia o istorie cosmică a unui fragment de plumb, din epoca formării pământului până în prezent, sub forma unui soldat-jucărie.

Nu trebuie însă uitat că în multe scrieri se situează la interferența realului cu fantasticul.

Cum s-ar putea explica această particularitate, destul de rară în literatura română? Cred, prin aceeași factori care explică și interesul omului de știință pentru fenomenele spirituale cele mai diverse: o anumită percepție a *miraculosului*, existentă încă din copilărie, și o deschidere *culturală* (lecturi, călătorii, studii, experiențe de viață) spre sisteme de gândire situate în afara tradițiilor locale, și chiar europene, dar pe care, tocmai de aceea, le poate înțelege mai adânc. Din acest punct de vedere, literatura fantastică a lui Mircea Eliade se situează între cea realistă și studiile de filozofie sau istorie a religiilor, în același sens în care evoluarea unor evenimente ca „fantastice“ se situează între descrierea lor strict pozitivă, indiferentă la mister, și interpretarea lor scientistă, în funcție de anumite

1 *Fragment autobiografic*, p. 67.

2 1920-1921.

complexe culturale arhaice, circulație a motivelor mitice și ritualistice etc. Personalitatea unitară a lui Mircea Eliade s-a format tocmai prin permanenta *interferență* a acestor *trei atitudini*, preponderența uneia sau a alteia dintre ele definind un anumit sector al operei. Libera comunicație între atitudini înseamnă mișcarea interioară a unui om pe care niciodată nu l-a mulțumit exclusivismul uneia singure, pentru că a realizat, întotdeauna, misterul infinit al realului, ambiguitatea lui fascinantă. Mărturisirile lui Eliade sunt, astfel, revelatorii: „Este, în orice caz, reală dependența unor scrieri literare de cele teoretice, și viceversa. Începând cu exemplele cele mai evidente, aş putea aminti *Secretul doctorului Honigberger*, care derivă direct din Yoga...”¹

Pe de altă parte, câteva rânduri mai jos se precizează: „Poate că dacă mi-aş fi dat osteneala, simbolismul din *Șarpele* ar fi fost și mai coerent, dar, atunci, probabil, invenția literară ar fi fost stânjenită. Nu știu. Faptul care mi se pare interesant e următorul: că deși «atacam» un subiect atât de scump istoricului religiilor care eram, scriitorul din mine a refuzat orice colaborare *conștientă* cu eruditul și interpretul simbolurilor; a ținut cu orice preț să rămână *liber* să aleagă ceea ce îi place și să refuze simbolurile și interpretările pe care i le oferea, de-a gata, eruditul și filozoful.”² „Evident, n-aş vrea să las cumva impresia că scriam literatură ca să demonstrez cutare sau cutare teză filozofică. Dacă aş fi făcut-o, e probabil că romanele mele ar fi fost, filozoficeşte vorbind, mai consistente. În realitate, aşă cum experiența *Șarpelei* o demonstrează pe deplin, scriam literatură pentru plăcerea (sau nevoia) de a *scrie liber*, de a inventa, de a visa, de a gândi chiar, dar fără stringența gândirii sistematice. Este probabil că o serie întreagă de mirări, mistere și probleme pe care le refuza activitatea mea teoretică își cereau îndeostularea în libertatea scrisului literar.”³

*

Romanul *Domnișoara Christina* (1936) crește direct din folclorul românesc: o poveste cu strigoi, într-o lume căzută pradă blestemului,

1 *Fragment autobiografic*, p.9.

2 *Idem*, p. 9 și 10.

3 *Idem*, p. 11.

pe care un tânăr o salvează, ucigând a doua oară strigoii, cu un drug de fier împlântat în inimă. Textul debordează însă schema inițială, devenind curând un soi de *mister* medieval, realizat în spațiul românesc, comparabil cu unele piese de teatru ale lui Blaga. Mai mult ca în celelalte scrieri fantastice, personagiile nu au o viață autonomă, existând – aproape impersonal – numai prin *funcția* lor într-un ritual străvechi. Numai că acum, spre deosebire de toate celelalte scrieri fantastice, nu întâlnim în țesătura epicului nici dialectica sacru-profan, nici problematica teoretică, familiară orientalistului, precum caracterul iluzoriu al spațiului și timpului din *Nopti la Serampore* sau conceptul de om total din *Șarpele*. Conflictul nu mai apare din înfruntarea unor sisteme de gândire diferite, ca în celelalte scrieri, ci, paradoxal de simplu, în confruntarea dintre două supraforțe de maximă generalitate, Viața și Moartea. De altfel, de n-ar fi atmosfera intens magică a textului, ne-am putea gândi chiar la o parabolă.

Aceste forțe se constituie destul de rapid după începutul cărții, încât „criza” de semnificație a evenimentelor din alte povestiri aici nu există. Aproape cu conștiinciozitate, autorul revelă poziția fiecărui personaj în conflict, benefică ori malefică, fără ca nici o dezvoltare ulterioară să o mai complice. Deplasarea cititorului de la un nivel existențial la altul este înlocuită cu un pariu: singura *suspense* se referă la victoria ori eșecul eroului Egor. Citim, de fapt, un basm în care *fantasticul devine aproape un supranatural de factură magică* „inferior”, ca spiritualitatea implicată față de caracterul sublim, sacru al forțelor declanșate în *Nopti la Serampore* ori *Secretul doctorului Honigberger*.

Certitudinea lumii demoniace a strigoilor este, de la început, totală, Egor și Nazarie convingându-se prin *teroarea* pe care o resimt. În loc de *dilema real-ireal*, frecventă în alte scrieri fantastice, apare aici *conflictul real-ireal*. Dialogul între cele două lumi nu este efemer și privilegiat, prin fulguranța hierogamiilor și prin ritualul inițierii, ci este permanent și general, printr-o adevărată strategie a teroarei. La conac, cele două tabere se asediază reciproc, ca într-un „western dunărean”, numai că beligeranții cer suflete în loc de averi și utilizează nu arme clasice, ci rituri magice. Chiar dacă probele materiale ale existenței Christinei sunt inefabile (parfumul

de violete, o mânășă pierdută, care se face scrum la atingere), *fantasticul nu e generat de dubiu, ci de certitudine*. El constă în prezența familiară a lumii celeilalte, în *anularea intervalului separator* dintre lumea viilor și cea a morților. În mod obișnuit, cei vii și cei morți rămân în lumi diferite, necomunicante, condiție *sine qua non* a echilibrului. Apariția strigoiului, cu statutul său ambigen, tulbură acest echilibru, iar capriciul de a iubi un muritor dezlănțuie criza. Lipsit de auxiliarii săi firești, enigmaticul și straniul, lipsit și de obișnuita lui existență, dilematică, fantasticul devine o *ipoteză* – *contingenta noncontingentelor* – și o *analiză* ca într-un experiment al rezultatelor; criza, adică dezlănțuirea haosului, se soluționează numai prin distrugerea factorului dizident, ceea ce reintroduce ordinea în cosmos. Numim această situație „fantastică”, pentru că ea deviază de la sistemul logic rațional al lumii noastre, deși *fără* ca ea să devină *posibilă* într-un alt sistem. Ca urmare, fantasticul se rezolvă, adică situația incomodă este eliminată, și sistemul triumfă, *fără* ambiguitatea finală din alte povestiri. Nu ne rămâne decât să remarcăm, încă de acum, diversitatea modalităților de fantastic în opera lui Mircea Eliade și să observăm, totodată, că cea din *Domnișoara Christina* rămâne singulară în restul operei.

Viața și *Moartea* se înfruntă prin două grupuri de personaje. *Moartea* este reprezentată, evident, de strigoaica *Domnișoara Christina*, de fuga ră prezenta a aliatului Satan („celălalt”, prin eufemism) și de către agenții ei: Simina, fetița posedată, doamna Moscu, mama, apoi vizitiul și caii de la rădván, fantome ca și stăpâna lor. *Viața* este reprezentată de Egor, Eroul, și ajutoarele lui: Nazarie, apoi doctorul și, în final, țărani din sat. Dar Egor este totodată și obiectul disputei între cele două forțe, la fel ca și Sanda, iubita lui, care însă aparține alternativ celor două tabere, victimă și aliată involuntară. Egor luptă cu domnișoara Christina pentru el însuși, ca și pentru Sanda; Christina luptă cu Sanda pentru Egor; Egor o distruge pe Christina, dar și Christina pe Sanda!

Arta romanului constă în compoziția lui impecabilă. Debutul este mult mai rapid decât în *Șarpele* ori în *Secretul doctorului Honigherger*, pentru că „strategia” fantasticului cere, aici, nu o descriere, eventual detaliată, a unei profane (= burghize, în *Șarpele*) în care izbutește satul (printr-o hierofanie), ci o rapidă înclăstare

între uman și nonuman. Expozițiunea prezintă deci actorii dramei, sugerând nu caracterul *enigmatic* al unor gesturi și cuvinte, în sensul de rupere a semnificațiilor de semnificații, ci existența unei *intenții* secrete în spatele lor, încă necunoscute. Între cuvinte convenționale încep să apară goluri, pauze neliniștitoare. Expozițiunea romanului este construită deci ca o *așteptare* a ceva terifiant, prin ciudățeniile familiei și jupănesei, magia nopții dunărene („vrajă”), cu un fundal pre și anistoric, „scitic”, neliniștea progresivă a lui Egor și Nazarie. Evenimentul primei întâlniri cu Christina, în cursul nopții pe care cei doi bărbați o petrec terorizați, laolaltă, declanșează conflictul – și romanul – propriu-zis, care va fi construit pe baza a două principii: apropierea Christinei, realizată prin *materializarea ei treptată*, și, în al doilea rând, *extinderea și generalizarea conflictului* inițial Egor – Christina la proporțiile unei înfruntări Viață – Moarte, prin desenarea în jurul celor doi a unor cercuri concentrice, care „înghit” treptat toate ființele și obiectele de la conac.

Scenele intermediare care o „anunță” pe Christina se succed rapid: portretul sfidător și dramatic din fosta ei cameră, atmosfera acestei camere („tinerete oprită pe loc”), întâlnirea Egor – Simina, în care fetița îi povestește un basm cu evidente aluzii și îndemnuri¹, apariția probabilă, în acest timp, a Christinei, încă invizibilă, în parc, povestirea lui Nazarie despre cruzimile și erotomania Christinei în viață. Urmează *visul* lui Egor, în care Christina se introduce firesc, dar *dizolvând* lumea onirică prin simpla ei prezență, transformând-o într-o lume supranaturală, în care spațiul (odaia lui Egor) este același și totuși fundamental altul. „Ce bine că toate lucrurile acestea se întâmplă în vis”, gândi el. De fapt, inerția conștiinței onirice este ultima lui apărare, curând Egor se „trezește” și o vede cu o deplină luciditate.

Această primă întâlnire precizează nuanțe semnificative. Christina se refuză pe sine ca strigoi și încearcă, patetic, o reîntoarcere în lumea oamenilor, pe calea unei dragoste normale; ea

1 „A fost odată un fecior de cioban, începu repede Simina, fără să-i mai lase timp s-o întrerupă. Și când s-a născut el, ursitoarele i-au spus: «Să iubești o împărăteasă moartă!». Mama lui a auzit și a început să plângă. Călaltă ursitoare, căci crau trei, s-a milostivit de jalca ei și a adăugat: «Și te va iubi și împărăteasa pe tine!».”

se vrea și se face femeie, transformând pofta de sânge a strigoiului în pofta de dragoste a femeii: „«Nu te speria, dragostea mea, șopti atunci Christina. Nu-ți voi face nimic. Ție nu-ți voi face nimic. Pe tine te voi iubi numai»... Vorbea încet, rar, uneori cu multă melancolie în glas. Îl privea nesățioasă, înfometată. Și totuși, în ochii ei sticloși se cobora câteodată o umbră de infinită tristețe.” Fascinația Christinei se exercită prin însuși statutul ei paradoxal. Dorințele de femeie o fac femeie, dar Christina rămâne încă suspendată între abur și carne, formă incertă, halucinantă, țesută din prezență și totodată absență, lubrică, deșăntată și totuși asexuată.

Senzualitatea imposibilă a Christinei se extinde, încă de la început, asupra Siminei. Fetița, neobișnuit de frumoasă, este concepută ca o „dublă personalitate” într-un mod care amintește de cei doi copii din romanul lui H. James, *The Turn of the Screw* (*O coardă prea întinsă*, în traducerea românească). Comportarea ei „joacă” între un registru uman ingenuu, de copil binecrescut, dar ușor excentric, și un registru inuman, „diabolic” (= corupție a umanului), de agent al Christinei. Dintre toate personajele romanului, Simina este singurul „fantastic” în sensul pe care-l vom găsi în scrierile ulterioare, prin această ambiguitate a dublei apartenențe, prin imposibilitatea noastră de a „explica” fenomenul însuși (nefiind vorba, evident, de o „întrupare”, ca la Christina, ori de o apariție pur spectrală, ca la vizitiul acesteia).

Biologic prenubilă, Simina stăpânește totuși arta seducției, fiind la fel de violent și totodată abstract senzuală ca și maestra ei. Este evident, de altfel, că Simina nu are numai rolul minor de valet intrigant, ci, mai mult, că ea *devine* chiar Christina (o a doua „întrupare”, acum metaforică, a acesteia!), într-o variantă diurnă care completează seducția nocturnă a celeilalte. Întrecerea de forțe cu Simina, din grajdul părăsit, îl lasă pe Egor la fel de vlăguit ca și vizita Christinei din cursul nopții, iar mai târziu, înfruntând-o din nou, în pivniță, Egor, sălbăticit de spaimă, va accepta sadismul fetei brusc erotomane, cu aceeași inumană voluptate pe care o presimțise în preajma Christinei.

Prezența Christinei, persuasivă prin Simina, devine disuasivă, prin Sanda. Simetria personajelor interpuse între Christina și Egor este evidentă. Sanda, obligată probabil și la sângeroase ritualuri, de

către doamna Moscu, slăbește treptat prin transferul – magic – de viață și chiar de materialitate, *de trup de femeie*, săvârșit în favoarea Christinei. De altfel, Sanda se „îmbolnăvește“ exact în noaptea primei apariții a Christinei, starea ei se înrăutățește în timpul celei de-a doua nopți, și va muri după a treia noapte, în zori, o dată cu Christina, ucisă de Egor. Paralelismul magic al celor două planuri și inversa proporționalitate a ponderei Viață – Moarte, iată prima formă de manifestare a generalizării conflictului Egor – Christina. Sanda și Simina formează *primul cerc concentric*; li se adaugă Nazarie, „adjunctul“ lui Egor, nu numai pentru că îi este prieten și „aliat“, ci și pentru că suferă asaltul acelorași forțe maligne.

Un cerc următor ar cuprinde pe doctor, aliat de nevoie cu Egor, năvălind speriat în camera lui, ca și Nazarie cu două nopți înainte, pe doamna Moscu, psihopată și sadică, împreună cu strania doică, intrată și ea, ca *alter-ego* al Christinei, în atitudinea violent erotică a acestor „foste“, sau „încă nu“, femei, față de Egor¹.

Următorul cerc cuprinde spectrul „propriu-zis“, vizitiul, după care urmează ființele animale, caii de la trăsură, pandant evident la păsările și animalele ucise, „supte“ de strigoi (cp. cu păsările *vânate* de doctor, departe de conac!), apoi acel *altcineva* teribil, Satan însuși. În fine, obiectele se organizează și ele concentric: trăsura, mănuașă Christinei, acareturile, mobilele (mai ales cele din camera lui Egor) și, prin extindere, tot spațiul fizic, conacul, pădurea (artificială, din salcâmi plantați, în loc de vechiul cadru al Teleormanului!), satul, pământul cu adâncurile lui blestemate, pline încă de oase scitice...

Scena culminantă a romanului este a treia și ultima întâlnire Egor – Christina. Dezgustul violent al celei dintâi întâlniri fusese depășit în a doua noapte prin introducerea, de către Christina, a unui element suplimentar de tensiune, Diavolul, deci a unui dezgust încă și mai insuportabil, pentru a crea, comparativ, impresia „binefăcătoare“ a prezenței ei. Atunci, Egor „gândea“ cuvintele Christinei, nu le mai „auzea“; o magică identificare, depășind starea visului, care presupunea totuși separația conștiințelor. A treia întâlnire nu putea

¹ Motivul bărbatului viril, dorit simultan de mai multe femei, este frecvent în romanele numite „realiste“, unde nu este însă transfigurat fantastic.

deci realiza decât o uniune totală, în timp și în conștiință, prin înfrângerea oricărui dezgust sau spaime.

Capitolul XV și mai ales XVI, de evocare a acestei supreme întâlniri, cuprind, după părerea mea, unele dintre cele mai înalt poetice pagini de dragoste din proza română. După o pregătire echivalentă cu o inițiere în „cealaltă existență”, atitudinea și valorile lui Egor se inversează: erosul suprafiresc explodează în trupul și conștiința lui rezervele și spaimele față de strigoiul „nelegiuit”, ca și omeneasca dragoste pentru Sanda, ori credința creștină, socotite, înainte, paveze sigure. Erosul ca senzație directă eliberează un soi de conștiință pură, ruptă de timp, oameni, cauzalitate și logică. Trupul trăiește clipa, adică voluptatea în sine, spiritul se pierde – adică se regăsește – într-o beatitudine a identității, ambele *lipsite de orice condiționări suplimentare*. „Carnea lui se risipa înnebunită, căci voluptatea îl sugruma, îl umilea. Gura Christinei avea gustul fructelor din vis, gustul tuturor bețiilor neîngăduite, blestemate. Nici în cele mai drăcești închipuiri de dragoste nu picurase atâta otravă, atâta rouă. În brațele Christinei, Egor simțea cele mai nelegiuite bucurii, o dată cu o cerească risipire, împărtășire în tot și în toate. Incest, crimă, nebunie – amantă, soră, inger... Totul se aduna și se mistuia alături de carnea aceasta incendiată și totuși fără viață”; „Dar acum te iubesc, gemu Egor. N-am vrut să te iubesc la început, mi-a fost frică de tine! Dar acum te iubesc! Ce mi-ai dat să beau, Christina? Ce mătrăgună rodește din buzele tale?!“ Ca în toată opera lui M. Eliade, de altfel, erosul este o șansă a autodepășirii sau a depășirii condiției umane, *funcția* lui este poetică ori metafizică, interzicând orice acuză de „vulgaritate”. *Lirismul romantic* al textului este filtrat printr-un limbaj petrarchizant, cu frecvenți termeni contrastivi, singurul în stare de a sugera paradoxul întâlnirii, *imposibilitatea posibilă* a acestei dragoste.

Delirul se rupe însă brusc atunci când Egor, simțind rana sângerândă a Christinei, din care sângele gâlgăia fără a curge (!), își *reamintește*, adică atunci când memoria și conștiința logică reapar, separând cele două condiții existențiale, ce păreau gata a se unifica, a se identifica. Dezgustul, interdicția exprimă deci acum *limitele* condiției umane, și nu *demnitatea* ei. La primele întrebări ale lui Egor („Ești moartă sau ești numai în vis?”), Christina îi ceruse *uitarea*,

adică risipirea conștiinței: „De ce-ntrebi mereu, Egor, dragostea mea? îi auzi el gândurile. De ce vrei să știi dacă sunt într-adevăr moartă și tu ești muritor?... Dacă ai putea rămâne lângă mine, dacă ai putea fi numai al meu, ce neauzită minune s-ar împlini!“ Acum, când minunea nu se *mai* poate împlini, Christina îi relevă dimensiunile existențiale ale eșecului și-l condamnă la *memorie*, proiectându-l înapoi între oameni, dar ca pe un *damnat*, care a *văzut* și *n-a fost demn*: „Ești și tu ca toți ceilalți, Egor, dragostea mea! ți-e frică de sânge!... Ți-e frică de chiar viața ta, de destinul tău de muritor!... Pentru un ceas de iubire, eu n-am șovăit în fața celui mai aspru blestem. Și tu șovăi în fața unei picături de sânge, Egor, muritorule! [...] Mă vei căuta o viață întreagă, Egor, fără să mă găsești! Vei pieri de dorul meu... Și vei muri tânăr, ducând în mormânt șuvița asta de păr!... Ia-o, păstrează-o!“ Flăcările izbucnesc din lampa de petrol a lui Egor, mistuind patul în care minunea nu se putuse realiza și apoi întreg conacul blestemat.

Lirismul acestei întâlniri – momentul culminant al romanului – îmi pare a funcționa ca o *valoare inversă a fantasticului*. Liric este elanul „uman“ al Christinei și elanul „inuman“ al lui Egor, efortul celor doi de a-și uita limitele, de a se realiza într-un transcendent care înseamnă, pentru fiecare, modul celui alt de existență. Dar „modelul“ însuși al acestei realizări erotic spirituale este tot *uman*, fireasca sete de împlinire a oricăror îndrăgostiți pe pământ. Lirismul este antifantastic prin traducerea în termeni umani a unui conflict suprauman, liric este gestul uman al scriitorului, care *nu poate altfel* imagina acest conflict. Fantastic rămâne însă conflictul însuși, adică posibilitatea unui atare eveniment, dragostea unui om și a unei ființe spectrale, respectiv „contingenta noncontingentelor“, fantastic este gestul scriitorului care imaginează acest eveniment.

În construcția romanului, Mircea Eliade a simțit probabil necesitatea unor filtre intermediare și atunci a apelat la basmul povestit de Simina și la *Luceafărul* eminescian, ca două exemple paralele ale unui același destin. Folosit cu discreție și integrat în strategia Siminei, primul element este justificat artistic. În schimb, citatele eminesciene, mult prea frecvente și neinspirat plasate în momente de mare tensiune, ni se par stridente și inutile; o singură trimitere de principiu ar fi fost suficientă cititorului pentru a descifra

sensul general de replică la poem, față de care *Domnișoara Christina* păstrează schema conflictuală și repartitia personajelor-cheie, cu inversarea însă a rolurilor feminine și masculine: Egor (= fata de împărat) este muritorul care, din lipsă de vocație ori spaimă, respinge tentația absolutului (sau a morții), preferând Luceafărului (= Christina) o iubire terestră, Sanda (= Cătălin). Evident, intențiile textelor sunt diferite, în ciuda unor note romantice comune.

Caracterul culminant al capitolelor XVI–XVII rezidă și în precipitarea altor fire ale epicului, paralel cu întâlnirea din camera lui Egor. Procedeu, aproape general în romanele realiste ale lui M. Eliade, nu există însă în celelalte scrieri fantastice ale lui, cu excepția *Șarpelei*. Este vorba de montajul unor acțiuni paralele, ca într-un soi de contrapunct, procedeu posibil în roman, dar nu și în nuvelă. Narațiunea nu mai curge acum liniar, ci discontinue, personajele acționează separat, se angajează autonom în marele Mister al acestei Nopti. Nazarie și doctorul o urmăresc pe Simina și au revelația trăsorii-fantomă care o așteaptă pe Christina. În camera ei, Sanda, așteaptă încă pe Christina, împreună cu doamna Moscu, care adusese o biată pasăre strigoiiului. După momentul culminant al întâlnirii Egor – Christina, acțiunea începe să coboare vertiginos spre deznodământ, epicul se accelerează. În timp ce trăsura-fantomă dispăre, împreună cu Christina, mâniată de eșec, incendiul se extinde, și Egor o salvează pe Sanda. Reintegrat realității logice și umane, Egor începe să acționeze violent. Când erotismul Christinei se dovedește neputincios, presiunea Morții, *lipsită de singurul ei punct de inserție în Real*, scade, permițând forțelor Vieții să se refacă.

Interesant este că Egor acționează rațional și rece, dar *în termeni magici*, declarând că are nevoie de fier împotriva vrăjilor, distrugând portretul Christinei ca pe-o imagine blestemată cu putere malefică iradiantă și, în sfârșit, înfigând drugul de fier în „trupul” Christinei, exact în locul din pivniță în care Simina îl sedusese înainte.

Cu victoria finală, Eroul se sacrifică pe el însuși: dincolo de justetea imolării Christinei pe altarul Vieții, dincolo de funcția sa inexorabilă în Conflict, Eroul, ca om, recade în otrava dulce a răsuflării Dușmanului. Singur cu nostalgia și blestemul Christinei, care începe deja să-l chinuie, Egor rămâne muritorul care a învins

pierzând. Pierzând marea șansă a Morții ca depășire a condiției umane, ca intrare „ilegală“, dar superbă, în Absolut: „Și cu toate acestea, ce nefirească deznădejde îi frângea inima; ca și cum s-ar fi trezit deodată singur, blestemat, fără putință de a mai ieși din cercul de foc al vrăjii, de a-și putea îndupleca ursita. [...] Niciodată nu o va mai întâlni, niciodată nu-l va mai turbura parfumul ei de violete, și gura ei însângerată nu-i va mai sorbi răsuflarea. [...] Și-acum din ce parte să mai aștepte vreo nădejde, cui să se roage și ce minune îi va mai aduce aproape de el coapsa caldă a Christinei?“ Poate abia acum Egor o iubește pe Christina, omeneste și tragic...

Înfrântă în conștiința și trupul lui Egor, Christina – sau Moartea – irupe în tot spațiul înconjurător, într-o disperată explozie a forțelor concentrate până atunci numai asupra bărbatului. Sanda moare lent, doica și mai ales doamna Moscu se prăbușesc definitiv în nebunie. Totul se tulbură, timpul curge înapoi, oamenii încep să se comporte ca în 1907, cuprinși de un același vânt de spaimă, disperare și furie neputincioasă. Scena este grandioasă, cu o forță plastică amintind arta lui Rebreanu. Finalul magistral al romanului indică în Mircea Eliade un romancier matur, perfect stăpân pe arta construcției epicului, a desfășurării lui până la o consumare logică. Apare o nouă dimensiune a epicului său, de *realism halucinant și magic*, care va fi ascuns în scrierile ulterioare de fantasticul „pur“, dimensiune căreia nu putem să nu-i regretăm mai apoi absența, în ciclurile egal divergente, realiste sau fantastice „propriu-zise“.

SORIN ALEXANDRESCU

TABEL CRONOLOGIC

- 1907 13 martie (28 februarie, stil vechi). Se naște la București Mircea Eliade, al doilea fiu al căpitanului Gheorghe Ieremia, care din admirație pentru Heliade Rădulescu își va schimba numele în Eliade.
- 1912 – 1914 Urmează la Cernavodă clasa I primară.
- 1914 – 1917 Familia se mută la București. Elev la școala primară din strada Mântuleasa.
- 1917 – 1925 Elev al Liceului „Spiru Haret”.
- 1921 12 mai. Debutul lui Mircea Eliade cu articolul *Dușmanul viermelui de mătase* în *Ziarul științelor populare și al călătoriilor*, nr. 21. Era semnat Eliade Gh. Mircea.
- 1922 – 1923 Lucrează la prima operă mai amplă: *Romanul adolescentului miop*, scriere autobiografică. Cartea a rămas timp de peste 60 de ani inedită.
- 1923 – 1925 Învăță italiana pentru a-l putea citi în original pe Papini și engleza pentru a-l citi pe Frazer. Începe studiul limbilor ebraică și persană.
- 1925 octombrie. Student la Facultatea de Litere și Filosofie din București.

1926 noiembrie. Redactor la *Cuvântul*.

1927 martie – aprilie. Prima călătorie în Italia. Îl vizitează pe Giovanni Papini, care a avut o deosebită înrăurire asupra adolescentului și tânărului Mircea Eliade.

1928 aprilie – iunie. La Roma. Studiază cu febrilitate în biblioteci, scrie articole pentru *Cuvântul*.

Octombrie. Licențiat în filosofie la Universitatea din București cu teza *Contribuții la filosofia Renașterii*.

20 noiembrie. Pleacă cu un vapor românesc spre India, unde maharajahul Manindra Chandra Nandy de Kassimbazar îi promite o bursă de studii.

21 decembrie. În biblioteca Societății teosofice din Adyar îl întâlnește pe marele filosof indian Surendranath Dasgupta, care acceptase anterior să-l aibă doctorand.

26 decembrie. Sosirea la Calcutta, unde se stabilește la pensiunea anglo-indiană a doamnei Perris, din Ripon Street 82. Se consacră studiului gramaticii sanscrite și filosofiei hinduse.

1929 iunie – august. Redactează *Isabel și apele diavolului*.

1930 2 ianuarie – septembrie. Locuiește în casa lui Dasgupta, unde o cunoaște pe fiica acestuia, Maitreyi.

Februarie. Se hotărăște asupra tezei de doctorat: *Istoria comparată a tehnicilor Yoga*, pe care o va redacta între 1930 – 1932 și o va publica în 1936.

18 septembrie. „Ruptura” cu Dasgupta. Acesta, aflând despre legăturile dintre fiica sa, Maitreyi, și Mircea Eliade, îi cere oaspetelui său să părăsească imediat locuința.

Apare la Editura „Națională” S. Ciornei romanul *Isabel și apele diavolului*.

- 1930 octombrie – 1931 februarie. Locuiește într-o mănăstire din Himalaya (Svarga Ashram). Aici îl are drept „guru” pe Swami Shivananda.
- 1931 februarie. Revine la pensiunea doamnei Perris din Calcutta. Lucrează fără încetare. Începe să învețe tibetana și apoi se consacră studiului etnografiei Asiei orientale.
- Noiembrie. Părăsește India în urma unei scrisori primite de la tatăl său, care îi cere de urgență să vină pentru a-și satisface stagiul militar.
- 1932 16 ianuarie. Prima din cele peste 50 de conferințe rostite de Radio București. Imediat după întoarcerea în țară, începe colaborarea la *Vremea* și continuă să publice în *Cuvântul*.
Apare prima sa carte de eseuri intitulată *Solilocvii* (Editura Cartea cu semne).
Editura „Națională” S. Ciomei tipărește cea de-a doua ediție a romanului *Isabel și apele diavolului*.
- 1933 sfârșitul lui aprilie. Vede lumina tiparului, la Editura Cultura Națională, *Maitreyi*, roman care îl face celebru la 26 de ani.
Sfârșitul lui iunie. Doctor în filosofie cu teza despre Yoga. Comisia, avându-l președinte pe D. Gusti și raportori pe P. P. Negulescu și C. Rădulescu-Motru, îi atribuie „Magna cum laude”.
Noiembrie. Suplinitor la catedra de logică și metafizică a lui Nae Ionescu; își deschide cursul despre *Problema răului în filosofia indiană*.
- 1934 ianuarie. Căsătoria cu Nina Mares. Apare la Editura „Națională” S. Ciomei *Întoarcerea din rai*.
Martie. La Editura Cartea Românească îi apare romanul *Lumina ce se stinge*.
Noiembrie. Își deschide cursul la Universitate cu tema

Salutul în religiile orientale.

În acest an mai văd lumina tiparului volumele: *Oceanografie* (Editura Cultura Poporului), *India* (Editura Cugetarea) și *Alchimia asiatică* (Editura Cultura Poporului).

1935 Îi apar cărțile *Șantier* (Editura Cugetarea) și *Huliganii* (Editura „Națională” S. Ciornei)

1936 La Paris se tipărește teza sa de doctorat: *Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne* (Librairie orientale Paul Genthner).

La Editura Cultura Națională se publică romanul fantastic *Domnișoara Christina*.

1937 mai. Ministerul Educației Naționale cere consiliului profesoral al Facultății de Litere din București îndepărtarea din învățământ a lui Mircea Eliade sub pretextul absurd că ar fi autor de „literatură pornografică”. În aceeași lună, Editura Fundațiilor publică sub îngrijirea lui Mircea Eliade cele două volume de *Scrieri literare, morale și politice* ale lui B. P. Hasdeu.

Îi apare volumul *Cosmologie și alchimie babiloniană* (Editura Vremea); tipărește romanul *Șarpele*, în Editura „Națională” S. Ciornei.

1938 14 iunie. Arestat și întemnițat la Siguranța Generală.
Iulie – noiembrie. Întemnițat în lagărul din Miercurea Ciuc pentru că refuză să semneze declarația de desolidarizare de legionarism.

Decembrie. Apare, la Editura Cugetarea, romanul *Nuntă în cer*.

1939 primăvara. Apariția primului volum al revistei *Zalmoxis*.
Toamna. Publică, în Editura Vremea, volumul de eseuri *Fragmentarium*.

1940 Apare la Paris cel de-al doilea volum din *Zalmoxis*.
Aprilie – septembrie. Se află la Londra, ca atașat cultural

la Legatia română.

Tipărește, la Editura Socec, amplele nuvele fantastice:
Secretul doctorului Honigberger și *Nopti la Serampore*.

1941 10 februarie – 1944. Consilier cultural la Lisabona.
Învăță limba portugheză și începe să lucreze la *Tratatul de istoria religiilor* și la *Mitul veșnicei reîntoarceri*.
12 februarie. Pe scena Teatrului Național din București are loc premiera *Iphigeniei* de Mircea Eliade, sub direcția de scenă a lui Ion Șahighian.

1942 Apare la Editura Gorjan volumul *Salazar și revoluția din Portugalia*.

Îi apare la Editura Vremea *Mitul reintegrării*.

1943 Se tipăresc volumele *Comentarii la legenda Meșterului Manole* (Editura Publicom) și *Insula lui Euthanasius* (Fundatia Regală pentru Literatură și Artă).

1944 noiembrie. Moare soția sa, Nina Mareș.

1945 16 septembrie. Sosește la Paris împreună cu Giza, fata soției lui, Nina.

1946 – 1949 Invitat să țină cursuri la Sorbona. Colaborează la revistele *Critique*, *Revue de l'Histoire des religions*, *Comprendre*, *Paru* etc.

1948 martie. Începe colaborarea la revista *Critique* condusă de Georges Bataille.

Mai. Îi apare la Paris cartea *Tehnique du Yoga* (Editura Gallimard).

Iunie. Participă la Congresul Internațional al Orientaliștilor de la Paris.

1949 18 ianuarie. Apare în vitrinele librăriilor pariziene *Tratatul de istorie a religiilor* (Editura Payot).

27 iunie. Mircea Eliade începe să scrie primul capitol al

- capodoperei sale *Noaptea de Sânziene*.
Publică unul din cele mai îndrăgite eseuri *Le Mythe de l'éternel retour* (colecția „Les essais, XXXIV“, Editura Gallimard).
- 1950 9 ianuarie. Căsătoria cu Christinel Cotescu, sora soției lui Ionel Perlea.
14 septembrie. Sub titlul *La nuit bengali* apare la Editura Gallimard traducerea franceză a romanului *Maitreyi*.
- 1951 Editura Payot publică *Le Chamanisme et les Technique archaïque de l'Extase*.
- 1952 decembrie. Termină redactarea nuvelei fantastice *12.000 capete de vite*. La Editura Gallimard se publică, în colecția de eseuri, *Images et symboles*.
- 1954 7 iulie. Termină de scris și transcris *Noaptea de Sânziene*.
Decembrie. Apare la Paris *Le Yoga. Imortalité et liberté* (Editura Payot).
- 1955 august. Începe să scrie o lungă povestire, *Pe strada Mântuleasa*, care îl pasionează. *Noaptea de Sânziene* apare în acest an în traducere franceză cu titlul *Forêt interdite*.
- 1956 Redactează capitolul *Littérature orale* din *Histoire des Littératures. Encyclopédie de la Pléiade*, de sub redacția lui Raymond Queneau, Editura Gallimard, Paris.
Se tipărește, la Paris, volumul *Forgerons et alchimistes* (Editura Flammarion).
- 1957 martie. Se stabilește la Chicago ca profesor de istoria religiilor.
Apare, în acest an, *Mythes, Rêves et Mystères* în colecția de eseuri a Editurii Gallimard.

- 1958 ianuarie. Își deschide cursul la Universitatea din Chicago.
- 1959 iulie. Termină redactarea nuvelei fantastice *La țigănci*. Apare la Editura Gallimard volumul *Naissances mystiques. Essai sur quelques types d'initiation*.
- 1960 24 iulie. Începe redactarea *Amintirilor*.
- 1960 – 1972 Conduce, împreună cu Ernest Jünger, revista *Antaios*.
- 1961 Începând cu acest an și până la moarte, Mircea Eliade este conducătorul publicației *History of religions* (împreună cu J. M. Kitagawa și Charles Long).
- 1962 Apare la Paris volumul *Patañjali et le Yoga*.
- 1963 Editura Gallimard publică *Aspete du mythe*. Apare monografia lui Thomas Y. Altizer *Mircea Eliade and the Dialectics of the Sacred*. Se publică la Madrid (în limba română) în colecția „Destin“, condusă de George Uscătescu, volumul *Nuvele*.
- 1964 Colaborează la *Encyclopedia of World Art* (New York). Universitatea din Chicago îi conferă titlul de „Sewele L. Avery Distinguished Service Professor“.
- 1966 10 februarie. Un articol din Times îl numește „savant al simbolurilor“.
- 11 mai. Devine membru al Academiei Americane de Arte și Științe.
Se tipărește, în românește, la Madrid, în colecția „Destin“ (director George Uscătescu), volumul *Amintiri I, Mansarda*.
- 13 iunie. Devine Doctor Honoris Causa la Universitatea din Yale.
- 1967 Colaborează la Enciclopedia britanică. Apare în limba engleză, la Londra și New York, Editura Harper and

Row, un impunător tratat: *From Primitives to Zen. A thematic Sourcebook on the History of Religions*.

1968 Se publică, la Paris, în limba română, nuvela *Pe strada Mântuleasa* („Caietele Inorogului“).

1969 Apare, sub îngrijirea lui J. M. Kitagawa și Charles Long, volumul *Mit și simbol. Studii în onoarea lui Mircea Eliade* (Universitatea din Chicago, 1969).

Editura pentru Literatură din București tipărește două volume din beletristica lui Eliade: *Maitreyi. Nuntă în cer* și *La țigănci și alte povestiri*.

1970 8 iunie. Membru corespondent (*fellow*) al Academiei Britanice.

Apare la Paris, în Editura Payot, *De Zalmoxis à Gengis-Khan*, magistrală sinteză asupra miturilor geto-dacice și a capodoperelor folclorului românesc în care acestea s-au întruchipat.

1971 Apare, la Paris, în limba română, *Noaptea de Sânziene* (Editura Ioan Cușa). Un alt eseu la Editura Gallimard: *La nostalgie des origines*.

Toamna. În Editura Gallimard apare volumul memorialistic *Fragments d'un journal* (1945-1969).

1973 – 1976 În mai puțin de trei ani se încheie tipărirea în limba japoneză a ediției în 13 volume a operelor lui Mircea Eliade.

1975 Apare la New York, Editura Harper Colophon Book, volumul *Myths, Rites, Symbols*.

1976 14 februarie. Doctor Honoris Causa la Universitatea Sorbona.

I se tipărește un alt volum în limba engleză: *Ocultism Withcraft and Cultural Passions. Essays in Comparative Religions*, Chicago–London, Chicago University

Press, 1976. Apare primul volum al monumentalei sale opere *Histoire des croyances et des idées religieuses* la Editura Payot din Paris.

1977 18 februarie. Citește la Academia Belgiană discursul inaugural despre Martha Bibescu, strălucit elogiu adus culturii românești.

Se tipărește la Paris, în românește, volumul de nuvele fantastice *În curte la Dionis* („Caietele Inorogului“, IV).

1978 decembrie. Apare la Editura Univers din București volumul *Aspecte ale mitului*, tradus de Paul G. Dinopol, cu o prefață de Vasile Nicolescu.

Se tipărește cel de-al doilea volum al lucrării de sinteză *Histoire des croyances et des idées religieuses*.

Se publică traducerea în limba franceză a romanului fantastic *Șarpele*, intitulat *Andronic et le serpent* (Editura l'Herne).

Numărul 33 din *Cahiers de l'Herne* este consacrat în întregime lui Mircea Eliade.

Volumul cuprinde studii și articole semnate de prestigioși savanți din America, Franța și România.

Se tipărește la Paris, în Editura Pierre Belfond, *L'Epreuve du labyrinthe. Entretiens avec Claude-Henri Rocquet*.

1980 ianuarie. Se publică versiunea românească a cărții *De Zalmoxis à Gengis-Khan* în traducerea Mariei și a lui Cezar Ivănescu.

Februarie. Sub egida Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu“ vede lumina tiparului cartea „Contribuții bibliografice“. *Mircea Eliade*, de Mircea Handoca.

Martie. În Editura Dacia din Cluj apare cartea lui Adrian Marino *Hermeneutica lui Mircea Eliade*.

Aprilie. La Editura Gallimard se publică o nouă carte memorialistică: *Mémoires, I (1907 – 1937). Les promesses de l'équinoxe.*

Mai. Apare la New York cartea lui Douglas Allen și Dennis Doering, *Mircea Eliade. An Annotated Bibliography.*

Iunie. Se tipărește la Paris, în limba română, nuvela fantastică *Tinerete fără tinerețe.*

Septembrie. Mircea Eliade publică în limba română, la Paris, o altă nuvelă fantastică: *Nouăsprezece trandafiri.*

Noiembrie. Apare la Editura Minerva *Introducere în opera lui Mircea Eliade* de Ion Lotreanu.

1981 *iunie.* Apare la Editura Cartea Românească, sub îngrijirea lui Eugen Simion, volumul de nuvele *În curte la Dionis.*

Iulie. Se tipărește în S.U.A., în traducerea lui Mac Linscott Ricketts, versiunea engleză a memoriilor intitulată *Autobiography* (New York and San Francisco, Harper and Row).

Septembrie. Editura Științifică și Enciclopedică din București tipărește, în traducerea poetului Cezar Baltag, primul volum din *Istoria credințelor și ideilor religioase.*

Octombrie. La Editura Gallimard apar, traduse din românește, cele două nuvele ample ale lui Mircea Eliade: *Le temps d'un centenaire* (*Tinerete fără de tinerețe*) și *Dayan.*

Noiembrie. Cel de-al doilea volum al *Jurnalului* (1970 – 1978) este tipărit tot de Editura Gallimard.

1982 *ianuarie.* Apare în *Viața românească* o convorbire cu Constantin Noica despre Mircea Eliade.

În regia lui Ion Cojar are loc pe scena Teatrului Național din București premiera *Iphigeniei* de Mircea Eliade.

Martie. Apare în America volumul omagial *Imagination and Meaning*, editat de Norman J. Girardot și Mac Linscott Ricketts.

17 martie. Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București organizează un colocviu dedicat lui Mircea Eliade cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani.

Noiembrie. Editura Payot publică lucrarea de referință a lui Douglas Allen, *Mircea Eliade et le phénomène religieux*.

5 noiembrie. Midwest Modam Language Asociație organizează la Cincinnati, Ohio (S.U.A.) un simpozion „Eliade” cu referire specială la beletristică. Au susținut comunicări: John Miles Foley, Mac Linscott Ricketts, Lawrence E. Sullivan etc.

1983 iunie. Apare în Editura Payot cel de-al treilea volum al monumentalei lucrări a lui Mircea Eliade, *Histoire des croyances et des idées religieuses*.

1984 martie. Are loc prima audiție a operei lui Șerban Nichifor, *Domnișoara Christina*.

Aprilie. În R.F. Germania se tipărește primul volum din seria *Opere complete (Kosmos und Geschichte. Le Mythe de L'éternel retour)*.

3, 4 și 5 mai. La Universitatea Aix-en-Provence are loc un colocviu „Mircea Eliade” organizat de Florin Mihăilescu.

3 iulie. Mircea Eliade primește Cordonul Legiunii de Onoare într-unul din saloanele Sorbonei.

1985 15 – 21 aprilie. Mircea Eliade ține mai multe conferințe la Universitatea Washington, unde i se decernează titlul de Doctor Honoris Causa.

15 mai. Universitatea din Chicago atribuie numele lui Mircea Eliade Catedrei de istoria religiilor.

Mircea Eliade definitivează cele 16 volume din *Encyclopedia of Religions*.

La București apare teza de licență a lui Mircea Eliade *Contribuții la filosofia Renașterii*, ca supliment al *Revistei de istorie și teorie literară*. Textul e îngrijit de Constantin Popescu-Cadem, prefața de Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

1986 La Editura Gallimard se publică versiunea franceză a romanului *Nuntă în cer*.

Februarie. La aceeași editură (Gallimard) vede lumina tiparului ultimul volum antum: *Briser le toit de la maison. La créativité et les symboles*.

14 aprilie. Mircea Eliade acuză simptome de congestie cerebrală. În zilele următoare, analizele constată un cancer pe cale de generalizare.

22 aprilie. La ora 9,40 Mircea Eliade s-a sfârșit din viață. Incinerarea a avut loc a doua zi. La serviciul funerar de la Capela Rockefeller din Hyde Park, campusul Universității din Chicago, au citit din opera lui în limba română, franceză și engleză cei apropiați: Saul Below, Paul Ricoeur, Wendy O. Fleherty, Ioan P. Culianu.

Aprilie - mai. În România, Franța, Italia, S.U.A. și numeroase alte țări apar, în cele mai importante publicații, articole și omagii asupra personalității lui Mircea Eliade.

MIRCEA HANDOCA

NOTA EDITORULUI

Romanul *Domnișoara Christina* a fost scris, pe parcursul a circa două săptămâni, la începutul toamnei anului 1936 și publicat către sfârșitul ei la Editura Cultura Națională, unde apăruse în 1933, cu mare succes de casă, și *Maitreyi*.

A fost reeditat în 1943 la Editura Contemporană, iar după război a intrat în sumarul volumelor: *La țigănci și alte povestiri* (București, Editura pentru Literatură, 1969), *Proză fantastică*, vol. I, *Domnișoara Christina* (București, Editura Fundației Culturale Române, 1991) și *Integrala prozei fantastice*, vol. I, *Domnișoara Christina* (Iași, Editura Moldova, 1995).

A cunoscut până acum o versiune franceză (autor Claude Levenson), publicată concomitent de către două edituri pariziene (*Mademoiselle Christina*, Paris, L'Herm. Christian Bourgois Editeur, seria „Domaine étranger“, 1978; *Mademoiselle Christina*, Paris, France Loisirs, seria „Les livres noirs“, 1978), și una slovacă, în cuprinsul unui volum care cuprindea și traducerea romanului *Maitreyi* (*Maitreyi. Slečna Kristína*, Bratislava, Slovensky Spisovateľ, 1988).

Contextul biografic care îl îndeamnă pe Eliade să gliseze către fantastic este întrucâtva insolit și merită atenție, deoarece deschide în opera sa trasee tematice abundant exploatate și păstrate până la moarte. Buna primire de care se bucură *Huliganii* (1935), cel de-al doilea roman al ciclului inaugurat cu *Întoarcerea din rai* (1934), precum și clauzele contractului cu editorul acestuia (S. Ciomei) îl fac pe Eliade să scrie cu fervoare la cel de-al treilea roman al ciclului,

Viață nouă, din care nu reușește să termine decât circa 200 de pagini din primul lui tom (*Ștefania*), întrerupt de o nesperată călătorie la Londra și Berlin. La întoarcere, recitind materialul, i se pare cu adevărat „insipid“ și trece printr-o serioasă criză de creație, descurajat și de constatarea că are prea puțin timp pentru a-și mai putea respecta contractul cu S. Ciomei (de fapt, romanul va fi părăsit definitiv în acest stadiu, fragmentul scris fiind preluat și topit ulterior în *Noaptea de Sânziene*). De aceea se decide brusc să scrie un alt roman, al cărui subiect îl obseda de un timp, mai ales de când Isaia Răcăciuni, consilierul lui Al. Rosetti, i-l ceruse pentru Editura Cultura Națională. Este, evident, vorba de *Domnișoara Christina*. Iată cum își amintește scriitorul la senectute acest episod legat de geneza cărții: „Credeam că orice ar face, un «scriitor de talent» nu poate cădea sub un anumit nivel. A trebuit să recunosc că mă înșelasem. Textul era în bună parte inutilizabil. Mihail Sebastian nu voia să mă creadă; spunea că e vorba, probabil, de o criză de descurajare și-mi cerea manuscrisul să-l citească și să-l judece și el. Poate că i l-aș fi dat, dacă n-aș fi înțeles că, bun sau rău, tot n-aș fi putut termina romanul la timp, pentru a putea apărea în toamna aceea. Trebuia, deci, să scriu altceva, un alt roman.

M-am întrebat dacă n-aș putea publica, refăcute și corectate, cele două manuscrise din adolescență și prima tinerețe: *Romanul adolescentului miop* și *Gaudeamus*. Dar Mihail Sebastian m-a îndemnat să renunț la această soluție facilă. Nu aveam dreptul, spunea, să public acum, când mă apropiam de maturitatea literară, încercări dintr-o epocă de imaturitate. Manuscrisele acestea vor trebui tipărite într-o bună zi, pentru interesul lor istoric-literar, dar nu acum.

Mi-am dat repede seama că avea dreptate și m-am hotărât să scriu un roman scurt, fără legătură cu «atmosfera» ciclului *Întoarcerea din rai*, iar, pe de altă parte, fără incidente autobiografice. După atâția ani de «literatură realistă», mă simțeam din nou atras către fantastic. Mă obseda o poveste, al cărei personaj principal era o tânără moartă cu 30 de ani în urmă. Aparent, ar fi fost vorba de un «strigoii», dar nu voiam să reiau nici tema folclorică, atât de populară la noi și la vecinii noștri, nici motivul romantic al strigoiului (gen *Lenore*). În fond, nu mă simțeam atras de acest aspect al problemei. Dar mă fascina drama tristă și fără ieșire a mortului tânăr care nu se poate desprinde de pământ, care se încăpățânează să

creadă în posibilitatea comunicațiilor *concrete* cu cei vii, sperând chiar că poate iubi și fi iubit așa cum iubesc oamenii în modalitatea lor încarnată.

Personajul meu, domnișoara Christina, era o fată de moșier, ucisă în timpul răzcoalelor țărănești din 1907, dar care se reîntorcea neconținut pe locurile unde copilărise și unde nu apucase să-și trăiască tinerețea. Evident, fiind «strigoi», nu-și putea prelungi această fantomatică și precară post-existență decât cu sângele animalelor de la conac și din sat. Dar nu acest motiv folcloric constituia punctul de plecare al dramei, ci faptul că domnișoara Christina izbutise să «corupă», spiritualicește vorbind, pe o fetiță de vreo 10–11 ani, Simina, nepoata ei; izbutise, adică, să comunice cu ea în chip concret, învățând-o să nu-i fie frică de prezența ei «fizică». Deși încă un copil, Simina devenise, datorită acestei experiențe singulare, «matură» din toate punctele de vedere. Astfel că, atunci când domnișoara Christina se va îndrăgosti de unul din oaspeții de la conac și va încerca să-l cucerească, fermecându-l la început în vis, apoi pregătindu-l să nu se trezească din farmec nici după ce-l va deștepta din somn, Simina va reflecta întocmai această «pasiune» și se va comporta față de Egor ca o femeie adultă. Nu era vorba de «precocitate», – sexuală sau altfel –, ci de o condiție absolut anormală, creată de corupția care rezulta din răsturnarea legilor Firii. Îmi dădeam foarte bine seama de «oroarea» acestui personaj, dar tocmai asta voiam să arăt: că orice întârziere împotriva Firii, într-o condiție paradoxală (o ființă «spirituală» comportându-se ca un trup viu) constituie un izvor de corupție pentru tot din jurul ei. Sub o înfățișare îngerească, Simina ascundea un monstru, și asta datorită nu cine știe căror instincte sau porniri aberante, ci, dimpotrivă, unei false «spiritualități»; faptului că trăia pe de-a-ntregul în lumea domnișoarei Christina, un «spirit» care refuza să-și asume modul lui propriu de a fi.“ (*Memorii*, I, București, Editura Humanitas, 1991, p. 347–349.)

Critica ia romanul în obiectiv din a doua jumătate a lunii noiembrie. Au scris despre el, între alții: Petru Manoliu (*Credința*, an. IV, nr. 917, 2 decembrie 1936, p. 2; semnat „Erasm“), Horia Groza (*Rampa*, an. XIX, nr. 5670, 5 decembrie 1936, p. 1), Const. Fântăneru (*Universul*, an. 53, nr. 338, 7 decembrie 1936, p. 10), Gh. Nenișor (*L'Indépendance Roumaine*, an. 61, nr. 18.531, p. 2–3),

Pompiliu Constantinescu (*Vremea*, an. IX, nr. 467, 13 decembrie 1936, p. 9), G. Călinescu (*Adevărul literar și artistic*, an. XV, nr. 837, 20 decembrie 1936, p. 9-10), Vintilă Horia (*Sfarmă Piatră*, an. II, nr. 56, 20 decembrie 1936, p. 10), Ion Biberi (*Le Moment*, an. IV, nr. 556, 23 decembrie 1936, p. 1 și 6), Ieronim Șerbu (*Revista scriitoarelor și scriitorilor români*, an. X, nr. 12, decembrie 1936, p. 34-37), D. Trost (*Azi*, an. VI, nr. 26, ianuarie 1937, p. 2432-2434), Octav Șuluțiu (*Familia*, seria a III-a, an. III, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1937, p. 95-97), V. I. Cataramă (*Însemnări ieșene*, an. II, nr. 4, 15 februarie 1937, p. 287-288), Ovidiu Papadima (*Gândirea*, an. VI, nr. 2, februarie 1937, p. 89-90), Mihail Sebastian (*Revista Fundațiilor regale*, an. IV, nr. 2, februarie 1937, p. 402-407), George Dragoș (*Lumea*, an. XX, nr. 5664, 8 martie 1937, p. 3), Stelian Tecucianu (*Semne*, an. I, nr. 2, martie 1937, p. 5), Mircea Bărbulescu (*Vlăstarul*, an. XIII, nr. 5-6, p. 4-5), Ernest Bernea (*Rânduiala*, vol. II, caietul I, 1937, p. 43) etc.

Așa cum romancierul anticipase, „precocitatea” erotică a micutei Simina a fost răstălmăcită și taxată drept pornografie. Campania începe în gazeta lui Iorga, *Neamul românesc*, dar reverberează puternic în presa de stânga, unde Eliade și generația sa își aveau dușmani tradiționali. Ea se finalizează din păcate cu o tentativă a Ministerului Educației Naționale de eliminare a scriitorului din învățământul universitar, temporizat doar de curajul său de a da în judecată ministerul și de sprijinul real și dezinteresat pe care îl găsește în cercurile intelectuale ale Universității. De altfel, C. Rădulescu-Motru, decanul Facultății de Litere și Filosofie, îi este chiar martor în proces alături de Nae Ionescu, C. C. Giurescu, Al. Rosetti, O. Onicescu, N. I. Herescu etc.

„Scandalul” *Domnișoara Christina* face să curgă multă ceară în gazetele anului 1937 pe tema moralității literaturii lui Mircea Eliade, balanța înclinând în genere în favoarea scriitorului (printre semnatarii articolelor pro: Emil Cioran, Const. Noica, Arșavir Acterian, Octav Șuluțiu, Alice Botez, Petru Manoliu, N. Crevedia etc.; iar între cei care s-au pronunțat de pe poziții acuzatoare: N. Georgescu-Cocoș, N. Iorga, Anton Dumitriu, M. R. Paraschivescu, Lascăr Sebastian etc.). *Vremea* nu s-a sfîșit să publice chiar zeci de scrisori de simpatie pentru Eliade de la cititorii săi obișnuiți, cei mai mulți fiind studenți. Semnificativ pentru

temperatura acută a polemicii este și un episod pe care scriitorul și-l amintește în *Memorii*. Pe culoarele tribunalului, Nae Ionescu o întâlnește în acele zile, într-o postură de „walkirie deznădăjduită”, pe Mariana Șora, studentă strălucită a lui Eliade și viitoare eseistă, care îl imploră cu ochii în lacrimi: „Domnule profesor, trebuie să-l scăpați!”. Impresionat de scenă, Nae Ionescu îi va spune ceva mai târziu lui Eliade: „Dacă ai reușit să trezești asemenea devotamente printre studenți, nu mai am nici o îndoială de viitorul tău...”

Reproducem textul după ediția *Domnișoara Christina*, București, Editura Contemporană, 1943.

Transcrierea lui s-a făcut conform normelor ortografice în vigoare, dar în respect constant pentru particularitățile de limbă ale scriitorului și momentului.

S-au operat următoarele modificări față de textul de bază:

– *e* la început de silabă > *ie*: *boer*, *boeresc*, *creer*, *odae*, *suerând*, *vaet* etc. > *boier*, *boieresc*, *creier*, *odaie*, *șuierând*, *vaiet*, etc.;

– *i* precedând și înmuind vocala *e* în hiaturi ca *e–e*: *aleie* > *alee* etc.;

– *u* final a fost pretutindeni suprimat;

– diftongul *ea*, precedat de *i* sau *ș* în forme precum: *vieată*, *șeășe*, *șeapte*, *șearpe* etc., a fost transcris literar: *viață*, *șase*, *șapte*, *șarpe* etc.;

– diftongul *ia*, precedat de grupurile consonantice *ch*, *gh* etc. > *ea*: *chiamă*, *ghiara*, *ghiață* > *cheamă*, *gheara*, *gheață* etc.;

– *s* intervocalic sau precedând consoanele *b*, *d*, *g*, *l*, *m*, *n*, *r*, *v* > *z* *isbândit*, *sboară*, *desbrace*; *desghețat*, *desgustul*; *desnădăjduit*; *svelt* etc. > *izbândit*, *zboară*, *dezbrace*; *dezghețat*, *dezgustul*; *deznădăjduit*; *zvelt* etc.;

– *ș* final în cuvinte ca: *acelaș*, *iarăș*, *totuș* etc. > *și*: *același*, *iarăși*, *totuși* etc.;

– *z* precedând consoanele *m*, *n* și rezultând din sonorizarea lui *s* conform unei grafii mai vechi > *s* în forme ca: *bazme*, *mireazmă*, *pleznet*, *troznesc* etc. > *basme*, *mireasmă*, *plesnet*, *trosnesc* etc.;

– *și*, rezultat prin înmuierarea lui *ș* final, conform grafiei vechi, în forma de persoana I singular a optativului > *ș*: *ași* > *aș*;

– dublarea consoanei *n*, în conformitate cu norma gramaticală, în forme ca: *inebunit*, *inodat* etc. (*innebunit*, *innodat* etc.).

Se mențin ca particularizante la nivel fonetic și morfo-sintactic pentru lexicul scriitorului, ca și pentru stadiul de evoluție a limbii:

– *e* final în alternanță cu *ă* final: *țigare/țigară*, *ușe/ușă* etc.;

– *ce*, *ci* (reminiscente arhaice), în alternanță cu *ș*: *obicinuit/obișnuit* etc.;

– genitiv-dativul feminin singular articulat în *ei*, când norma gramaticală este în *ii* și uneori în alternanță cu ea; sau în *ii*, când norma gramaticală este în *ei* și uneori în alternanță cu ea: *inimei*, *odăiei* etc.; dar și: *doicii* (*doichii*), *pivniții* etc.;

– variante lexicale caracteristice, care atestă fluctuațiile de moment ale limbii literare contemporane autorului, precum și deschiderea lui la varii influențe dialectale, populare, arhaice (de cele mai multe ori în alternanță cu norma gramaticală): *a adăoga* (cu diverse forme paradigmatic), *celali*, *a ceti* (cu diverse forme paradigmatic), *dedea*, *deosibea*, *femenin*, *flacărilor*, *a jicni* (cu diverse forme paradigmatic), *măinele*, *nemerit*, *pasere*, *a turbura* (cu diverse forme paradigmatic), *săbătăcit*, *a sfârâma* (cu diverse forme paradigmatic), *strein*, *transparente* (pentru *transperante*), *a turbura* (cu diverse forme paradigmatic), *văpsele*, *vehil* (pentru *vechil*) etc.

Neologismele au fost conservate în genere ca atare, uneori în alternanță cu formele literare curente: *a complecta* (cu diverse forme paradigmatic), *incoherentă* etc. Când au fost preluate constant cu grafia corectă a limbii de sorginte, au fost transcrise identic, dar cu cursive: *abat-jour*, *cognac*, *chaise-longue*, *maman*, *yacht* etc.

Dezacordurile gramaticale și erorile de tipar (destul de numeroase) au fost corijate tacit, cu sprijinul ediției princeps.

Pentru lecțiunile editorului s-a recurs întotdeauna la subsoluri.

Prefața volumului reprezintă segmentul referitor la romanul *Domnișoara Christina* din studiul extins, aparținând lui Sorin Alexandrescu, *Dialectica fantasticului*, care deschide volumul *La țigănci și alte povestiri*, apărut în 1969 la Editura pentru Literatură.

MIHAI DASCAL

DOMNIȘOARA CHRISTINA

... it stood
All beautiful in naked purity,
The perfect semblance of its bodily
frame. . . "

Shelley, *Queen Mab*.

I

Înainte de a ajunge în sufragerie, Sanda îl opri apucându-i brațul. Era cel dintâi gest familiar pe care îl făcea în aceste trei zile de când se aflau împreună la Z.

— Știi că a mai venit un musafir, un profesor?

Egor îi privi ochii prin semiîntunericul odăii. Sclipeau. „Poate mă încurajează“, își spuse și se apropie încercând să-i prindă mijlocul. Dar fata se smuci și, din câțiva pași, deschise ușa sufrageriei. Egor își corectă ținuta și rămase în prag. Ardea aceeași lampă, cu sita albă, orbitoare; o lumină prea tare, artificială, stridentă. Zâmbetul d-nei Moscu părea acum mai obosit. (Zâmbetul pe care Egor se obișnuise să-l ghicească înainte chiar de a-i vedea fața...)

— ...Acesta este d. Egor Pașchievici, îl prezentă solemn doamna Moscu, întinzând moale brațul spre ușă. Are un nume ciudat, adăogă ea, dar e român pe de-a-ntregul... E pictor și ne face cinstea de a locui cu noi...

Egor se înclină, încercând să spună câteva cuvinte măgulitoare. Doamna Moscu își retrase brațul și-l îndreptă, cu mai multă emoție, spre noul venit. Avea atât de rar prilejul să facă prezentări bogate, solene...

— Domnul profesor universitar Nazarie, o glorie a științei românești, continuă ea.

Egor se îndreptă cu pas hotărât către profesor și îi apucă mâna.

— Sunt numai un neînsemnat asistent, stimată doamnă, șopti d. Nazarie, încercând să-i mai rețină o clipă privirile. Atât de neînsemnat...

Dar d-na Moscu se așezase extenuată pe scaun. Profesorul rămase uluit lângă ea, cu fraza nesfârșită. Îi era teamă să se întoarcă spre ceilalți; teamă, nu cumva să pară ridicul sau ofensat. Câteva clipe nu știu ce să facă. Dar se hotărî și se așază pe scaunul din stânga d-nei Moscu.

— Scaunul acesta e ocupat, îi șopti Simina. Eu mănânc întotdeauna lângă mama...

D-l Nazarie se ridică brusc și se lipi de perete. Egor și Sanda se apropiară de el, zâmbind încurcați. Nu trebuie să țină seama de glumele Siminei. E o fetiță capricioasă. Și, de altfel, asta e cea mai mare bucurie a ei: să stea la masă lângă maică-sa, chiar când sunt musafiri.

— Are numai nouă ani, adăogă Sanda.

Doamna Moscu îi privise tot timpul zâmbind, parcă s-ar fi rugat să fie iertată că nu ia și ea parte la discuție. Bănuiește cât de interesantă poate fi o asemenea discuție, — interesantă, savantă, instructivă —, dar e prea obosită ca s-o urmărească. Doamna Moscu, firește, nu auzise nici un cuvânt; sunetele trecuseră alături de urechile ei, fără rezistențe, fără urme.

Egor conduse pe d. Nazarie spre capătul mesei, indicându-i un scaun alături de Sanda. Ce stranie și neînțeleasă oboseală, gândi pictorul, privind încă o dată fața d-nei Moscu.

— Nu știu cum să vă mulțumesc, îngână profesorul, așezându-se. Îmi dau seama că am jignit un copil. Și este un copil ca un înger...

Întoarse capul și aruncă Siminei cele mai calde priviri. D. Nazarie era un bărbat încă destul de tânăr, nu împlinise nici 40 de ani, și privirile îndreptate spre Simina încercau să poarte o dragoste totdeauna protectoare și lingușitoare. Obrazul lui

curat și neutru, de bărbat învățat, se luminase din cale afară. Zâmbea Siminei cu toată gura deschisă. Simina îi susținu privirea cu o siguranță ironică, mușcătoare. Câteva clipe îl privi în adâncul ochilor, apoi duse șervetul la gură, își șterse un foarte ușor zâmbet și întoarse încet capul către maică-sa.

— Sunteți, desigur, venit pentru săpături? întrebă brusc Egor.

Profesorul era încă intimidat și fu cu atât mai recunoscător lui Egor că îi dădea prilejul să vorbească despre meseria și pasiunea lui.

— Da, domnul meu, răspunse vioi, înghițind aer. Cum îi spuneam și doamnei, am reluat în vara aceasta săpăturile de la Bălănoaia. E un nume care poate nu vă amintește prea multe lucruri, dar stațiunea protoistorică de la Bălănoaia are oarecare însemnătate pentru noi, românii. S-a găsit acolo un *lébes* celebru, un mare bazin ionian, în care, după cum știți, se aducea carne la ospete...

Amintirea acestui *lébes*, pe care îl cercetase cu de-amănuntul, a fost o imagine stenică pentru d. Nazarie. Cu vervă și cu oarecare melancolie, evocă ospetele de-atunci. Nu erau ospete barbare, groțesti.

— ...Căci, cum îi spuneam și doamnei, toată câmpia aceasta a Dunării de Jos, în special aici, în nordul Giurgiului, a cunoscut odinioară, prin veacul V înainte de Christos, o înfloritoare civilizație greco-traco-scitică...

Vorba îi dăduse curaj. Privi din nou, insistent, spre d-na Moscu, dar nu întâlni decât același zâmbet stins, aceeași față neatentă.

— Bălănoaia, maman, îi atrase atenția Sanda, aproape strigând, pe deasupra mesei. D-l profesor face săpături arheologice la Bălănoaia...

D-l Nazarie se intimidă din nou auzindu-și numele, trezindu-se brusc obiectul atenției generale. Încercă să se apere cu mâna, să scuze mai ales tăria glasului cu care Sanda

strigase pe maică-sa. D-na Moscu părea că se deșteaptă dintr-o amorțire împletită cu somn. Dar deșteptarea fusese reală; pentru câteva clipe își recăpătă frăgezimea obrazului, mândria frunții ei pure și netede.

— Bălănoaia, vorbi ea, acolo a avut moșie un străbun de-al nostru.

— Și tanti Christina, spuse repede Simina.

— Și ea, întări cu vioiciune d-na Moscu.

Sanda privi încruntându-se către sora cea mică. Dar Simina plecă ochii în farfurie, smerită și cuminte. În bătaia puternică a lămpii, buclele ei negre își pierdeau tăria și luciul, asemenea argintului vechi. Dar ce frunte calmă, ce obraji de păpușe, se miră Egor. Nu-ți puteai desprinde ochii de pe chipul ei. Trăsăturile aveau o perfecțiune precoce, o frumusețe înmărmuritoare. Egor simți că, alături de el, d. Nazarie o privește cu o egală încântare.

— Nu suntem prea vorbăreți astăzi, când am rămas singuri, spuse Sanda, adresându-se mai mult lui Egor.

Pictorul înțelese glasul acesta care voia să-l ispitească, necăjindu-l. Se smulse din torpoarea cu care privise pe Simina și voi să înceapă o anecdotă galantă, pe care o spunea întotdeauna cu succes în familii. „Suntem tăcuți, pentru că suntem inteligenți: ca amicul meu Jean...“, ar fi povestit Egor. Dar d. Nazarie începu înaintea lui.

— Aveți probabil mulți invitați, toată vara, aici la moșie...

Vorbi câteva minute în șir, pe nerăsuflăte, parcă i-ar fi fost teamă să se oprească, să nu-l înghită cumva tăcerea. Vorbi despre săpături, despre sărăcia de la Muzeul de Antichități, despre frumusețea acestor câmpii dunărene. Egor privea câteodată, pe furiș, spre d-na Moscu. Asculta ca vrăjită, dar pictorul își dădea prea bine seama că nu aude un cuvânt. Sanda profita de o pauză a d-lui Nazarie și spuse tare:

— *Maman*, se răcește friptura...

— Ce lucruri interesante ne spune domnul profesor, șopti d-na Moscu.

Începu apoi să mănânce cu obișnuita ei poftă, cu fruntea puțin plecată deasupra farfuriei, fără să privească pe nimeni. De altfel, era singura care mânca. Ceilalți abia se atinseseră de friptură. D. Nazarie, înfometat de drum, nu izbutise să mănânce mai mult de jumătate. Friptura avea un miros grețos de vită.

Sanda chemă cu un gest scurt, de stăpână, jupâneasa care aștepta cuminte lângă ușă.

— Ți-am spus să nu mai cumperi carne de berbec, vorbi ea, cu o ascunsă mânie.

— N-am mai găsit nici o pasere, domnișoară, se apăra femeia. Care au fost, le-am tăiat ieri și alaltăieri. Care n-au murit... Mai era o găscă, dar am găsit-o și pe ea moartă, azi-dimineață.

— De ce n-ai cumpărat din sat? întrebă Sanda, mai mânioasă.

— N-a vrut nimeni să-mi vândă, răspunse prompt jupâneasa. N-a vrut sau n-a avut, adăogă ea, cu înțeles.

Sanda roși și făcu semn femeii să ridice farfuriile. D-na Moscu își terminase friptura.

— Ce frumoase lucruri ne-a spus domnul profesor despre Bălănoaia, începu ea cu un glas puțin cântat. Atâția idoli în pământ, atâtea scule de aur...

Profesorul se codi.

— Cele de aur se găsesc mai rar, o întrerupse el. Nici n-au prea fost, prin acele timpuri. Erau pe aici civilizații țărănești, sate înfloritoare, dar sate. Aurul se afla mai mult în porturile grecești...

— Se găsea și aur, scule de aur vechi pe vremuri, continuă d-na Moscu.

— Și tanti Christina avea, șopti Simina.

— Tu de unde știi? o întrebă, certând-o, Sanda. De ce nu te-astâmperi?!

— Mama mi-a spus, vorbi Simina, dezghețat. Și doica.

— Doica ar trebui să nu-ți mai umple capul cu povești, adăogă Sanda, aspră. Crești mare, acum, nu mai poți crede în basme și năzbâtii...

Sanda își privi sora cu un foarte ușor zâmbet, disprețuitor și indiferent în același timp. Își întoarse apoi ochii spre Egor și-ntări cu gravitate; parcă s-ar fi întrebat dacă crede și el același lucru, dacă poate fi și el tot atât de naiv...

Conversația tănjea din nou. D-l Nazarie se plecă spre Egor.

— Ce minunată idee ați avut să vă întoarceți la aceste câmpii dunărene, vorbi el. Cred că nimeni n-a încercat încă să picteze asemenea locuri; ți se par la început deznădăjduite, pustii, bătute prea mult de soare, și apoi îți dai seama de fecunditatea lor înspăimântătoare, de farmecul lor...

Vorbise cu sinceritate, avântat. Egor îl privi uluit. I se păruse, în primele minute, un biet savant morocănos și timid. Dar mâinile d-lui Nazarie se mișcau cu o grație desăvârșită; și cuvintele pe care le spunea aveau o sevă proprie, o prospețime ciudată. Parcă le pronunța altfel, mai adânci, mai pline.

— D-l Pașchievici este un mare artist, dar este în același timp un mare leneș, interveni Sanda. Stă de trei zile cu noi, și nici nu și-a deschis paleta...

— Aș putea înțelege în mai multe feluri amicala d-stră observație, spuse galant Egor. Aș putea crede, bunăoară, că sunteți nerăbdătoare să mă vedeți lucrând, ca să puteți nădăjdui într-o mai repede plecare a mea...

Sanda îi întoarse zâmbetul, încurajându-l. Egor înțelese precis toate acele nuanțe de glumă, de grație și capriciu, care trădează nerăbdarea, ispita, chemările. Sanda este în orice caz superbă, își spuse el, deși nu îi înțelegea deloc purtarea în aceste trei zile. Cât de mult se deosebea de domnișoara frișcă

de la București, care îl ademenea cu atâta curaj și îi strânsese cu atâta bucurie mâna când primise să vină la Z. pentru o lună întreagă. Poate se teme de ceva, se teme de invitați, se consolase Egor în prima seară.

— ...Adevărul este că nu mă simt bun de nimic, deocamdată, continuă el, întorcând capul către d. Nazarie. În nici un caz de pictură. Poate începutul acesta de toamnă, care seamănă mai mult cu un miez de vară, mă obosește...

— Eu l-aș scuza mai bine dacă m-ar ruga, spuse Sanda, începând să râdă. Am avut trei zile prea zgomotoase, cu prea mulți prietini, asta a fost. De mâine va putea lucra; am rămas singuri...

Egor începu să se joace cu cuțitul. Trebuia să strângă ceva rece și tare în mână, să-și strivească nerăbdarea.

— ...Și eu voi trăi nesimțit, adăogă d-l Nazarie. Mă veți vedea numai aici, între d-stră...

Cu mâna făcu un ocol pripit al mesei. D-na Moscù îi mulțumi, absentă.

— E o mare cinste să vă avem printre noi, începu ea, recăpătându-și subit un glas mult mai sigur și mai puternic. Sunteți o mândrie a științei românești...

Se vedea că îi plac mult cuvintele acestea, pentru că le repetă cu fervoare. Egor privea în jos, strângând, mai moale, cuțitul. Pe sub gene, Sanda îi urmărea gesturile. Cine știe ce crede despre mama, își spuse, înfuriindu-se deodată.

— Doamnă, întrerupse uluit d. Nazarie, laudele domniei-voastre se adresează fără indoială învățătorului meu, marele Vasile Pârvan. El a fost într-adevăr o culme, o mândrie a noastră, un geniu românesc...

Aștepta de mult un asemenea prilej: să vorbească, să spună lucruri depărtate de această masă ciudată, de aceste gazde neînțelese. Vorbi cu însuflețire și evlavie despre Pârvan. De la el a învățat meșteșugul săpăturilor. El, premergătorul, a dovedit că cea mai mare mândrie a pământului românesc e

preistoria și protoistoria. Și farmecul săpăturilor, viața de cort, tresărirea în fața fiecărui obiect găsit.

— ...Un pieptene de fier, un cui, un fragment de oală, continuă d. Nazarie, toate lucrurile acestea sărăcicioase și neutre, pe care un drumeț nici nu le-ar ridica din țărână, au pentru noi mai mult farmec decât cea mai frumoasă carte și, poate, chiar cea mai frumoasă femeie...

Sanda caută ochii lui Egor, zâmbind, așteptând un zâmbet ironic. Dar pictorul asculta cu respect, cu simpatie.

— ...Un pieptene de fier îți descoperă câteodată o civilizație, adăogă d. Nazarie, adresându-se din nou către d-na Moscu.

Se opri însă brusc, în mijlocul frazei, parcă și-ar fi pierdut răsuflarea. Privea țeapăn către d-na Moscu. Îi era teamă să-și închidă ochii. Ar fi întâlnit, poate, o nălucire mai înspăimântătoare înapoia pleoapelor.

— Cine bea cafea?! întrebă în acea clipă Sanda, ridicându-se de la masă, cu zgomet.

D-l Nazarie începu să-și simtă nădușeala rece pe umeri, pe piept, de-a lungul brațelor. Ca și cum ar fi pătruns lent într-o zonă umedă și înghețată. Sunt foarte obosit, își spuse el, apucându-și strâns mâinile, una de alta. Se întoarse spre Egor. I se păru destul de neînțeles gestul lui: zâmbea, cu două degete ridicate în sus, parcă ar fi fost într-o clasă...

— Beți și d-stră, domnule profesor? îl întrebă Sanda.

— Bucuros, bucuros, răspunse d. Nazarie.

De abia când văzu ceștile cu cafea pe masă, înțelese ce l-a întrebat Sanda și se liniști pe deplin. Tot atunci, mai privi o dată, fără teamă, spre d-na Moscu. Gazda plecase fruntea și și-o rezema în palma dreaptă. Nu mai vorbea nimeni la masă. Întâlni însă fața Siminei, întoarsă spre el. Îl privea cu multă mirare, cu neîncredere chiar. Parcă se trudea să descifreze o taină. Era o preocupare adâncă, nemulțumită, dincolo de copilărie.

II

D-l Nazarie deschise cu multă băgare de seamă ușa. Găsi pe săliță o lampă cu gaz, cu flacăra scăzută. O desprinse din perete și începu să pășească atent, silindu-se să nu facă zgomot. Podelele de lemn, vopsite vișiniu, trosneau totuși, chiar și acolo unde erau acoperite cu covoare. „Ce Dumnezeu ne-au dat camere atât de depărtate!“ își spuse, puțin enervat, d. Nazarie. Nu-i era frică, dar avea mult de umblat până la camera lui Egor; trebuia să treacă prin fața multor uși, fără să știe dacă se află cineva în cameră, dacă deranjează pe cineva. Pe de altă parte, camerele acelea – dacă ar fi fost într-adevăr goale – ar fi dat un aer pustiu coridorului; lucru la care d. Nazarie nici nu voi să se gândească.

Odaia lui Egor se afla tocmai la capăt. Ciocăni de câteva ori, cu bucurie.

— Nădăjduiesc că nu te deranjez prea mult, spuse deschizând ușa. Nu mi-e deloc somn...

— Nici mie, răspunse Egor, ridicându-se de pe canapea.

Era o odaie mare, spațioasă, cu un balcon care se deschidea în parc. Patul, de lemn vechi, era așezat într-un colț. Un dulap, un lavoar, o canapea, un birou elegant, două scaune și un *chaise-longue* alcătuiau restul mobilei. Odaia era totuși

atât de mare, încât părea simplu mobilată. Obiectele se aflau prea depărtate unele de altele. Te puteai mișca în voie.

— Îmi face o deosebită plăcere, adăogă Egor. Mă întrebam cu ce să-mi omor insomnia. Nu prea mi-am adus cărți. Credeam că am să lucrez mult, ziua...

Își lăsă gândul nespus; credeam, mai ales, că serile le voi putea petrece cu Sanda.

— E prima noapte când mă urc atât de devreme în camera mea, continuă Egor. Până acum, rămâneam târziu de tot în parc; erau mulți invitați, mult tineret. Dar cred că o oboseau prea mult pe d-na Moscu... D-stră nu fumați? întrebă îndreptându-se cu tabachera deschisă spre d. Nazarie.

— Mulțumesc, nu. Dar voiam să te întreb, toate camerele astea de lângă noi, sunt nelocuite?

— Așa cred, răspunse, zâmbind, Egor. Aici au stat musafirii; un etaj întreg pentru musafiri. Și jos, cred că tot goale sunt camerele. D-na Moscu locuiește în cealaltă parte a casei, cu domnișoarele...

Rămase pe gânduri. Își aprinse țigarea și se așeză pe scaun, în fața profesorului. Tăcură amândoi.

— Splendidă noapte, spuse, târziu, d. Nazarie, ridicând fruntea spre balcon.

Din întunec se desprindeau acum contururi mari, încă nesigure, de arbori. Egor întoarse capul. Într-adevăr, splendidă noapte. Dar să spui „noapte bună“ oaspeților de la nouă jumătate și să te retragi o dată cu mama, ca o fetiță cuminte...

— Dacă stai mult timp nemișcat, adăogă d. Nazarie, și aspiți lent, fără să te grăbești, simți Dunărea... Eu o simt...

— Trebuie să fie totuși foarte departe, spuse Egor.

— Vreo treizeci de kilometri. Poate mai puțin. Dar e aceeași noapte, asta o simți repede...

D. Nazarie se ridică și se apropie de balcon. „Nu, n-are să fie lună decât peste câteva zile!“ își dete seama îndată ce se lovi de întunec.

— Este și același văzduh, adăogă el, răsturnându-și încet capul și sorbind aerul cu toată gura. D-ta n-ai stat pe lângă Dunăre, pe semne. Altminteri, rareori se-ntâmplă să-ți scape mireasma aceasta. Eu simt Dunărea și pe Bărăgan.

Celalt începu să râdă.

— Nu e prea mult spus, pe Bărăgan!

— Nu, nu, explică d. Nazarie. Căci nu e un miros de apă, nu e un văzduh umed. E mai mult un miros lănced, care aduce cu lutul și cu unele plante cu scaieți...

— E destul de vag, îl întrerupse Egor, zâmbind.

— Dar îl recunoști repede, oriunde te-ai afla, continuă d. Nazarie. Uneori ți se pare că au putrezit, foarte departe, păduri întregi, ca să-ți poată aduce vântul un asemenea miros, complex și elementar totodată. Odinioară erau păduri pe aproape. Era Teleormanul...

— Și parcul acesta pare a fi bătrân, spuse Egor, întinzând brațul peste balcon.

D-l Nazarie îl privi blând, fără să-și poată ascunde un zâmbet disprețuitor.

— Tot ce vezi d-ta aici, vorbe el, n-are mai mult de o sută de ani. Salcâmi... Arbore de om sărac. Dacă vezi, pe ici, pe colo, câte un ulm.

Începu să vorbească, pasionat, despre păduri și arbori.

— Să nu te miri, spuse deodată, întrerupându-și discursul și punându-și mâna pe umărul lui Egor. A trebuit să învăț toate acestea, de la oameni, din cărți, de la învățați, cum s-a putut. Pentru săpături, se-nțelege; trebuia să știu până în ce loc se puteau așeza oamenii mei, sciții, geții și cei care au mai fost...

— Pe aici probabil că nu prea se găsesc urme, spuse Egor, încercând să abată discuția către preistorie.

— S-ar putea găsi și pe aici, vorbe modest d. Nazarie. Pe undeva tot au fost drumuri, chiar și sate în marginea pădurilor. Prin apropierea văilor, mai ales... Dar, oricum, locurile unde

au fost păduri sute de ani de-a rândul sunt locuri vrăjite. Asta e adevărat...

Se opri și începu să soarbă iar aerul, plecându-și încet trupul peste balcon, în noapte.

— Ce bucurie îmi face de câte ori recunosc Dunărea, chiar prin locurile acestea, continuă el, cu un glas mai scăzut. E o altă vrajă, o vrajă ușor de primit, care nu te sperie. Oamenii de lângă fluvii sunt și mai înțelepți, și mai curajoși; aventura a plecat și de aici, nu numai de pe țărmul mării... Dar vezi d-ta, pădurea te sperie, te înnebunește...

Egor începu să râdă. Făcu un pas în odaie. Lumina lămpii îi cuprinse din nou întreaga figură.

— Firește, nu e greu de înțeles, continuă d. Nazarie. Pădurea te sperie chiar pe d-ta, care ești tânăr luminat, fără superstiții. E o groază de care nu scapă nimeni. Prea multe vieți vegetale, și prea seamănă mult arborii bătrâni cu oamenii, cu trupuri omenești mai ales...

— Să nu crezi că m-am depărtat de fereastră pentru că mi-a fost frică, spuse Egor. M-am depărtat pentru că voiam să-mi aprind o țigare. Acum viu din nou lângă d-ta...

— Nu e nevoie. Te cred. Nu-ți poate fi frică chiar de un parc de salcâmi, spuse d. Nazarie, întorcându-se în cameră și așezându-se pe canapea. Dar ce ți-am spus eu e adevărat. Dacă n-ar fi fost Dunărea, oamenii din părțile acestea ar fi înnebunit. Oamenii de acum două, trei mii de ani, se-nțelege...

Egor îl privea cu multă mirare. E din ce în ce mai interesant profesorul. Încă două ceasuri și-mi va recita poezii cu capete de morți...

— Uitam să te întreb, începu din nou d. Nazarie. Cunoști de mult pe gazda noastră?

— Cunosc numai pe duduia Sanda, și încă nu prea de mult, de vreo doi ani. Avem câțiva prieteni comuni. Pe d-na Moscu am cunoscut-o numai când am venit aici, acum câteva zile.

— Mie mi se pare foarte obosită, spuse d. Nazarie.

Egor clătină din cap. Era totuși amuzantă seriozitatea cu care vorbea profesorul; parcă i-ar fi comunicat o taină, o observație pe care numai el ar fi putut-o face. Îmi spune asta tocmai mie, care mă trudes de atâtea zile să-i memorez zâmbetul...

— Eu am căzut aici oarecum din întâmplare, adăogă d. Nazarie. Am fost invitat prin prefect; pare a fi un prieten vechi al familiei. Dar am început să mă simt prost; oare nu-i deranjăm noi?! Am impresia că d-na Moscu e destul de bolnavă...

Egor vorbi ca și cum s-ar fi scuzat; nici el n-a voit să rămână mai mult, dându-și seama din prima zi cât de obosită e gazda. Dar ceilalți musafiri nu păreau prea impresionați de slăbiciunea d-nei Moscu. Poate o cunoșteau mai de mult și se obișnuiseră cu ea. Sau poate nici boala nu e atât de gravă; câteodată, mai ales dimineața, d-na Moscu urmărește cu vioiciune orice discuție.

— Parcă puterile ei se duc o dată cu ale soarelui, adăogă Egor, cu oarecare solemnitate, după o scurtă pauză. Seara e foarte obosită; uneori cade într-o letargie cu atât mai stranie, cu cât își păstrează același zâmbet și chiar aceeași mască.

D-l Nazarie vedea foarte clar ochii ei larg deschiși, cu pupilele reci, inteligente; vedea de asemenea zâmbetul care îi lumina toată fața și care te putea păcăli atât de bine. „Nu, pictorul se înșeală vorbind de masca d-nei Moscu; nu e o mască, e o figură vie, concentrată, foarte atentă chiar; în orice caz, zâmbetul o face prezentă, ca și cum te-ar asculta cu toată ființa, ar fi vrăjită de cuvintele pe care le rostești. La început, o asemenea atenție aproape te intimidază, te face să roșești. Ți dai însă repede seama că n-a ascultat nimic, că poate nici nu ți-a auzit cuvintele. Ți-a urmărit tot timpul gesturile, buzele ți le-a văzut vorbind și știe când să te întrerupă.“

— Asta e extraordinar, spuse d. Nazarie, continuându-și gândul. Știe când să te întrerupă, când să-ți spună câte un cuvânt, ca să-ți amintească de ea, să nu te turbure din cale-afară tăcerea ei...

Egor îl asculta cu mai multă mirare ca la început. Încă nu se obișnuise să-l socotească prea inteligent, și cu atât mai puțin sensibil. „Are virtuți de artist, își spuse. Și cu toate acestea e atât de timid, atât de necioplit...”

— Nu cumva exagerăm puțin? întrebă el, ridicându-se de pe scaun și începând să se plimbe prin odaie. Poate că nu e decât o extenuare cronică, dacă există cumva un asemenea termen.

— Nu există, spuse d. Nazarie, dând fără să vrea cuvintelor o nuanță ironică. O extenuare cronică, asta ar însemna un fel de moarte oprită pe loc...

Nu-i plăcură ultimele cuvinte, și se ridică și el de pe canapea, încercând să se plimbe. Simți aceeași stupidă sudoare rece în spate. Privi încruntat spre canapea, ca și cum ar fi vrut să se convingă de realitatea ei modestă, de indiferența ei fizică. O privi încruntat, furios mai mult pe sine, pe nervii săi cu închipuiri copilărești.

— În orice caz, vorbi Egor la capătul celalt al camerei, exagerăm și noi; suntem prea sensibili. Nu vezi cum se poartă cu ea copiii, mai ales fetița cea mică?

Se opri lângă ușă, parcă ar fi ascultat ceva. Vreo slugă care încearcă ușile, să vadă dacă sunt încuiate, sau caută ceva pe coridor. Ce pas atent, ușor, și cu atât mai plicticos, cu cât mai mult îl ghicești decât îl auzi. Acum o foarte ușoară trosnitură de podea; și apoi aștepți, și nu se mai aude nimic, câteva clipe, câteva clipe foarte lungi. Sluga pășește cu răsuflarea ținută, în vârful picioarelor, să nu te trezească din somn. „Țărani idioți, își spuse Egor, exasperat că zgomotul pierise; mai bine ar călca de-a binelea, să-l auzi tot timpul.”

— Mi s-a părut că umblă cineva pe coridor, vorbi Egor, începând iar să se plimbe. Măine am să pun la ușa mea un anunț: „Rog călcați cu toată talpa pe coridor“. Altminteri, te enervează; parcă ai aștepta să te calce hoții... E drept că hoții n-ar putea pătrunde atât de ușor până aici, adăogă el, râzând. Dar, oricum, e enervant...

D. Nazarie se apropiase de balcon. Își apleca din nou capul în întunerec.

— Noptile au rămas tot atât de calde, spuse Egor. Am fi putut sta în parc, în loc să ne închidem aici...

Observă că profesorul nu-i răspunse și se trase încet în cameră. „E gânditor, filozofează poate despre Dunăre, își spuse Egor, înveselit deodată. Dar, în fond, ce afirmă el nu e lipsit de oarecare logică; un fluviu, o apă mare, cu malurile largi, primitoare...“ Văzu în acea clipă cât e de frumoasă Dunărea, cât e ea de sigură, de bărbătească. Ar fi vrut să fie departe; să se afle, de pildă, pe puntea unui *yacht* care suie încet apele fluviului, întins pe un *chaise-longue*, ascultând radio sau înconjurat de oameni tineri. Te plictisești repede fără tineret, fără zgomote în jurul tău. Viață, prezentă; fără asta... Întoarse capul, enervat. I se părea că nu e singur în odaie, că îl privește cineva, insistent; simțise cu precizie sfredelul unei priviri înapoia lui, și asemenea senzații îl plictiseau întotdeauna. Și cu toate acestea era singur. Profesorul întârzia pe balcon. „Puțin cam nepoliticos din partea lui, se miră Egor. Sau poate nu se simte bine și ar trebui să-i spun ceva, să-l ajut.“ Făcu câțiva pași spre balcon. D-l Nazarie îl întâmpină, cu un obraz luminat.

— Mă ierți că am rămas afară, spuse. Mi-era teamă să nu ameteșc; încep să cred că sunt într-adevăr obosit. Locurile astea nu-mi priesc...

— Poate nu-mi priesc nici mie, vorbi râzând Egor. Dar asta n-are nici o importanță. Important e faptul că nu-ți pot oferi nimic decât un *cognac*. Sper că n-ai să refuzi un *cognac*.

— Altădată te-aș fi refuzat. Astăzi, însă, trebuie să gădesc ceva împotriva cafelei pe care am băut-o din nebagare de seamă. Dacă îmi pierd noaptea cu insomnie, mâine nu sunt bun de nimic...

Egor deschise trusa de călătorie, scoase la iveală o sticlă de curând începută și alese din dulap două pahare mari de apă. Turnă cu grijă un deget de *cognac*, pe fund.

— Nădăduiesc că asta aduce somn, spuse d. Nazarie, golind dintr-o sorbitură întreg paharul.

Își apucă apoi fața în palme și începu să și-o frece, parcă ar fi fost strivită. „L-a băut ca pe țuică,” gândi Egor. El începu să-și soarbă *cognac*-ul cu multă desfătare. Alcoolul adusese o altă atmosferă în cameră: cordială, băiețească, stenică. Nu mai simțea nici o privire streină, acum. Se așezase comod pe scaun și mirosea aburul nevăzut din gura paharului. Un miros bine cunoscut, care îi amintea de atâtea ceasuri luminoase, confortabile, petrecute cu prietenii sau cu anumite femei. „E binevenit alcoolul”, își spuse el.

— Ia dă-mi și o țigare, se rugă în acea clipă profesorul, încă roșu și sugrumat. Poate să am mai mult noroc.

Fumă, într-adevăr, cu oarecare izbândă. Egor umplu din nou paharele. Se simțea mult mai bine dispus, cu poftă de plăvrăgeală. „Dacă ar fi fost și Sanda, dacă ar fi avut puțină imaginație... Ce bine am fi petrecut stând de taifas pe o noapte ca asta, împreună cu un om amuzant ca profesorul, cu o sticlă de *cognac* alături. În fond, de asta vine omul la țară; să stea nopțile mult de vorbă, să se asculte mai bine unul pe altul. La București nu te ascultă nimeni.”

— Pe ăsta să-l bei fără grabă, domnule profesor, glumi Egor.

— Avea poftă de vorbă, de mărturisiri.

— Am uitat să te întreb cum faci descoperirile arheologice, spuse el.

— Simplu, începu profesorul, foarte simplu...

Dar se opri, sugrumat. Se priviră o clipă în ochi, adânc, fiecare încercând să înțeleagă dacă și celalt a simțit același lucru, același început de groază, și apoi apucară aproape deodată paharele de *cognac* și le sorbiră dintr-o înghițitură. Profesorul nu-și mai strivi fața în palme. Dimpotrivă, de data aceasta alcoolul îi făcuse bine. Nu cuteză totuși să-l întrebe pe Egor; ghicise din privirile lui că avusese aceeași penibilă impresie, aceeași dezgustătoare groază. Să simți cum cineva se apropie de tine și *se pregătește să te asculte*, cineva, pe care nu-l vezi, dar a cărui prezentă o simți în bătaia sângelui și o recunoști în sclipirea ochilor vecinului tău...

Amândoi se pregătiră să vorbească despre altceva. Egor căută repede un subiect, un pretext. Ceva foarte departe de camera aceasta, de ceasul de față. Câteva clipe, mintea nu putea descoperi nimic. Înțepenise. Și nici măcar nu îi era frică. *Atunci*, simțise ceva care nu se putea asemăna cu nimic. Un dezgust monstruos, amestecat cu groază. Câteva clipe numai. A fost destul să pună mâna pe pahar și să golească deodată un deget de *cognac*, ca totul să se limpezească.

— Ați fost vreodată la Marsilia? întrebă el, brusc, apucând sticla și turnând din nou în pahare.

— Am fost, cam de mult, răspunse repede profesorul, imediat după război. Lucrurile s-au mai schimbat de atunci...

— Este acolo un bar, chiar lângă Hotelul Savoy, continuă volubil Egor, îi spune „*L'étoile marine*“. Îmi aduc foarte bine aminte, așa îi spune. Acolo e obiceiul că, dacă îți place *cognac*-ul, să începi să cânti...

— Excelentă idee, spuse profesorul. Dar eu n-am voce...

Egor îl privi cu dispreț; îi e frică să cânte, îi e rușine. Duse paharul la nări și îl mirosi cu putere. Sorbi o înghițitură, apoi își aplecă puțin capul pe spate și începu, tărăgănat:

„*Les vieilles de notre pays
Ne sont pas des vieilles moroses,
Elles portent des bonnets roses...*“

III

Domnul Nazarie auzi câteva bătăi în ușă și se hotărî să se trezească de-a binelea. De o jumătate de ceas se lupta cu somnul. Deschidea ochii, simțea înviorarea dimineții, lumina crudă din odaie, apoi adormea iar. Un somn ușor, întrerupt, dar cu atât mai balsamic. Parcă ar fi prelungit o beatitudine pe care anevoie ar mai fi putut-o redobândi. Cu cât rezistența era mai tenace, cu atât alunecarea în somn era mai balsamică. Încă o clipă, încă una... Parcă în adâncul somnului stăruia neconținut vie certitudinea că fericirea aceasta e efemeră, că în curând se va desprinde din acea dulce plutire și va fi zvârlit întreg în lumina de afară. Bătăile în ușă îl treziră într-adevăr definitiv.

— Săru mâna!...

O femeie aproape bătrână, intră în odaie cu laptele.

— E târziu, cred că e foarte târziu, spuse d-l Nazarie.

Femeia zâmbi și-i ocoli privirile.

D-l Nazarie își frecă fruntea. Îl dureau puțin capul, și își simțea gura amară. Îl cuprinse deodată părerea de rău că întârziase atâta în pat. Beatitudinea din care se dezlipise atât de greu i se păru acum dezgustătoare. Se simțea, în același timp, obosit, trist, deznădăjduit, fără nici un motiv; cum se simțea întotdeauna când se deștepta întâia oară într-o odaie străină. Un mare și neînțeles gol lăuntric; zădărnicia zădărnici-

ciilor... Dar își aduse aminte de paharele de *cognac* pe care le băuse noaptea, și furia împotriva lui însuși crescuse. „Așa, să bei fără nici un sens, să-ți macini timpul cu un pierde-vară...”

— Dacă vrei apă caldă, conașule... spuse femeia.

Nu, în nici un caz apă caldă. D-l Nazarie simțea nevoia să se pedepsească într-un fel, să se chinuie. Cu ce plăcere se va spăla pe corp cu apa aceea rece...

Femeia închise ușa, și d. Nazarie sări din pat, cu zgomot. Amețeala și ușoara durere de cap stăruiau. Își umplu ligheanul cu apă rece și începu să se spele. Întâmplările de astă-noapte ieșeau la iveală una câte una. Îi venea să râdă. „Ce imbecile năluciri, ce frică fără rost! E suficient să privești puțin în jurul tău, lumina asta, răcoarea asta de toamnă, laptele ăsta fierbinte, cu aburi curați și blânzi, ca să-ți dai seama de nevrednicia tuturor închipuirilor. Și nici măcar n-am învățat să fumez“, își spuse d. Nazarie în oarecare ironie, îmbrăcându-se. Se așeză apoi la masă și sorbi ceașca cu lapte până în fund, fără să se atingă de dulceață și de unt. Rupse un colț de pâine prăjită și se pregăti să-și termine toaleta, ronțâind. „Masa de aseară n-a fost faimoasă, își aminti el. Dacă nu m-aș fi intoxicat cu *cognac*, aș fi avut azi o foame de lup. Masa n-a fost faimoasă, și asta au observat toți. Friptura mirosea a oaie, zarzavatul era opărit. Noroc de mămliga cu brânză și smântână.“ Zâmbi privindu-se în oglindă. „Am uitat să mă rad. Poate de aceea m-a întrebat de apa caldă. Acum e prea târziu, am să mă rad tot atât de bine și cu apă rece...”

Fără grabă, își scoase din valiză aparatul de ras și începu să se săpunească. O melodie tristă, lentă, îi coborî încet din amintire. Câteva clipe, cântecul pluti inform, zbătându-se, pierzându-se și infiripându-se din nou:

„*Les vieilles de notre pays...*“

„Asta cânta Egor azi-noapte“, își aminti el, cu plăcere. Își aminti și împrejurarea care îl făcuse pe pictor să cânte. „Simțise și el *același lucru*“, își spuse d. Nazarie, zâmbind.

Cu ce ușurință zâmbea acum, cât de depărtată și de ridiculă i se părea acum scena de azi-noapte. Se săpunea cu mai multă voie bună. „Și cu toate acestea, mi s-a părut că m-asculță cineva. Îmi aduc foarte bine aminte. Și la masă...” Atunci a fost ceva mai grav, într-adevăr a fost ceva mai grav. Dar e atâta lumină în odaie, atâta certitudine în peretii albi, în fragmentul de cer clar pe care îl vede în oglindă, în mirosul de săpun pe care îl simte învăluindu-i fața...

D-l Nazarie își fixează lama cu atenție; fiecare gest îi face plăcere, fiecare lucru pe care îl apucă în mână. Începe să se radă frumos, privindu-se în oglindă, micșorându-și gura și încercând să facă lucrul acesta cu grație, nu cumva buzele rotunjite prea brutal să strice simetria feței.

D-l Nazarie își petrecu dimineața plimbându-se la întâmplare peste câmpuri. Gândurile nu-i erau deloc la preistorie. De altfel, nimic nu-l făcea să nădăjduiască vreo săpătură cu noroc în aceste șesuri prea întinse, prea monotone. În partea de miazănoapte a conacului, spre sat, începeau movilele, dar d. Nazarie apucase voit în direcția potrivnică. Era încă atât de frumos pe aici înaintea arăturilor de toamnă. Nici un nor, nici o umbră pe tot cuprinsul, și totuși, soarele nu era obositor, paseri necunoscute se avântau în văzduh, se auzeau cosași și greieri. O imensă liniște, vie, neîncremenită. Chiar pasul se topea în masa aceea muzicală de sunete mici care alcătuiau laolaltă liniștea și singurătatea câmpiei. „Glorioasa câmpie munteană, sublinie d. Nazarie. Încă două trei săptămâni, și vacanța e definitiv încheiată. Bucureștii, examenele studenților, cabinetul de lucru. Cel puțin dacă am izbuti să sfârșim cu bine la Bălănoaia...”

Se întoarse la conac cu puține minute înainte de ora mesei. Întâlni pe Simina plimbându-se singură prin parc.

— Bună dimineața, duduie! îi spuse el, cordial.

— Bună dimineata, d-le profesor, raspunse fetita, zambind. Ați dormit bine? ... Are să vă întrebe și mama același lucru, dar voiam să vă întreb întâi eu...

Zâmbetul i se transformă pe nesimțite într-un râs scurt, tăcut. Profesorul nu-și putea lua ochii de pe figura ei nease-muit de frumoasă. Parcă ar fi fost o păpușă; o frumusețe atât de perfectă, încât părea artificială. Chiar și dinții erau prea strălucitori, părul prea negru, buzele prea roșii.

— Am dormit admirabil, duduia, spuse d. Nazarie, apropiindu-se de ea și încercând să-i treacă mâna prin bucle.

„E, într-adevăr, un copil-minune.“ Dar, ajuns cu palma deasupra capului fetei, îi fu deodată teamă s-o mângâie. Îl intimidă zâmbetul ei. Își retrase mâna cu stângăcie. Simina nu mai e un copil; nouă ani, așa i-au spus aseară, dar câtă feminitate în mersul ei, câte farmece în gesturile ei mici și rotunde.

— Nu l-ați ținut pe d-l Egor de la lucru, azi-noapte? întrebă șiret Simina, încrețindu-și foarte ușor fruntea.

D-l Nazarie nu încercă să-și ascundă mirarea. Dimpotrivă, se bucura că are un prilej să laude fetita, să se arate păcălit de șiretenia ei și astfel să se împrietenească mai bine.

— Dar de unde știi mata c-am fost la d-l Egor azi-noapte? întrebă el.

— Mi-am închipuit!

Începu să rădă. Profesorul rămăsese în fața ei, înalt, stânjenit. Simina se reculese repede.

— Întotdeauna când se întâlnesc doi musafiri, spuse ea, se adună într-o cameră. Și camera d-lui Egor e cea mai frumoasă. Acolo vin de obicei musafirii...

Nu-și spusese gândul întreg. Își relua zâmbetul ei de copil victorios și se apropie un pas de d. Nazarie.

— Dar eu cred că nu e bine, adăogă în șoaptă. D-l Egor lucrează. Ar trebui lăsat singur noaptea...

Cu ultimul cuvânt spus, fața își pierduse zâmbetul. Era severă, rece, poruncitoare. D-l Nazarie se simțea mai intimidat, acum.

— Firește, firește, bâlbâi el. S-a întâmplat o dată, asta n-are să se mai întâmple de aici înainte...

Simina îl privi o clipă în ochi, prea fix, aproape obraznic, apoi fără să mai adauge vreun cuvânt își smuci trupul tot de lângă profesor și se îndreptă către parc.

„Probabil că știe ceva despre care eu nu știu nimic, gândi d. Nazarie. Nu cumva se pregătește un complot împotriva lui Egor? Întâlniri, noaptea, în parc, plimbări sentimentale, așa încep de obicei... Simina e, fără îndoială, confidentă.“

D-l Nazarie intră în odaie, să-și spele mâinile înainte de masă. „Dar e destul de stupid să lași o fetiță să înțeleagă asemenea lucruri, își continuă el gândul. Un copil atât de sensibil ca Simina...“

Cobori grăbit și se îndreptă de-a dreptul spre sufragerie. Auzise clopotul. Fusese, de altfel, informat de acest obicei al casei; cinci minute după sunarea clopotului, masa se servește, cu orice număr de persoane. În sufragerie erau adunați toți, afară de Simina.

— Cum a dormit d-l profesor? întrebă d-na Moscu.

Parcă nu arăta atât de obosită în dimineata aceasta. Era îmbrăcată într-o rochie fumurie, cu guler roz-pal. Părea într-adevăr mai tânără, mai înviorată. Brațele goale se avântau acum cu mai multă grație, înclinându-se arcuit, fragede.

— Ați dormit într-adevăr bine? întrebă și Sanda, trudindu-se să-și ascundă mirarea.

Jupâneasa se opri lângă ușă, ascultând. Privea în jos, cu mâinile la spate, ca și cum ar fi așteptat un ordin, dar asculta și ea, cu o egală curiozitate.

— Am dormit cât se poate de bine, răspunse d. Nazarie. La început m-am temut de o insomnie, dar d. Pașchievici a fost atât de drăguț...

Se întoarse cu fața spre el. Egor zâmbea, jucându-se cu cuțitașul de tăiat pâinea. „Așadar, a povestit tot, gândi d. Nazarie. A povestit probabil cum ne-am îndopat cu alcool amândoi și poate și alte lucruri hazlii despre mine...”

— Cred că v-a spus domnul Pașchievici... adăogă el.

— Nu prea aveam ce să spun, îl întrerupse Egor.

D-l Nazarie își dădea de abia acum seama că Egor n-ar fi putut povesti cu de-amănuntul întâmplările din noaptea trecută. I-ar fi fost rușine de el. Fără îndoială că acum i se par ridicule nălucirile de azi-noapte, dar tot nu trebuiesc povestite altora. Îl privi în ochi. Egor părea că nu înțelege nimic, că nu-și amintește nimic. „Îi e rușine, gândi d. Nazarie; cum mi-a fost și mie.”

Simina intra de abia atunci în sufragerie. Se grăbi să se așeze pe scaunul din dreapta d-nei Moscu, după ce mai întâi privi circular pe toți.

— Unde ai fost, domnișoară? o întreabă Egor.

— Am vrut să văd dacă au venit scrisori...

Sanda începu să zâmbească. Ar fi trebuit totuși să-i facă observații. Evident, nu în fața musafirilor, dar ar trebui să o certe într-o zi pentru toate minciunile fără rost pe care le spune...

Ridică ochii din farfurie, puțin speriată. Cineva mânca cu atâta poftă, încât zgomotul fălcilor stăpânea întreaga încăpere. Parcă se făcuse deodată o tăcere nefirească în sufragerie, și nu se auzea decât zbaterea fălcilor. Mânca d-na Moscu. Sanda se îngălbeni. De foarte multe ori, d-na Moscu își uita complect de sine în timpul meselor și mânca cu poftă, dar niciodată nu atinsese o asemenea voracitate. Nu mai vorbea nimeni. Ascultau cu toții, stingheriți.

— *Maman!* o strigă Sanda.

D-na Moscu continua să mănânce, cu bărbia aproape rezemată de piept. Sanda se aplecă peste masă și o mai strigă încă o dată, fără rezultat. „Are să i se facă rău!” își spuse,

îngrozită. Egor se prefăcu că nu observă nimic. D. Nazarie privea înspăimântat, cu coada ochiului. Numai Simina părea liniștită, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat nefiresc.

— Își așază mâna pe brațul d-nei Moscu, ușor, și îi spuse:

— Am visat azi-noapte pe tanti Christina, mamă!

D-na Moscu se opri din mestecat, surprinsă.

— Știi că și eu o visez de câteva nopți întruna? Ce vise ciudate!...

Așază cuțitul și furculița, corect, pe marginea farfuriei și se întoarse spre musafiri. D-l Nazarie tresări când presimți gestul; se temea să privească o față care se deșteptase chiar atunci din inconștiență (căci altfel nu-și putea explica barbaria cu care mesteca, puține minute înainte, d-na Moscu). Avu totuși o adevărată surpriză întâlnind o figură liniștită și inteligentă. Fără îndoială că d-na Moscu nici nu-și mai amintea – dacă întâmplător își dăduse seama – de scena penibilă de adineaori.

— D-stră o să zâmbiți, d-le profesor, vorbi ea, dar vă mărturisesc că visele sunt lumea mea cea de a doua.

— Nu zâmbesc deloc, scumpă doamnă, se grăbi să spună d. Nazarie.

— Mama înțelege însă altceva prin această a doua lume, interveni Sanda, fericită că se trecuse atât de ușor peste un incident penibil. Altceva, în orice caz, decât spune înțelesul cuvintelor.

— M-ar interesa foarte mult să știu, vorbi d. Nazarie. Lucrurile acestea sunt întotdeauna fascinante.

D-na Moscu aprobă, clătinând capul cu fervoare.

— Vom sta odată de vorbă, șopti ea. Dar nu acum, firește. Se întoarse repede spre Simina.

— Cum ai visat-o, Simina?

— A venit la mine, la pat, și mi-a spus: „Numai tu să mă iubești, Simino!“ Era îmbrăcată cu rochia roz, cu umbreluță...

— Așa vine ea, întotdeauna, vorbi d-na Moscu, emoționată.

— Spunea de Sanda, adăogă Simina. „Sanda începe să mă uite. E domnișoară mare acum.“ Așa mi-a spus. Și mi s-a părut că plânge. Mi-a cerut mâna să mi-o sărute.

— Așa face ea, spuse d-na Moscu. Îți cere mâna sau brațul să ți-l sărute.

Toți ascultaseră tăcuți. Sanda zâmbea batjocoritoare, privind pe furis spre spre soru-sa. „Ar trebui s-o dezvăț odată de obiceiul ăsta prost“, își spuse. Apoi izbucni brusc.

— De ce minți, Simina?! Sunt sigură că n-ai visat pe nimeni, cu atât mai puțin pe tanti Christina.

— Nu mint, vorbi calm Simina. Așa mi-a spus. Îmi aduc foarte bine aminte ce mi-a spus despre tine: „Sanda începe să mă uite“. M-am uitat în ochii ei, atunci, și mi s-a părut că plânge...

— Minți! repetă, mai tare, Sanda. N-ai visat nimic!

Simina o privi surprinsă, drept în ochi, după obiceiul ei. Apoi, gura severă i se rotunji într-un zâmbet, ironic.

— Poate că n-am visat, spuse ea, încet, și se întoarse spre maică-sa.

Sanda își mușcă buzele. „S-a făcut și obraznică, nu se mai teme nici de musafiri.“ Îl văzu atunci, parcă pentru prima dată, pe Egor, și un val fierbinte de dragoste o pătrunse. Ce bine că nu e singură, că e alături de cineva care ar putea-o ajuta.

— Dar de unde cunoaște micuța noastră Simina pe mătușa Christina? întrebă, în mijlocul tăcerii, d-l Nazarie. Bănuiesc că a murit tânără...

D-na Moscu întoarse repede fața spre profesor. Niciodată nu o văzuse d. Nazarie atât de însuflețită. Emoția, nerăbdarea, aducerile aminte îi șterseră chiar zâmbetul ei nelipsit. Egor o observă cu mirare și cu un început de teamă, căci ochii îi erau lichizi, și lumina lor avea, câteodată, densitatea nefirească a unei lupe.

— Nimeni nu cunoaște pe Christina, vorbi d-na Moscu, după o lungă răsuflare. Nici Sanda, nici Simina. Sanda s-a

născut în cel dintâi an de război, nouă ani după moartea Christinei... Dar avem un portret în mărime naturală al Christinei; l-a pictat Mirea. Copiii o știu după portretul acela...

Se opri brusc, cu fruntea plecată. D-l Nazarie încercă să rupă tăcerea. Ar fi fost într-adevăr penibil să amuțască așa, cu toții.

— A murit tânără?... întrebă el.

— Nu avea decât douăzeci de ani, spuse Sanda, repede, ca să evite răspunsul d-nei Moscu. Era cu vreo șapte ani mai mare ca mama.

Dar d-na Moscu părea că n-auzise nimic. Continuă cu un glas mai scăzut, parcă se pregătea să se predea aceleiași oboseli obișnuite ei.

— A murit în locul meu, sărăcuța. Pe mine m-au trimis la Caracal, cu fratele meu, iar ea a rămas la moșie. Asta a fost în 1907. Și au omorât-o...

— Aci? întrebă d. Nazarie, accentuând cu teamă cuvântul.

— Venise de la Bălănoaia aici, interveni Sanda. Moșia era pe-atunci întinsă, știți, înainte de expropriere... E așa de greu totuși de înțeles... Căci o iubeau toți țărani...

Egor începu să se simtă prost. Mai ascultase o dată aceeași poveste, și parcă nu întocmai. Anumite amănunte le afla pentru întâia oară acum, altele – mult mai semnificative – fuseseră lăsate la o parte. Căută ochii Sandei și întâlni aceleași priviri preocupate, irizate, alergând de la d-na Moscu la Simina. Parcă s-ar fi temut să nu se adaoe ceva.

— Să luăm cafeaua pe verandă, spuse brusc Sanda, ridicându-se de la masă.

— Nu mă îndoiesc că a fost o lovitură gravă, crezu de cuviință d. Nazarie să consoleze pe gazdă.

— Dar d-na Moscu dăduse din cap foarte afectuos, parcă i s-ar fi adresat o foarte comună mulțumire, așa cum obișnuiesc toți musafirii să rostească ridicându-se de la masă.

— Cafeaua se servi pe verandă. Începea o după-amiază sticloasă de septembrie; cerul era neverosimil de albastru, și arborii păreau că au crescut nemișcați de la începutul lumii.

„Aș putea încerca acum“, își spuse Egor. Într-adevăr, trecând prin sufragerie, simțise foarte aproape de el coapsa Sandei. Îi luase atunci brațul, prietenește, și fata se supusese tremurând. Străbătuseră până la el emoția și așteptarea bine cunoscută. Trupul fetii se alăturase de al lui câteva clipe, apoi se despărțise brusc, și în acest gest de spaimă Egor întrevăzu cele mai sigure nădejdi. Dar trebuia să încerce mai mult, să-i vorbească. Se apropie de ea, cu ceașca de cafea în mână.

— Ce faci în după-amiaza aceasta, duduie Sanda?... întrebă el.

— Ți voi cere voie să te însoțesc în parc, să te văd pictând, spuse fata, zâmbind.

Egor începu să râdă. Se pregătea să-i răspundă în glumă, dar întâlni alături obrazul sever al Siminei. Fetița îl privea atent, parcă s-ar fi trudit să înțeleagă ceva care se întâmplă fără știrea ei.

— Domnule Egor, se auzi atunci glasul d-nei Moscu, d-ta ai văzut portretul Christinei? Mi s-a spus că e cea mai bună operă a lui Mirea.

— Dacă Mirea poate avea opere bune, adăogă ironic pictorul.

— De ce vorbești așa, înainte de a-l fi văzut? îl întrebă nervos Sanda. Sunt sigură că are să-ți placă...

Egor nu înțelese asprimea glasului ei. Rămăsese cu ceașca cu cafea în mână, între cele două surori.

Nu știa ce-ar mai putea răspunde. „Am făcut o gafă, își spuse el. Când vrei să cucerești o fată de boier, nu trebuie să fii intransigent în artă. Criteriile estetice nu sunt întotdeauna cele mai bune...“

— Orice pictor mediocru poate face o capodoperă dacă se poate uita o clipă pe sine, rosti sentențios d. Nazarie.

— Mirea a fost un pictor foarte mare, vorbi d-na Moscu. Mirea a fost o culme a artei românești. Țara se poate mândri cu el...

D-l Nazarie roși, stânjenit. Mai ales că d-na Moscu se sculase brusc și-i invitasă pe toți, cu un gest înfrânt, să vadă tabloul. Nici Sanda, nici Simina nu erau mai calme. „Tot ce se atinge de domnișoara Christina le este într-adevăr sacru, își spuse Egor. În fond, nu e un sentiment mediocru, ăsta. Să iubești și să sfințești o moartă, chiar în icoanele ei cele mai triviale.“ Își aduse aminte de *Daphne Adeane*. „Am să-i vorbesc de ea Sandei, își propuse el reconfortat. E un lucru frumos ce face Sanda; dragostea și orgoliul ei pentru mătușa Christina e un lucru splendid.“ Chiar și pe mica Simina o scuza acum, în gând, Egor. „Sunt niște fapte de elită, prea sensibile. M-am purtat ca un dobitoac.“

— E cam deranjat aici, spuse Sanda, deschizând o ușă masivă, albă. E un salon în care nu prea intrăm...

Toți simțiră de la început aceasta. În odaie mirosea a sulfină și a aer închis. Era parcă mai răcoare, dar o răcoare melancolică și artificială. Egor își căută tovarășul. D-l Nazarie pășise încet, încercând parcă să-și ceară scuze cu modestia lui, silindu-se să nu facă zgomot, să nu fie observat. În urma profesorului venea Simina. Venea cea din urmă. Figura îi era luminată de o emoție solemnă, care îi dădea o paliditate feminină, nefirească pe obrazul ei de copil. „Sunt, într-adevăr, extraordinar de sensibile fetele astea“, își spuse Egor.

— Domnișoara Christina! exclamă d-na Moscu. Așa îi spuneau toți, pe aici...

D-l Nazarie simți teroarea ca o gheară apăsându-i pieptul. Domnișoara Christina zâmbea din portretul lui Mirea, parcă l-ar fi privit într-adins pe el. Era o fată foarte tânără, îmbrăcată

într-o rochie lungă, cu talia subțire și înaltă, cu buclele negre lăsate pe umeri.

— Ce spui, domnule pictor? întrebă Sanda.

Egor rămăsese departe de portret. Se trudea să-și dea seama de unde izvorau în sufletul său atâta melancolie și oboseală, în fața acestei fecioare care îl privea în ochi, zâmbindu-i cu familiaritate, parcă l-ar fi ales numai pe el din tot grupul, să-i spună numai lui de nesfârșita ei singurătate. Pluteau mult dor și multă jale în ochii domnișoarei Christina. Zadarnic îi zâmbea ea familiar, zadarnic își strângea cu mâna umbreluța albastră și își ridica pe furis o sprinceană, parcă l-ar fi invitat să râdă și el de pălăria ei prea mare și prea încărcată, pe care, firește, n-o poate suferi, dar a pus-o, pentru că așa i-a cerut mama. („Nu stă bine unei domnișoare să pozeze decât desăvârșit îmbrăcată!”) Domnișoara Christina suferea în nemișcarea ei. „Să-și fi dat ea seama că va muri atât de repede?” se întrebă Egor.

— ...Atunci îți place, adăogă triumfătoare Sanda. Dacă nu spui nimic, înseamnă că-ți place...

— Cu un asemenea model nu se putea face decât o capodoperă, vorbi liniștit Egor.

Domnișoarei Christina îi sticliră o clipă ochii, mai viclean. Egor își puse mâna pe frunte. „Ce straniu miros în camera aceasta. Nu cumva o fi chiar camera ei?” Cu coada ochiului privi spre celalt perete. D-na Moscu îi spusese că e un salon, dar se afla acolo, în colț, un pat mare, alb, cu perdeluțe. Ridică încă odată privirile spre portret. Domnișoara Christina îi urmărise toate mișcările. Egor citea bine în ochii ei; îl văzuse când a descoperit patul, și n-a roșit; dimpotrivă, continuă și acum să-i susțină privirea, oarecum provocatoare. „Da, asta e camera mea de față, și acolo e patul meu, patul meu virginal”, parcă îi vorbeau ochii domnișoarei Christina.

— Ce spui, domnule profesor?! întrebă din nou Sanda.

D-l Nazarie rămase încremenit, de cum dăduse cu ochii de portret. La început i s-a părut că vede din nou nălucirea din

noaptea trecută, chipul acela de abur care se apropiase atunci, la masă, de umerii d-nei Moscu. Teroarea îl împietrise. Dar îl deșteptase din spaimă Simina, care trecu lângă el și îl privise mirată, bănuitoare.

— ...Mi se pare un lucru extraordinar, vorbi apăsător d. Nazarie.

Se liniștise. O liniște nefirească, un început de nesimțire. Mirosea ciudat în odaie; nu a mort; nici măcar a flori funerare, ci un miros de tinerețe oprită pe loc, oprită și conservată aici, între patru pereți.

O tinerețe de-acum-multă-vreme. Parcă soarele nu trecuse prin această odaie, și timpul nu măcinase nimic. Nimic nu părea premenit, schimbat, de când murise domnișoara Christina. „Mirosul acesta e parfumul tinereții ei, resturi miraculos păstrate din apa ei de colonie, din aburul trupului ei.“ D. Nazarie înțelegea acum toate lucrurile acestea mici și stranii. Se mira singur de ușurința cu care le înțelege și de graba cu care le acceptă.

— ...Un lucru într-adevăr extraordinar, adăogă el, privind din nou tabloul.

Dar nu era aceeași nălucire din sala de mâncare. O foarte mare asemănare, firește. Domnișoara Christina seamănă mult cu d-na Moscu, seamănă și cu Simina. Dar chipul ei poate fi privit în liniște. Doar în cele dintâi clipe l-a înspăimântat. I s-a părut atunci că revede nălucirea. I s-a părut, numai; căci *cealaltă* răspândea o teroare deznădăjduită, pe care portretul nu o avea. Oboseala și tristețea odăii veneau din alte vremi și vorbeau altfel sufletului.

— Aș vrea să încerc odată să pictez acest tablou, vorbi Egor, să-l pictez cum știu eu, iar nu să fac o copie...

Sanda se apropie de el și-i apucă brațul, înspăimântată.

— Bine că nu te-a auzit mama, șopti ea.

Egor vorbise destul de tare, dar d-na Moscu, așezată într-un fotoliu îmbrăcat în pânză albă, nu auzise nimic, ca de

obicei. D-na Moscu cerceta cu ochii încăperea. Palpita altfel, aici, viața. Aici îi alerga gândul, întotdeauna, deși nu în acest spațiu concret, nici în acest timp prezent. Egor privise în treacăt, când se așezase pe fotoliu, și înțelese: d-na Moscu se întoarce mereu aici, în camera aceasta, în întâmplările de-atunci.

— ...Bine că nu te-a auzit, căci i-ai fi făcut într-adevăr rău, adăogă, tot în șoaptă, Sanda. Nu lasă aproape pe nimeni să intre aici. Azi a făcut excepție. Și-apoi, mai e ceva...

Dar Simina se apropiase prea mult de ei. Se apropia acum și d. Nazarie, probabil că să le spună că ar trebui să se retragă.

— ...Dar lui tanti Christina i-ar plăcea să mai fie o dată pictată, spuse Simina. De unde știi tu că n-ar vrea mama?!...

— Simina, teribil de multe lucruri știi tu, îi spuse cu înțeles, privind-o în ochi Sanda.

Apoi îi întoarse spatele și se apropie de d-na Moscu.

— *Maman*, am rămas de ajuns. Trebuie să mergem...

— N-ați vrea să mai mă lăsați o clipă? se rugă ea.

Sanda dădu din cap, aspru.

— ...Cu Simina, se rugă din nou d-na Moscu.

— Mai ales cu ea, zâmbi Sanda.

Îi luă brațul. Egor și d. Nazarie veneau în urmă. Evitară la început să se privească, dar, ajunși pe verandă, nu și-au putut feri multă vreme ochii unul de altul. Egor aprinse o țigare, după ce, mai întâi, întinse tabachera profesorului. D. Nazarie refuzase zâmbind.

— Nu cred că e *același lucru*, scumpe maestre, spuse d. Nazarie.

În acea clipă, Sanda se apropie. Se șterseseră de pe fața ei vigoarea și severitatea de-adineaori. Sanda era acum din nou domnișoara capricioasă și disponibilă.

— Suntem gata de lucru, domnule Egor? întrebă ea.

D-l Nazarie se bucură că se poate retrage într-un asemenea moment neutru.

IV

Egor n-a lucrat nimic în după-amiaza aceea. Și-a purtat șevaletul prin mai multe alei și s-a așezat în mai multe colțuri ale parcului. În cele din urmă, și-a ascuns sculele la rădăcina unui ulm și a început să se plimbe cu Sanda.

— Într-o asemenea zi e păcat să lucrezi, i-a spus.

Apoi a întrebat-o câte poeme cu toamna cunoaște. A întrebat-o mai mult ca s-o necăjească, dar a trebuit s-o asculte mirat – și nu totdeauna cu voie bună – recitând poem după poem. El ar fi vrut să ajungă mai repede la intimități, poate chiar la confesiuni. Așa se pregătea Egor de dragoste. Era prea miraculoasă toamna de deasupra lor ca să-și îngăduie vreun curaj vulgar. Totuși, poemele erau destul de multe. Timpul trecea nesimțit. Trebuia să facă un pas înainte. Se hotări să-i spună pe nume.

— Sanda, ce crezi de Nazarie?

— Cred că e un viclean, răspunse corect Sanda, ca și când n-ar fi observat intimitatea lui Egor. Ai băgat de seamă ce repede își schimbă fața? Niciodată nu seamănă cu el însuși...

Egor începu să râdă. Răspunsul fetei îl desfătase într-adevăr. Și apoi, în același timp, abătuse conversația pe un plan mai accesibil. Se putea râde, se putea glumi. La capătul

aleei o strânse de mijloc. Ea îi spunea încă, poate ca să-l necăjească, „domnule Egor“.

Curând, însă, au trebuit să se întoarcă. Era ora ceaiului. Simina îi aștepta în fața verandei, plimbându-se nepăsătoare, cu ochii în pietriș. D-na Moscu, pe verandă, cetea un roman francez. D-l Nazarie se scuzase că nu va veni decât seara la masă. Pornise înspre sat, să cerceteze câteva movile.

Au luat ceaiul în liniște, vorbind numai Sanda și Egor. Simina părea îngândurată. Se ridică cea dintâi, după ce și-a împăturit șervețelul de ceai și și-a adunat firimiturile în farfurie.

— Unde te duci, Simina? întrebă Sanda.

— La doica, răspunse fetița, fără să se întoarcă.

Sanda o urmări cu ochii până ce dispăru între pomi.

— Nu-mi place deloc prietenia aceasta, se adresă d-nei Moscu. Doica o zăpăcește cu tot felul de basme...

— Același lucru i l-am spus și eu, de atâtea ori, se apără d-na Moscu.

— Ce-i spune doica? întrebă Egor.

— Cele mai absurde basme, vorbe obosită și enervată Sanda.

— E timpul basmelor, acum, o întrerupse Egor. Nu are decât nouă ani. Trăiește și ea în folclor...

Sanda îl privi plictisită. Ar fi vrut parcă să-i spună mai mult, dar se mulțumi cu câteva cuvinte.

— E un folclor destul de ciudat, basmele doicii...

— Egor s-a putut convinge chiar în acea seară cât de ciudat e folclorul doicii. Plecase să se plimbe primprejurul parcului, să vadă apusul soarelui de pe câmp. Rămăsese rezemat de un salcâm, privind cum se cufundă globul înflăcărat, „departe și nu foarte departe“. Își amintise de versul popular cu multă plăcere. „Numai un asemenea vers poate

descrie într-adevăr un apus de câmpie, gândi Egor. Și cum rămâne toată firea împietrită, câteva clipe, după înecarea soarelui! Și apoi, cât de straniu se însufletește liniștea! Numai dacă n-ar fi atâția tântari“, își spuse Egor, aprinzându-și o țigare ca să se apere.

N-avea nici un gust țigarea în răcoarea aceasta mirosind a praf și a ierburi. O zvârli în drum și porni agale spre casă. Intră printr-o poartă laterală în parc. La stânga se întindeau curțile, acareturile și grădinile de zarzavat. Egor se întrebă cine are grija tuturor acestor rosturi gospodărești, cine supraveghează și plătește slugile, cine vede recoltele. Soțul d-nei Moscu murise de câțiva ani; cumnata ei are moșie în altă parte a țării. Poate vreun administrator, vreun vechil moștenit...

Se aprindeau lămpile. „Acolo sunt bucătăriile și odăile slugilor“, gândi Egor. Un rând întreg de odăi mici, albe, cu prispa scundă. Treceau femei, câte un copil sfios privea nedumerit spre casele boierești. Un miros proaspăt, de fân, de vite și lapte. „Are să fie o noapte splendidă“, își spuse Egor, ridicând fruntea spre cerul străveziu și înalt.

— Nu vă este frică de câini?

Glasul venise atât de neașteptat, încât Egor se dăduse un pas înapoi. Lângă el apăruse Simina. Cum de a mers atât de nesimțit, pe ce cărare s-a strecurat de-a dreptul în spatele meu?

— Dar d-tale nu-ți este frică să te plimbi singură pe aici? o întrebă Egor.

— Am fost la doica, răspunse liniștit Simina.

— De atunci, de când ai plecat?

— Doica a avut treabă, am stat lângă ea...

— Și ți-a spus basme, nu e așa?

Simina zâmbi strivitor. Își culese cu mâna un măracine de pe rochiță, netezind apoi cutele. Întârzia cu multă știință răspunsul.

— Asta o știți de la Sanda. Dar e adevărat. Doica îmi spune în fiecare zi un basm nou. A învățat foarte multe...

— Astăzi a fost un basm foarte lung, dacă ai întârziat până acum, vorbi Egor.

Simina zâmbi iar, cu aceeași voită sfială. Întâlnindu-i ochii, Egor avu sentimentul penibil că e atras în cursă, că în fața lui lucrează o minte șireată și ascuțită, iar nu mintea unui copil.

— Basmul a fost scurt, răspunse Simina, dar doica a făcut plata oamenilor, căci ea le face întotdeauna.

Pronunță ultimele cuvinte târăgănat, atrăgând într-adins atenția lui Egor asupra-le. Parcă ar fi cunoscut nedumeririle lui de adineaori și voia, incidental, să i le lămurească. Egor se simți deodată turburat. Fata îi ghicea gândurile, i le cetea fără știrea lui, apoi tăcuse, privind în jos...

— Un basm scurt, dar foarte frumos, adăogă ea.

Ușor de înțeles că aștepta să fie întrebată, aștepta pe Egor s-o roage să i-l povestească. Egor încercă să reziste ispitei acesteia, care nu știa de unde vine. Simina tăcuse încurcată, adăstând. Își încetinise într-adins pasul.

— Spune-mi-l și mie, rosti în cele din urmă Egor.

— Este basmul feciorului de cioban care s-a îndrăgostit de o împărăteasă moartă, începu calm Simina.

Cuvintele sunaseră atât de stranii pe buzele ei copilărești, încât Egor se cutremură.

— Ce basm urât și absurd! exclamă el, deodată, aspru. Are dreptate Sanda.

Simina nu se intimidă la izbucnirea lui Egor. Așteptă să-și mistuie mânia, apoi începu cu același glas.

— Așa e basmul. Așa a fost ursita feciorului de cioban...

— Tu știi ce-i ursita unui om? întreabă Egor.

— Ursita, soarta sau destinul omului, răspunse prompt Simina, ca la o lecție. Fiecare om se naște lângă o stea, cu norocul lui. Asta e...

— Poate să ai dreptate, adăogă Egor, zâmbind.

— A fost odată un fecior de cioban, începu repede Simina, fără să mai lase timp s-o întrerupă. Și când s-a născut el, ursitoarele i-au spus: „Să iubești o împărăteasă moartă!“ Mama lui a auzit și a început să plângă. Cealaltă ursitoare, căci erau trei, s-a milostivit de jalea ei și a adăogat: „Și te va iubi și împărăteasa pe tine!...”

— Vrei neapărat să-mi povestești basmul până la sfârșit? o întrerupse Egor.

Simina îl privi mirată. O privire inocentă și totuși rece, disprețuitoare.

— D-voastră mi-ați spus să vi-l povestesc...

Îl strivi apoi cu o tăcere încăpățânată. Se aflau în mijlocul aleei principale. Se zăreau, depărtate, lămpile odăilor din curte. Casa mare, de cealaltă parte, crescuse cenușie în văzduhul spălăcit de seară.

— Nu cunoști un alt basm, mai frumos? întreabă Egor, ca să rupă tăcerea. De pildă, basmul pe care ți l-a spus doica ieri sau alaltăieri...

Simina începu să zâmbească. Răsuflă lung, ferindu-se parcă să privească namila din dreapta lor, casa mare. Își ținea capul încordat.

— Basmul de ieri e foarte lung, spuse ea, iar cel de alaltăieri nu e un basm, e o întâmplare adevărată, cu domnișoara Christina...

Egor tresări și se simți deodată înspăimântat. Nu din cauza întunerecului care se lăsase brusc, mai ales aici, între pomi. Simina parcă se oprise într-adins aici. Ochii îi străluceau, cu pupilele mărite, și capul avea o stare țeapănă, nefirească. Egor fusese înspăimântat de glasul cu care pronunțase Simina ultimele cuvinte. Întotdeauna știa să sublinieze cuvintele, să le dea sensuri voite de ea, să ți le împlante ca un fier roșu în inimă.

— Tu de ce-i spui „domnișoara Christina?“ întreabă mâniat Egor. Până acum îi spuneai „țanti“, căci doar ți-este mătușă...

— Ea m-a rugat să-i spun așa, „domnișoară“, să nu-i mai spun „tanti“, să n-o îmbătrânesc...

Egor se stăpâni cu greu; simțise o cumplită furie împotriva acestei făpturi mici care îl mințea cu atâta nerușinare, cu atâta diavolească viclenie.

— Când te-a rugat? întrebă el, din nou. Cum te poate ruga cineva care a murit de aproape treizeci de ani?!

Glasul îi era aspru, privirea lui cruntă, dar Simina continua să zâmbească. Îi făcea atâta plăcere furia unui bărbat, a unui om atât de mare și de puternic, împotriva ei, care nu împlinise încă zece ani...

— M-a rugat azi-noapte, în vis...

O clipă, Egor șovăi, încurcat. Dar voia să meargă până la capăt, să înțeleagă ce se ascunde în mintea copilului acestuia înfricoșător.

— Totuși, azi în salon, continuă el, te-am auzit spunând „tanti Christina“.

— Nu e adevărat, răspunse calm Simina. *Astăzi* n-am spus „tanti Christina“.

Într-adevăr, acum nici Egor nu-și mai amintea să o fi auzit. Dar îl înspăimânta siguranța ei, zâmbetul ei victorios. Va vorbi neapărat cu Sanda, cu d-na Moscu chiar. Se simțea oarecum ridicul, în mijlocul aleei, în întunec, încercând să încurve o fetiță. Voi să întoarcă brusc capul, spre casă, și să facă el primul pas de înapoiere, căci Simina nu se mișcase de multe minute. Atunci, fetița i se azvârli în brațe înspăimântată, țipând. Egor se sperie mai mult de țipătul ei și o ridică. Simina îi apucase obrajii, ținându-i fața alături de fața ei.

— Mi s-a părut că vine cineva de-acolo, șopti...

Arăta spre marginea cealaltă a parcului. Îl sili pe Egor să privească într-acolo, să privească mult, ca s-o liniștească.

— Nu e nimeni, fetițo, îi vorbi încrezător Egor. Te-ai speriat singură... Și cum să nu te sperii, când ascuți în fiecare zi un basm absurd?...

O ținea încă în brațe, dezmierdând-o. Ce ciudat, inima nu-i bătea deloc a spaimă. Și trupul ei era liniștit, cald, cordial. Nici o smucitură de febră, nici o picătură de sudoare. Fața îi era senină, compusă. Egor înțeluse deodată că a fost păcălit, că Simina se prefăcuse înspăimântată și-i sărise în brațe numai ca să-l împiedece să întoarcă privirile spre casă. Când înțeluse asta, o furie împletită cu teroare îl cuprinsese. Simina simți pe dată schimbarea în mușchii lui Egor, în pulsul său.

— Lăsați-mă jos, vă rog, șopti. Mi-a trecut acum...

— De ce m-ai mințit, Simina? întrebă cu o furie înghețată Egor. N-ai văzut nimic, nu e așa? N-ai văzut nimic, cel puțin, în partea *aceasta*...

Arăta cu brațul marginea parcului. Dar brațul îi tremura încă, și și-l retrase repede. Nu destul de repede ca să nu-l observe Simina. Fetița îl privi surâzătoare, fără să-i răspundă.

— ...Poate ai văzut ceva în *cealaltă* parte, continuă Egor.

Nu privea totuși spre casă. Spusese *cealaltă* fără să se întoarcă, să arate cu brațul întins, așa cum făcuse spre marginea parcului. Era cu atât mai necăjit, cu cât Simina părea că îi ghicește chiar și cele mai ascunse spaima și îndoieli.

— Ceva pe care nu voi ai să-l văd eu, adăogă Egor.

Îi era frică de-a binelea. Simina sta în fața lui, cu mâinile la spate, strivindu-și buzele ca să nu rădă. Batjocura aceasta nu risipea totuși, în inima lui Egor, nelămurita teroare care îl cuprinsese.

— Puteți să vă întoarceți, fără teamă, spuse Simina, invitându-l cu mâna să privească și în *cealaltă* parte. Dumneavoastră sunteți bărbat, nu vă puteți speria... Ca mine, adăogă ea, plecând ochii în pământ.

Porni apoi, brusc, spre casă. Egor o urmă, cu dinții încheștați, răsuflând repede și fierbinte.

— Știi că am să te spun, Simino! o amenință el.

— Mă așteptam la asta, domnule Egor, vorbi Simina, fără să se întoarcă. Vă rog să mă iertați dacă, sperindu-mă, v-am

sărit în brațe. Mama n-o să-mi ierte ușor impolitețea asta. Aveți dreptate să mă spuneți...

Egor îi apucă brațul și o smuci spre el. Fata se abandonă fără nici o rezistență.

— Știi foarte bine că e vorba despre *altceva*, șopti el, apropiindu-se și pronunțând cuvintele solemn.

Dar i-ar fi fost greu să spună despre ce e vorba. Nu știa decât un lucru: că Simina nu se speriasse și că îl silise să privească în cealaltă parte a parcului ca să nu vadă *ceva* ce a văzut ea... Dar ea de ce nu s-a speriat?

— ...E adevărat, m-am speriat degeaba, vorbi Simina.

Au ajuns în fața verandei. Egor se suia, altădată, în odaia lui ca să-și spele mâinile înainte de masă. Astăzi renunță la un lucru atât de complicat. Intră în camera de lângă sufragerie, unde își spălau mâinile copiii. D. Nazarie parcă îl aștepta, în prag.

— Dacă n-ai ce face după-masă, vino să ne plimbăm puțin, îi spuse el, apropiindu-se. Am să-ți spun câteva fapte interesante, ce am aflat în sat...

— Și eu am să-ți spun d-tale un lucru tot atât de interesant, adăogă Egor, zâmbind.

Firește, îi trecuseră acum ca prin farmec teroarea și mânia din parc. Îi părea chiar rău că-și pierduse calmul față de un copil. „Simina ascunde lucruri mai grave, gândea el, trebuie să mă port cu multă grijă.“ Dar nu asemenea gânduri cuminti îl liniștiseră, ci lumina pe care o găsisse în casă, prezența oamenilor vii și sănătoși de acolo.

Se așezară la masă. Egor privea la răstimpuri spre Simina. Întâlnea întotdeauna aceiași ochi inocenți, aceeași bine ascunsă siguranță. „Crede că n-am s-o trădez“, gândea Egor. Își pregătea bine surpriza. Sanda stetea lângă el, parcă oarecum obosită.

— Nu m-am simțit prea bine, astăzi, se scuza ca.

D-l Nazarie vorbi despre observațiile lui, despre movile și greutatea săpăturilor la întâmplare. Nu avea însă verva și entuziasmul de altădată. Vorbea mai mult ca să-și arate cum și-a petrecut ziua și ca să împiedece tăcerea să se aștearnă definitiv.

— Știți că Simina mi-a povestit un basm pe care i l-a spus chiar astăzi doica? începu Egor.

Sanda roși brusc și se întoarse spre soru-sa.

— De-abia târziu am aflat că doica nici n-a fost în după-amiaza asta aici, că a plecat la Giurgiu după cumpărături, vorbi Sanda. Simina, ai să fii aspru pedeapsită...

Egor nu mai știa pe cine să privească. D-na Moscu se deștepta ușor din toropeala ei obișnuită.

— Cum rămâne cu basmul nostru de azi, domnișoară Simina? întrebă răutăcios Egor.

Își dădu în acea clipă seama ce mare voluptate este să te răzbuni pe un copil, să-l chinui când îl ai în puterea ta. Simina îl privi totuși cu atâta dispreț, încât mânia lui Egor se aprinse din nou.

— E un basm pe care îl știu de mult, răspunse ea, politicos.

— Atunci de ce-ai mințit fără rost? întrebă Sanda.

— Răspunde fără teamă, fetița mea, interveni d-na Moscu. Nu-ți fie teamă de pedeapsă. Dacă ai greșit, vorbește cu curaj.

— Nu mi-e teamă de pedeapsă, vorbi calmă Simina, dar nu pot răspunde...

Privi în ochii Sandei cu aceeași exasperantă seninătate și siguranță. Soru-sa izbucni:

— Deocamdată ai să te culci fără desert și ai să te ridici chiar acum de la masă. Sofia te va conduce în camera ta...

Simina păru că-și pierde o clipă cumpătul; devenise palidă, își strânse buzele, căută ajutorul d-nei Moscu. Dar d-na Moscu ridică zâmbind din umeri. Atunci, Simina se sculă recăpătându-și zâmbetul ei disprețuitor și, după ce spuse „bună seara“, sărută obrazul d-nei Moscu și plecă spre odaia ei.

— Îmi pare foarte rău de domnișoara noastră, spuse d. Nazarie. Este atât de bună și de mică... Poate n-ar fi meritat o asemenea pedeapsă.

— Îmi pare și mie rău, căci o cunosc cât e de sensibilă, vorbi Sanda, dar trebuie s-o dezvățăm de obiceiul acesta de a minți fără rost...

D-na Moscu o aprobă clătinând din cap. Totuși, scena îi făcuse destul de rău, căci abia dacă mai spuse un cuvânt până la sfârșitul mesei.

— Te-ai convins acum ce fel de basme ascultă, adăogă Sanda către Egor.

Pictorul scutură din umeri, ca și cum s-ar fi îngrozit. Se întrebă totuși dacă Sanda înțelege tot ce se petrece cu soru-sa.

— Ceea ce e mai grav, spuse Egor, e că am impresia că nu ascultă toate basmele. Multe le inventează chiar ea...

Își dădu seama chiar în clipa când rosti aceste cuvinte că a făcut o gafă. Sanda îl privi înmărmurită, severă.

V

Rămași singuri, Egor și cu d. Nazarie porniră spre poartă. Merseră multă vreme fără ca vreunul din ei să scoată un cuvânt. Deodată, d. Nazarie se hotărî.

— Te-ai supăra mult dacă te-aș întreba un lucru foarte intim? Bunăoară, dacă ești într-adevăr îndrăgostit de Sanda?...

Egor ezită să răspundă. Era mai puțin surprins de întrebarea indiscretă a profesorului, cât încurcat de răspunsul pe care trebuia să-l dea. Sincer vorbind, nu știa nici el dacă e *într-adevăr* îndrăgostit de Sanda, așa cum accentuase, întrebând, d. Nazarie. Îi plăcea mult fata. O aventură, o dragoste chiar, asta căuta cu bucurie. Sanda se împletea mult cu arta lui, cu ambițiile sale nemărturisite. Ar fi fost foarte greu să răspundă sincer.

— Văd că șovăiești, continuă d. Nazarie. N-aș vrea să judec altfel tăcerea d-tale, să cred că te-au măhnit cuvintele mele oarecum brutale... Dar dacă nu ești sincer îndrăgostit de d-ra Moșcu, te-aș sfătui să pleci cât de curând de-aci. Atunci aș pleca și eu, aș pleca, poate, chiar mâine, înaintea d-tale...

Egor se opri din mers ca să-și dea mai bine seama de cuvintele profesorului.

— S-a întâmplat ceva atât de grav? întrebă el, cu jumătate glas.

— Deocamdată nimic. Dar nu-mi place casa asta, nu-mi place defel. E un loc blestemat. Am simțit asta din prima seară. Nu e nimic sănătos aici. Nici măcar parcul acesta, artificial, parc din salcâmi și ulmi puși de mâna omului...

Egor începu să râdă.

— Până acum nu-i nimic grav, spuse el. Pot chiar să-mi aprind o țigare în liniște...

D. Nazarie îl privi cum și-o aprinde, mirat.

— Chiar țigarea aceasta ar putea să-ți atragă luarea-aminte, continuă el. Ai uitat scena penibilă de azi-noapte?

— Aproape o uitasem. S-a întâmplat însă astăzi un lucru care mi-a amintit-o. Am să-ți spun îndată...

— Văd că ești îndrăgostit și nu vrei să pleci. Eu nu te învinuiesc de nimic. Dar mi-e teamă că va fi foarte greu, foarte greu... Cel puțin, crezi în Dumnezeu, te rogi la Maica Domnului, îți faci cruci noaptea, înainte de culcare?

— Niciodată.

— Cu atât mai rău. Ar trebui să înveți măcar asta...

— Dar, în definitiv, ce-ai aflat d-ta atât de grav în sat?

— Mai nimic. Simt însă cum m-apasă casa asta, și eu nu mă înșel niciodată. Nu-mi fac un merit din așa ceva, dar nu mă-nșel. Am trăit multă vreme singur, aproape de pământ, asta înainte de a începe săpăturile. Sunt aproape, aproape, fiu de țăran. Tata era sergent de jandarmi într-un sat de lângă Ciulnița. Nu te uita la mine că nu mai am păr în cap și sunt belfer universitar. Eu simt lucrurile acestea foarte bine. Sunt și eu un fel de poet; n-am scris versuri decât în liceu, dar am rămas poet...

Egor asculta uluit volubilitatea aceasta nervoasă și incoherentă a d-lui Nazarie. Profesorul se afunda singur într-o mare de cuvinte, de amintiri și de sentimente, din care nu izbutea să mai iasă. La început, cuvintele sale erau hotărâte și

cumpănite. Pe nesimțite însă, un început de delir îi înfierbânta vorbele. Și glasul era mai sugrumat, răsuflarea mai precipitată. „De ce-mi spune el mie toate astea? Ca să-și scuze plecarea, ca să și-o pregătească?”

— Domnule profesor, îl întrerupse Egor, calm. D-tale ți-e frică de ceva...

Accentuase fără voie cuvântul, așa cum făcuse, puține ceasuri înainte, vorbind Siminei. Și accentuând, simți el însuși un fior strein, absurd, străbătându-l de-a lungul șirii spinării.

— Da, da, bălbâi d. Nazarie. Mi-este și frică. Dar asta n-are nici o importanță...

— Eu cred că are, spuse Egor, mai mult pentru sine. Suntem oameni în toată firea, și ne pierdem cumpătul... Vreau să-ți spun de la început că n-am de gând să plec.

Îi plăcu glasul lui, dur și sigur, cu care pronunțase ultima frază. Hotărârea luată îi dădu curaj și o mare încredere în sine. Îi făcea plăcere să se asculte. „În fond, nu suntem copii...”

— Nu știi în ce măsură sunt îndrăgostit de d-ra Moscu, adăogă el, cu același glas bărbătesc, dar am venit aici să stau o lună încheiată, și voi sta. Chiar numai pentru a-mi pune nervii la încercare...

Începu să rădă, fără prea mult succes. Lucrurile pe care le spusese erau solemne.

— Bravo, tinere, vorbe d. Nazarie, înfierbântat. N-aș vrea să crezi, totuși, că mi-este atât de frică, încât să nu mai pot judeca. Și judecând bine lucrurile, eu nu te-aș sfătui să rămâi. Adaog; nu m-aș sfătui nici pe mine, căci rămân și eu.

— Ar fi fost penibil să plecați așa, deodată...

— N-aș fi fost primul musafir care pleacă după două zile, spuse d. Nazarie, privind în pământ. Am aflat lucruri triste și ciudate, tinere, în sat...

— Nu-mi mai spune „tinere”, îl întrerupse pictorul, spune-mi Egor.

— Aşa îţi voi spune, se supuse d. Nazarie, zâmbind. (Zâmbea pentru întâia oară în noaptea aceasta.) Ştii, începu el, privind încă o dată de jur-împrejur, să se convingă că nu-l ascultă nimeni, nu-i lucru curat cu domnişoara Christina. Domnişoara asta frumoasă nu prea şi-a cinstit familia. Oamenii povestec o groază de lucruri...

— Aşa sunt ţăranii, spuse Egor, sentenţios.

— Eu îi cunosc mai bine, continuă d. Nazarie. Nu se născocesc aşa de uşor o legendă, cu atâtea amănunte odioase. Căci sunt, într-adevăr, amănunte odioase... Puteai să-ţi închipui că fecioara asta de boieri pune pe vehil să bată pe ţărani cu biciul, în faţa ei, să-i bată până la sânge? Şi ea le smulgea cămaşa, şi câte altele... Trăia, de altfel, cu vehilul, ştia tot satul asta. Şi omul ăla ajunsese ca o fiară, de o cruzime bolnăvicioasă, neînchipuită...

D. Nazarie se opri. Îi era peste putinţă să povestească tot ce auzise, tot ce-i şoptiseră oamenii la cârciumă şi apoi pe drum, petrecându-l spre curte. Îndeosebi amănuntul acela cu pui de găină cărora domnişoara le sucea de vii gâtul îi era peste putinţă să-l repete. Chiar dacă n-ar fi putut crede tot, erau amănunte sălbatece, care îi îngheţaseră sângele în vine.

— Cine ar fi crezut, spuse Egor, gânditor. După chipul ei, nu bănuiai în nici un caz un asemenea suflet. Dar poate nu e totul adevărat. Au trecut de atunci treizeci de ani, au mai uitat oamenii şi le-au amestecat cu legende...

— Poate... În orice caz, amintirea domnişoarei Christina a rămas vie în sat. De numele ei se sperie copiii şi astăzi. Şi apoi, moartea ei, moartea ei îţi dă de gândit. Căci n-au ucis-o ţăranii, ci vehilul cu care trăia de câţiva ani (te-ntrebi ce diavol se zbătea în ea, să apuce calea destrăbălării şi a cruzimei de la 16-17 ani). Şi vehilul a ucis-o din gelozie. Începuseră răskoalele şi...

D. Nazarie se opri încurcat. Nu îndrăzneă să povestească mai departe. I se părea într-adevăr prea drăcească, prea inumană, fapta domnișoarei.

— Nu se mai poate spune? șopti Egor.

— Ba da, se poate... Dar e înfiorător. Oamenii spun că veniseră țărani de pe alte moșii, și ea i-a chemat câte doi, câte doi, în iatac, să le împartă averea. Spunea că vrea să-și împartă toată averea, cu acte, numai să n-o omoare... De fapt, se lăsa siluită, pe rând, de toți. Ea îi îndemna, chiar ea. Îi primea goală, pe covor, doi câte doi. Până a venit vehilul și a împușcat-o. A povestit la tot satul cum a împușcat-o, dar apoi a fost omorât și el, când a venit armata; o parte din oameni au fost împușcați, alții, după cum știți, au înfundat ocna... Nu s-a aflat. Dar familia, rudele, prietenii de atunci au știut repede.

— De necrezut, șopti Egor.

Își aprinse o altă țigare. Era nervos, emoționat.

— O asemenea femeie într-o casă lasă urme, continuă d. Nazarie. De-aia mă simțeam eu apăsător, neliniștit, abătut... Și când te gândești că nici nu i-au mai găsit corpul, să i-l îngroape, adăogă d. Nazarie, după o scurtă pauză, în care parcă se întrebase dacă trebuie să mărturisească și acest amănunt.

— I l-au zvârlit undeva, în vreun puț părăsit, spuse Egor, sau poate, cine știe, i-au dat foc...

— Poate... șopti d. Nazarie, pe gânduri. Deși țărani nu prea ard cadavrele...

Se opri și privi de jur-împrejurul lui, cu încordare, cu teamă. Arborii parcului rămăseseră departe. Câmpul se deschidea aici, brăzdat pe alocuri, înecat într-o depărtare sumbră. Nu era un orizont, în nici o parte; numai o împletire absurdă de umbre.

— Nu e locul cel mai nemerit ca să vorbim despre „cadavre“, spuse Egor.

D. Nazarie își vârî mâinele în buzunare, nervos. Parcă nici nu auzise observația lui Egor. Urmărea un gând sau poate

șovăia să-și completeze destăinuirile. Înghițea aerul după obiceiul lui, cu gura larg deschisă, cu fruntea răsturnată. Ce bine se simțea, încă, în noaptea aceasta răcoroasă, fără arbori în jurul lui, fără lună deasupra...

— ...E, în orice caz, ciudată dispariția domnișoarei Christina, început d. Nazarie. Oamenii spun că s-a făcut strigoi...

Vorbise foarte firesc, fără nici o tremurare în glas. Privea însă în sus, spre cer. Egor se stăpâni, încercând să zâmbească.

— Sper că nu crezi și d-ta același lucru, vorbe el, cu oarecare ironie în glas.

— Nu mi-am pus niciodată asemenea probleme, răspunse d. Nazarie. Nu știu dacă trebuie sau nu să cred într-o grozăvie ca asta... De fapt, nici nu interesează...

Egor se grăbi să-l ajute.

Își dădea seama că minte, că spune cu totul altceva decât ar fi vrut să spună, dar simțea că, într-un asemenea ceas, trebuie să creadă același lucru ca d. Nazarie.

— ...Nu este însă mai puțin adevărat că toate întâmplările acestea au schimbat și casa, și familia Moscu, adăogă d. Nazarie. Nu mă simt bine acolo... Poate că tot ce ți-am spus acum sunt numai scornirile satului, dar eu simt același lucru, pe mine mă apasă ceva, acolo...

Întinse brațul spre parc. I se păru în acea clipă că vede atâtea lucruri înspăimântătoare, încât începu din nou să vorbească, mai repede, mai precipitat, răsuflând din piept.

„Îl cuprinde frica“, își dete seama Egor. Se mira de luciditatea lui; stă atât de aproape de d. Nazarie, de un om pe care îl cuprinde iar groaza, și-l privește cu destulă seninătate, îl poate analiza, chiar. Nu cuteza totuși să privească spre parc. Brațul întins, o clipă, al d-lui Nazarie îl înfiorase mai mult decât toate cuvintele lui înspăimântate. „Poate că vede și el ceva, acolo, gândea Egor; poate că vede același lucru ca și Simina...“ Și, cu toate acestea, era încă lucid; doar o foarte ușoară neliniște îi înfiora sufletul.

— N-ar trebui să-ți fie frică! spuse deodată, întrerupând efuziunea d-lui Nazarie. Nu te mai uita într-acolo, spre casă...

D. Nazarie nu voia, sau nu putea, să-l asculte. Rămăsese cu ochii atinți spre parc. Privea cu toată făptura crispată, aștepta.

— Și, cu toate acestea, vine ceva de-acolo, spuse el.

Întoarse capul și Egor. Umbra parcului îi apărură deodată, depărtată, deasă. Nu era nimic într-acolo. Nu se vedea nimic; numai o sclipire mizeră spre stânga, unde se aflau casele.

— Nu vine nimeni, rosti el, îmbărbătat.

În acea clipă auzi un urllet care îi îngheță sângele în vine. Un urllet de câine înnebunit; lugubru, infernal. Geamătele se auziră apoi foarte aproape. Și un zgomot surd, de fiară alergată, cu răsuflarea aprinsă. Din întunec, li se zvârli între picioare un câine mare, sur, cu urechile pleoștite, tremurând și chelălăind. Se trânti la picioare gudurându-se, lipindu-și capul de gleznele lor, lingându-le mâinile, suspinând. La răstimpuri, se ridica din țărână și începea să urle. Același urllet de groază, neînțeleș.

— ...S-a speriat și el, șopti Egor, mângâindu-l... S-a speriat și el, săracul...

Dar îi făcea bine să-l simtă aici, alături de picioarele lui, un animal cald, viu, puternic. Îi făcea bine, în câmpul acesta deschis din toate părțile și închis iarăși, departe, de roata aburiei a marginilor.

VI

Egor visa în acea noapte unul din obișnuitele lui vise, neinteresante și foarte puțin dramatice. Prieteni din studenție, rude, călătorii fără rost, dialoguri fără nici o logică. De astă dată se visa undeva într-un oraș din Franța, într-o cameră streină, ascultând – rezemat de ușă – convorbirea între un profesor de al lui și alt tânăr, necunoscut. Se vorbea despre o expoziție recentă de pictură și despre lăzi.

— Îmi plac lăzile încărcate, pline de lucruri ascunse, stranii, exotice, începu tânărul necunoscut. Întotdeauna le privesc cu emoție, așa cum stau ele închise, în prăvălii sau pe cheiuri, purtând cine știe ce povară sau comoară între pereții lor de lemn...

De la cele dintâi cuvinte, Egor înțelese. Necunoscutul care vorbea era, de fapt, prietenul lui, Radu Prajan, mort de mult, mort într-un accident stupid de stradă. L-a recunoscut după glas și după emoția cu care vorbea despre lăzi. Așa vorbea Prajan și în viață; îi plăceau uleiurile, vâpselele, pentru mirosurile lor complicate și tari, mirosuri „tehnice“, „sintetice“, pentru mirosurile acelea care îi aminteau de cutii, de lăzi, de tot ce e adus de undeva de departe, dintr-un port exotic sau dintr-o fabrică... Ce schimbat era, totuși, acum,

Radu Prajan... Dacă n-ar fi fost glasul lui și cuvintele lui, Egor nu l-ar fi putut recunoaște. Părul îi crescuse acum lung, atât de lung, încât uneori i se părea că are plete pe umeri. La fiecare mișcare a capului îi fluturau în dreptul obrazului, aproape acoperindu-i urechile. Vorbea neconținut cu profesorul, fără să-l bage în seamă pe Egor. Nerăbdarea lui Egor creștea cu fiecare vorbă spusă. „E, totuși, mort, gândea el, Prajan e mort de mult. Poate de aceea se sfiește să se întoarcă spre mine, să mă recunoască. Și părul acesta lung, de femeie, tot ca să nu fie recunoscut și l-a lăsat.“

Dar chiar în acea clipă, brusc, cu un gest speriat, Prajan se întoarse spre Egor și se apropie de el într-un singur pas.

— Pentru că veni vorba despre tine, spuse el, repede, păzește-te bine, căci ești într-o mare primejdie...

— Da, înțeleg, șopti Egor. Știi ce vrei să-mi spui...

Erau ochii lui Prajan, acum. Figura lui începea să semene cu cea dinainte, cu cea adevărată. Numai părul prea mare, nefiresc și dezgustător de lung pentru un bărbat...

— Și eu mă păzesc, adăogă Prajan, scuturându-și pletele. Iată, nimeni nu-mi poate face nimic sub pelerina aceasta...

Într-adevăr, Prajan era acum departe, parcă mai ridicat, căci Egor înălță mâna spre el fără să-l poată ajunge. Îl vedea în preajma lui, dar îl *simțea* totuși depărtat, înalt, inaccesibil. Și în acea clipă înțelese de asemenea că Prajan s-a depărtat de frică, alungat parcă de o putere nevăzută. Alături de Prajan era acum și profesorul, și încă vreo câțiva necunoscuți, toți înspăimântați de ceva care se petrecea poate chiar în spatele lui Egor, căci Egor nu vedea nimic, ci îi privea doar uluit de groaza lor, de brusca lor îndepărtare. În jurul lui Egor, obiectele se abureau, se ștergeau. Începea și pe el să-l cuprindă frica. Întoarse capul și întâlni, alături, trupul domnișoarei Christina. Îi zâmbea, ca în tabloul lui Mirea. Dar parcă era altfel îmbrăcată; într-o rochie albastră, cu franjuri, cu dantele

multe. Avea mânuși negre, lungi, care îi făceau mai albe brațele.

— Plecați! porunci domnișoara Christina, încruntându-se și ridicând încet brațul către Prajan.

Egor simți o cumplită amețelă la auzul glasului ei. Se deosebea de toate celelalte glasuri auzite în vis. Parcă venea din *afară*, din altă lume, și Egor se clătină ca și cum s-ar fi pregătit să se trezească. Domnișoara Christina îi apucă însă brațul și îi șopti aproape de ureche:

— Încet, dragul meu, nu te speria. Ești la tine în odaie, la *noi*, dragostea mea...

Într-adevăr, decorul se schimbase brusc. Porunca domnișoarei Christina alungase umbrele, alungase obrazul schimbat al lui Prajan, topise pereții camerei streine. Egor privi de jur-împrejur uluit. Căută ușa de care se rezemase cu câteva minute înainte. Totul dispăruse fără înțeles. Se afla în odaia lui; recunoștea cu uimire fiecare obiect. O lumină ciudată, care nu era nici de zi, nici lumină de lampă.

— De când te aștept, șopti din nou domnișoara Christina, de când aștept un bărbat ca tine, un bărbat frumos și tânăr...

Se apropiase atât de mult, încât Egor simți un insuportabil parfum de violete învăluindu-l. Voi să se dea un pas înapoi, însă Christina îl apucă de braț, reținându-l.

— Nu fugi de mine, Egor, nu-ți fie teamă că sunt moartă...

Dar lui Egor nu-i era teamă că stă de vorbă cu o moartă, ci îl stânjenea apropierea ei prea caldă, parfumul prea puternic de violete, răsuflarea ei atât de *femenină*. Domnișoara Christina era emoționată, era nerăbdătoare, căci răsufla ca o femeie turburată în preajma unui bărbat.

— Ce frumos ești, ce palid, adăogă Christina.

Se aplecă spre el atât de insistent, încât Egor nu avea unde să se mai retragă. Își afundă capul în pernă, atât. Căci de abia acum își dădea seama că el doarme, în patul său, și că domnișoara Christina se apleacă peste el, încercând să-l sărute. Aștepta cu groază să simtă buzele ei pe gură sau pe obraz. Dar

Christina se mulțumi să-și apropie mult fața de fruntea lui, atât.

— Nu, pe tine *nu vreau*, șopti ea, nu te sărut așa... Mi-e teamă de mine, Egor...

Se retrase deodată, oprindu-se la câțiva pași de pat, și-l privi lung. Părea că se luptă cu sine, că încearcă să-și stăpânească o pornire oarbă, puternică. Își mușca buzele. Egor începea să se mire că stă atât de liniștit alături de o moartă. „Ce bine că toate lucrurile acestea se întâmplă în vis“, gândi el...

— Dar să nu crezi tot ce ți-a spus Nazarie, continuă domnișoara Christina, apropiindu-se din nou de pat. Nu e adevărat, n-am fost un monstru, Egor. De ceilalți nu-mi pasă ce cred; dar nu vreau să crezi și tu aceleași lucruri absurde. Nu e adevărat, mă-nțelegi tu, dragul meu?! Nu e adevărat...

Ce clar răsunau cuvintele ei în odaie. „Numai să nu audă cineva, să creadă că am dormit noaptea asta cu o femeie“, gândi Egor. Dar în acea clipă își aminti din nou că totul se petrece în vis și se liniști, zâmbind.

— Ce frumos ești când zâmbești, spuse Christina, așezându-se pe marginea patului.

Își scoase alene o mânășă și o azvârli peste capul lui Egor, pe măsuta de alături. Mirosea acum mai puternic a violete. „Ce gust prost, să te parfumezi într-un asemenea hal...“ Simți deodată o mână caldă mângâindu-l pe obraz. Tot sângele i se scurse din vine; căci senzația acelei mâini calde și totuși de o căldură nefirească, inumană era îngrozitoare. Egor voi să strige de teroare, dar nu mai găsi nici o forță, glasul i se stinse în gâtleej.

— Nu te speria, dragostea mea, șopti atunci Christina. Nu-ți voi face nimic. *Ție* nu-ți voi face nimic. Pe tine te voi iubi, numai...

Vorbea încet, rar, uneori cu multă melancolie în glas. Îl privea nesățioasă, infometată. Și totuși, în ochii ei sticloși se cobora câteodată o umbră de infinită tristețe.

— ...Te voi iubi cum niciodată n-a fost iubit vreun muritor,
adăogă Christina...

Îl privi câteva clipe, zâmbind. Apoi, glasul ei se auzi din
nou, mai melodios, mai ritmat:

„ Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde...”

Încă de la prima frază, Egor simți o neînțeleasă turburare
copleșindu-l. Cuvintele acestea le mai auzise, de atâtea ori.
Acum își aducea prea bine aminte: Eminescu, *Luceafărul*. Și
mai înainte, tot din Eminescu citase domnișoara Christina.
„Poetul ei favorit, de atunci“, își spuse Egor.

— Să nu te temi, Egor, dragostea mea, spuse încă o dată
Christina, ridicându-se de pe pat. Orice s-ar întâmpla, de mine
să nu-ți fie teamă. Cu tine mă voi purta altfel, altfel... Sângele
tău mi-e prea scump, dragul meu... De aici, din lumea mea, eu
voi veni în fiecare noapte la tine; la început, *în somn*, Egor, și
pe urmă în brațele tale, dragostea mea... Să nu-ți fie teamă,
Egor, să crezi în mine...

În acea clipă, Egor se deșteptă brusc. Își amintea cu o
extraordinară precizieune fiecare amănunt al visului. Nu mai
era înspăimântat. Toată ființa lui era răvășită ca după un mare
efort. Ceea ce l-a mirat întâi a fost parfumul puternic de
violete. Își frecă ochii, își trecu de mai multe ori palma pe
frunte, dar parfumul stăruia, amețindu-l. Zări deodată, alături
de el, mănuașă neagră a domnișoarei Christina. „Nu m-am
deșteptat din vis, își spuse el, înspăimântat. Trebuie să încerc
ceva, să mă deștept. Am să înnebunesc dacă nu mă deștept.“
Se mira el însuși de luciditatea cu care cugeta. Aștepta, cu o
extraordinară nădejde, să se trezească. Dar își simți mâna pe
frunte; se surprinse pipăindu-se. Nu dormea, deci; nu visa. Își
mușcă puternic buza de jos. Simți durerea. Ar fi vrut în acea
clipă să sară jos din pat și să aprindă lumina. Dar zări la doi

pași de el, în picioare, nemișcată, silueta bine cunoscută a domnișoarei Christina. Năluca îl țintui pe loc, în pat. Egor își strânse încet pumnii, apropiindu-i de corp. Îi simțea. Nici o îndoială; nu mai dormea. Îi era frică să închidă ochii, dar privi din nou spre domnișoara Christina. Ea era tot acolo, privindu-l sticlos, zâmbindu-i, învăluindu-l în mirosul ei de violete. Începu să se miște. „Doamne Dumnezeule, Carele ești în Ceruri, Doamne Dumnezeule!...” Cuvintele acestea răsăriseră brusc în mintea lui Egor, din cine știe ce rugăciune de copil, și le repeta cu răsuflarea tăiată. Domnișoara Christina se opri, și zâmbetul ei deveni parcă acum mai trist, mai deznădăjduit. Egor își dete seama că ea știe că se roagă; ea ghicise tot. „*Ea știe că m-am deșteptat, și nu pleacă...*”

Christina mai făcu un pas. Foșnetul rochiei de mătase se auzea cu o extraordinară claritate. Nu se pierdea nici o nuanță, nici un detaliu. Pașii domnișoarei Christina se împlântau în tăcerea odăiei cu o perfectă siguranță. Pași de femeie, moi, dar vii, emoționați. Când se apropie de pat, Egor îi simți din nou trupul și simți aceeași senzație de căldură artificială, dezgustătoare. Carnea toată i se strânse, ca într-un spasm. Domnișoara Christina, privindu-l mereu în ochi, ca și cum ar fi vrut să-l convingă dincolo de orice îndoială de prezența ei concretă, vie, trecu pe lângă el și-și luă mănușa de lângă mäsufă. Din nou, brațul gol, mirosul de violete. Și apoi, tresărirea mănușei care îmbracă mâna, care se întinde ușor, elegant, către cot... Domnișoara Christina continuă să-l privească tot timpul cât și-a petrecut mănușa. Apoi, cu același pas feminin, grațios, se apropie de fereastră. Egor nu avu curajul s-o urmărească. Rămase cu pumnii strânși, aproape de corp, țeapăn, acoperit de sudoare rece, singur în întunerec. Se simțea pentru cea dintâi oară în viața lui cumplit de singur, blestemat. Nimeni și nimic din cealaltă lume nu putea ajunge până la el, să-l ajute, să-l scape...

Multă vreme n-a mai auzit nimic. Își dădea seama că încerca să se păcălească singur, pentru că el știuse clipa precisă când domnișoara Christina plecase din odaie. Simțise cum dispărea din spațiu prezența ei terifiantă; simțise asta după sângele lui, după răsuflarea lui. Continuase totuși să aștepte, fără să aibă destul curaj să întoarcă capul spre fereastră. Ușa de la balcon era deschisă. „Poate a rămas încă acolo, poate n-a plecat, ci e numai ascunsă.“ Știa totuși că se teme degeaba, că domnișoara Christina nu mai e în odaie și nici în balcon.

Se hotărî brusc. Sări din pat și aprinse lampa electrică de buzunar. Căută înfricoșat chibriturile. Aprinse lampa cea mare. Lumina prea puternică sperie un mare fluture de noapte, care începu să zboare deznădăjduit, lovindu-se de pereți. Egor luă lampa de buzunar și ieși pe balcon. Noaptea era pe sfârșite. Undeva, pe foarte aproape, se presimțeau zorile. Erau aburi reci, un văzduh încremenit. Nu tresărea nici un arbore. De nicăieri, nici un zgomot. Îi fu deodată frică de singurătatea lui și se cutremură. De abia atunci simți cu adevărat cât îi este de frig. Stinse lampa și intră în odaie. Îl lovi un miros puternic de violete.

Fluturile continuă să se zbată, lovindu-se cu zgomote surde de pereți, atingând uneori sticla lampei. Egor își aprinse o țigare. O fumă însetat, fără gânduri. Apoi se ridică din nou și închise ușa de la balcon. Somnul nu i se lipi de pleoape decât când începu să se lumineze bine de ziua și cocoșii cântaseră pentru ultima oară.

VII

Femeia bătea zadarnic în uşă. Era închisă cu cheia, şi musafirul nu se trezea s-o descuie. „Doarme greu, parcă ar fi făcut chef azi-noapte“, gândi femeia, zâmbind sfios. Dar se răcea laptele. Aruncă o privire asupra tavei încărcate, aşezată pe măsuţa de alături. Poate l-o scula domnul profesor...

Găsi pe d. Nazarie îmbrăcat, gata de plecare. În prag, rămase câteva clipe ruşinată; îi era greu să-i spună de ce-a venit, să-l roage să deştepte pe d. Egor.

— Nu cumva eşti din satul ăsta? o întrebă d. Nazarie, văzând că femeia aşteaptă sfioasă.

— Eu îs din Ardeal, spuse mândru femeia. Dar d-l Egor nu vrea să se scoale. Am bătut în uşe, şi nu m-aude...

— Aşa sunt artiştii, dorm greu, vorbi mai mult pentru sine d. Nazarie.

Dar era neliniştit. Aproape alergă spre odaia lui Egor. Şi bătu cu atâta putere în uşă, încât Egor se deşteptă înspăimântat.

— Eu sunt, se scuză profesorul, eu, Nazarie...

Auzi cum se învârteşte cheia. Auzi apoi paşii lui Egor, care alergau spre pat. Intră în odaie la un interval decent. Femeia venea în urma lui, cu tava.

— Dormeau adânc, după câte se pare, spuse d. Nazarie.

— Am să dorm, de acum încolo, foarte adânc diminețile, vorbi Egor, zâmbind.

Tăcu apoi, privind cum femeia așează încet tava pe măsuță. Așteptă să plece, apoi întrebă brusc pe Nazarie.

— Spune-mi, te rog, a ce miroase în odaie.

— Violete, răspunse liniștit profesorul.

I se păru că Egor tresare și fața i se face deodată palidă. Încercă să zâmbească.

— Va să zică, e adevărat, spuse el.

D. Nazarie se apropie mai mult de pat.

— ...E adevărat, continuă Egor. N-a fost vis, a fost chiar domnișoara Christina...

Fără grabă, fără emoție, îi povesti întâmplările din noaptea trecută. Se minuna și el de precizia cu care își amintea toate amănuntele. Vorbea grav, oprindu-se des, ca să-nghită. Își simțea gâtul uscat. Îi era sete.

Înainte de prânz, Egor află că Sanda este bolnavă. Nu va putea veni astăzi la masă. Își ceru voie să o vadă, numai pentru câteva minute. Cu acest prilej își va putea scuza și plecarea. Îi va fi ușor să-i spună că nu mai îndrăznește să rămână, acum, când și ea, și d-na Moscu sunt bolnave.

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă el, încercând să pară degajat, intrând în odaia Sandei.

Fata îl privi tristă, luptându-se multă vreme cu un zâmbet care nu voia să înflorească. Îi arătă din ochi un scaun. Era singură, și Egor se simți oarecum intimidat. Stăpânea în odaie un miros feminin, prea intim, prea cald. Mirosea a sânge.

— Nu mă simt deloc bine, șopti Sanda. Ieri seară am avut amețeli, dureri de cap, și iată, acum, nu mă pot ridica din pat...

Îl privi în adâncul ochilor, cu dragoste și cu spaimă în același timp. Nările îi tremurau. Tâmplile îi erau foarte palide.

— ...Nu mai am deloc putere în mine, adăogă ea. Uite, obosesc vorbind...

Egor se apropie alarmat de pat și îi apucă mâna.

— Dar nu trebuie să te obosești, începu el, căutând un ton voios și stenic. Probabil că ai răcit, ai o migrenă care te-a extenuat. Mă gândeam tocmai...

Voia să spună: „Mă gândeam tocmai că noi, musafirii, te obosim din cale-afară și că ar trebui să plecăm“. Dar fata începu deodată să plângă, plecându-și capul.

— Să nu mă lași, Egor, șopti ea, înfierbântat, să nu mă lași singură. Numai tu mă poți scăpa, în casa asta...

Îl tutuia pentru întâia oară. Egor simți un val cald de sânge lovindu-i obrații. Neliniște, fericire, rușine de lașitatea lui?

— Nu-ți fie teamă, Sanda, șopti el, apropiindu-și capul. Nu se va întâmpla nimic. Eu sunt aici, lângă tine, și nu ți se va întâmpla nimic...

— Ah, de ce nu pot să-ți spun...

În acea clipă, Egor fu gata să-i povestească tot ce știa el, tot ce-l înspăimântase pe el. Dar auzi pași pe coridor și sări în mijlocul odaiei. Era agitat, neliniștit. Cuvintele Sandei îi dăduseră totuși o nesfârșită încredere în sine. Proteja, apăra.

D-na Moscu intră în odaie ca din întâmplare. Nu i se părea deloc ciudat s-o găsească pe Sanda bolnavă, sub pătură, și pe Egor acolo, în fața ei.

— Nu te scoli? o întrebă.

— Azi nu mă scol deloc, spuse Sanda, încercând să vorbească liniștit și zâmbind. Vreau să mă odihnesc...

— Au obosit-o musafirii, spuse Egor, mai mult în glumă.

— Nu e adevărat, vorbi d-na Moscu. Întotdeauna ne face mare plăcere să avem oameni de seamă la masa noastră. Unde e Simina? întrebă, după o scurtă pauză.

Egor și Sanda se priviră scurt, roșind amândoi, ca de o taină urâtă pe care și-ar fi amintit-o fără voia lor.

— N-am văzut-o, vorbi Sanda.

— Mă duc s-o caut eu.

Egor avea astfel un motiv să se retragă și să se întoarcă mai târziu, când va fi plecat d-na Moscu. Porni cu pas hotărât; căutătura îi era mai aspră, fruntea îngândurată. Îi era rușine de lașitatea lui. Voise să plece, și nu avusese nici măcar curajul să-i spună d-lui Nazarie. Se gândise chiar să-și ticluiască o telegramă de chemare, așa cum își amintea că cetise de mult, într-o carte. Glasul și cuvintele Sandei deșteptară în sufletul lui o furie încăpățanată de risc, de a înfrunta primejdia. Și un început de aventură, stranie, drăcească, de care îi era teamă, dar care îl atrăgea totuși ca un fruct necunoscut, otrăvit.

Întrebă în sufragerie. Nimeni nu văzuse pe Simina. Cobori treptele verandei și se-ndreptă spre odăile din fund. Cu prilejul acesta va vedea și pe întunecata doică. Se întâlni cu jupâneasa și o întrebă.

— Duduița a plecat spre grajdul ăl vechi...

Îi arătă, departe, un șopron pe jumătate ruinat. Egor se îndreptă spre grajd calm, cu mâinele în buzunare, fumând. Nu voia să dea proporții de expediție întâlnirii sale cu Simina. „Ce cuib de vrăjitoare“, gândi în clipa când intră în grajd. Era o încăpere lungă, veche, neîngrijită, cu tavanul crăpat pe alocuri. Aproape întunec. Zări pe Simina tocmai la celalt capăt, într-o caleașcă demodată. Când îl văzu, fetița zvârli repede o cârpă pe care o avusese până atunci în mână și se ridică. Îl aștepta, și Egor simți din privirile ei că lupta nu va fi ușoară.

— Ce te-ai ascuns aici, Simina? o întrebă prefăcându-se voios și pus pe glumă.

— Mă jucam, domnule Egor, răspunse fetița, fără să clipească.

— Ce ciudat joc, se miră Egor, apropiindu-se. În cea mai veche trăsură, plină de praf...

Puse mâna pe un felinar, dar nu găsi deloc praf. Înțelese atunci gestul Siminei, cârpa pe care o aruncase la intrarea lui.

— E o trăsură foarte veche, dar e curată, adăogă el. Văd că ții la ea, o îngrijești, o cureți...

— Nu, se apără Simina, mă jucam numai. Și mi-era teamă să nu mă murdăresc.

— Dar de ce te fereai, de ce-ai aruncat cârpa? o întrebă repede Egor, ca s-o încurce.

— Nu vă puteam da mâna cu o cârpă de praf, răspunse liniștită Simina.

Se opri o clipă, zâmbind.

— Credeam că o să-mi întindeți mâna, adăogă ea cochetă, privindu-l din nou în ochi.

Egor roși. Făcuse de la început o gafă.

— A cui a fost trăsura aceasta? întrebă el.

— A domnișoarei Christina, răspunse Simina.

Se priviră în ochi, aspru. „Ea știe, înțelese Egor, știe ce s-a întâmplat azi-noapte.“

— Tanti Christina, vorbi Egor, ca și cum n-ar fi observat nimic, săraca bătrână! Ce calească veche și ieșită din modă, ca și biata tanti... Pe pernele acestea își plimba bătrânele ei oase, când ieșea să respire puțin aer curat...

Începu să râdă.

— ...În caleasca asta boierească se plimba pe moșie, continuă el, și vântul o făcea să tremure de frig, și-i flutura părul ei alb... Sau era numai cărunț? o întrebă brusc, întorcându-se spre Simina.

Fata îl ascultase cu un zâmbet de nesfârșită milă și ironie. Când Egor se întoarse spre ea, Simina îi susținu privirile, încercând să-și ascundă zâmbetul; ca și când i-ar fi fost rușine de rușinea lui.

— Știți foarte bine că domnișoara Christina, vorbi ea, apăsând cuvântul, că domnișoara Christina n-a fost niciodată bătrână...

— Nici tu, nici eu nu știm nimic despre ea, o întrerupse brutal Egor.

— De ce vorbiți așa, domnule Egor? se miră candid Simina.
Doar ați văzut-o...

Ochii îi sticliră drăcește, și zâmbetul biruitor îi luminează fața întreagă. „Mă atrage în cursă, gândi Egor. Dar dacă mai spune ceva, o strâng de gât și o ameninț că o omor, până mi-o mărturisii tot ce știe.“

— ...I-ați văzut portretul, adăogă Simina, după o bine calculată pauză. Domnișoara Christina a murit foarte tânără. Mai tânără ca Sanda. Și mai tânără, și mai frumoasă, continuă ea.

Egor rămase câteva clipe încurcat; nu știa ce-ar mai trebui să spună, cum s-o silească pe Simina să se trădeze, ca s-o poată întreba.

— Nu e așa că vă place Sanda? întrebă brusc Simina.

— Îmi place și-am să mă-nSOR cu ea, răspunse Egor. Și d-ta ai să vii la București, ai să fii mica mea cumnată, și am să te cresc eu! Ai să vezi atunci cum au să-ți piară nălucirile acestea din cap!...

— Niciodată nu înțeleg de ce vă supărați pe mine, se apără sfios Simina.

Amenințarea, sau poate tonul ridicat și bărbătesc al lui Egor, o intimidase. Se uită cu oarecare teamă în jurul ei, așteptând parcă un semn, un ajutor. Deodată se liniști și începu să zâmbească. Privea fix un colț al șopronului. Ochii îi erau mai sticloși, acum, mai depărtați.

— Degeaba te uiți, vorbi iarăși Egor. Degeaba aștepți... Mătușă-ta e de mult moartă, mâncată de viermi și amestecată cu pământ. M-auzi, Simino?

O apucă de umeri și aproape îi tipă cuvintele la urechea ei. Îi fu și lui frică de glasul spart, de cuvintele pe care le strigase. Fetița se cutremură. Se făcuse parcă mai palidă și-și strângea buzelé. Dar cum îi dete drumul din strânsoare, își reveni. Privi din nou peste umărul lui Egor, privi fascinată, fericită.

— Ce tare m-ați scuturat, se plânse ea, ducându-și mâna la frunte. Mă doare și capul... Cu copiii e ușor să fii puternic, adăogă mai încet, ca pentru sine.

— Vreau să te trezesc, vrăjitoare mică ce ești, se aprinse din nou Egor. Vreau să-ți iasă nălucirile din cap, spre binele tău, pentru scăparea ta...

— Știți foarte bine că nu sunt năluciri, vorbi Simina.

De data aceasta, provocător. Sări din trăsură și trecu prin fața lui Egor cu nesfârșită demnitate.

— Nu te grăbi, mergem împreună, îi spuse Egor. Venisem să te caut. D-na Moscu m-a trimis să te caut... Nu știam că am să te găsesc curățând de praf o caleașcă de o sută de ani...

— E din 1900, de la Viena, spuse Simina fără să se întoarcă, calmă, continuându-și drumul prin grajd. 1900–1935, tocmai treizeci și cinci de ani...

Ajunseră la poartă. Egor o deschise larg și lăsă fetița să-i treacă înainte.

— M-a trimis să te caut, pentru că Sanda e bolnavă, continuă el. Știi că Sanda e bolnavă?

Îi surprinse un zâmbet mic, răzbunător.

— Nu are nimic grav, adăogă el, repede. O doare numai capul și stă în pat...

Fetița nu-i răspunse. Mergeau alături, prin curtea mare, sub soarele rece de toamnă.

— *À propos*, vorbi Egor, înainte de a ajunge în casă, voiam să-ți spun ceva care te interesează.

Îi apucă brațul și-și plecă grumazul mult spre ea, ca să-i poată șopti aproape de ureche.

— ...Voiam să-ți spun că, dacă i se întâmplă ceva Sandei, dacă... înțelegi?... atunci s-a sfârșit și cu tine. Asta nu rămâne între noi, firește. Poți s-o spui mai departe, dar nu d-nei Moscu. Ea, săraca d-na Moscu, nu are nici o vină...

— Am să-i spun asta Sandei, nu mamei, vorbi răspicat Simina. Am să-i spun că nu înțeleg ce aveți cu mine!...

Încercă să-și smulgă brațul. Dar mâna lui Egor se înfipse mai adânc în carne. Simțea o adevărată bucurie înfigându-și degetele în carnea ei moale, crudă, drăcească. Fata își mușcă buzele de durere, dar nici o lacrimă nu umezi ochii ei reci, metalici. Rezistența asta îl făcu pe Egor să-și piardă cumpătul.

— Și am să te chinui, Simino, n-am să te omor așa repede, suieră el. Am să te sugrum numai după ce-ți voi fi scos ochii și îți voi fi smuls dinții, unul câte unul... Cu fierul roșu am să te chinui. Spune asta mai departe, spune cui știi tu... Să vedem dacă...

În acea clipă simți o durere atât de violentă în brațul drept, încât dete drumul fetii. Trupul întreg i se golise de vlagă. Brațele îi atârnavă moi, lipite de șolduri. Și parcă nu-și dădea seama unde se află, pe ce lume se află...

Văzu cum Simina se scutură, își presează pliurile rochiței și își freacă brațul în care degetele lui își lăsaseră urmele. O văzu de asemenea cum își piaptână cu palma părul, își aranjează buclele și-și prinde o copcă ascunsă, care îi sărise pe drum. Simina făcu toate acestea fără să-l privească. Nici măcar nu se grăbea; parcă el nici n-ar mai fi existat. Porni spre casă cu pasul zvelt, dezghetat, și totuși de o nobilă grație. Egor o privi uluit, până ce mica ei făptură se pierdu în umbra verandeii.

VIII

După masă, d. Nazarie și cu Egor fură invitați în odaia Sandei. O găsiră și mai istovită, cu pleoapele viorii; brațele păreau foarte albe, așa cum se odihneau sleite pe un șal cald, de lână. Sanda zâmbi și le făcu semn să se așeze. Dar d-na Moscu, în picioare, lângă pat, cu cartea în mână, continua să citească:

*„Viens donc, ange du mal, dont la voix me convie,
Car il est des instants où si je te voyais,
Je pourrais pour ton sang t'abandonner ma vie
Et mon âme... si j'y croyais!”*

Cetise foarte frumos ultimele versuri, aproape cu lacrimi.

Închise cartea cu un oftat.

— Ce a fost? întrebă nedumerit d. Nazarie.

— Prefața la *Antony*, nemuritoarea dramă a lui Alexandre

Dumas-Père, explică grav d-na Moscu.

„În orice caz, o lectură care nu își are deloc rostul, *acum*“, ar fi vrut să spună Egor. Nu-i plăcuse deloc versul: „*Je pourrais pour ton sang t'abandonner ma vie...*“ Era o ironie prea crudă, aproape sălbatecă. Și apoi, oftatul acela al d-nei Moscu. Părere de rău? Resemnare? Neputință?

— ...Îi citesc neconținut de o jumătate de oră, vorbi cu orgoliu d-na Moscu. Îmi place și mie să citesc cu glas tare, așa cum făceam pe vremuri... Știam atunci mii de versuri pe dinafară...

Zâmbea. Egor o privi uluit. Era aproape de nerecunoscut acum; gesturile ei viguroase, sigure. Stătea de atâta timp în picioare, la căpătâiul Sandei, și încă nu ostenise... Parcă reînviase printr-o minune; reînviase din tinerețea Sandei.

— ...Știam și din Eminescu, adaugă mai însufletită d-na Moscu, din opera celui mai mare poet român, Mihail Eminescu...

Egor căută ochii Sandei. Ardeau de o spaimă înăbușită. Fata îl privi numai o clipă. Apoi, parcă s-ar fi temut să nu se trădeze, șopti:

— *Maman*, ai cetit destul... Să nu te obosești... Stai și d-ta jos...

D-na Moscu nu o auzi. Își duse mâinile la tâmpile, luptând cu amintirile, silindu-se să reconstituie versurile acelea celebre...

— ...Versurile acelea celebre, vorbi ea, mai mult pentru sine, versurile nemuritoare...

Sanda nu se dădu bătută. Eminescu se afla alături de ceilalți poeți favoriți, pe etajeră, dar nu voia sub nici un motiv să-l lase în mâinile mamei. Se temea de bolnăvicioasa ei pasiune pentru anumite poeme din Eminescu. Pe vremuri îi mărturisise că, deși ea era numai o fetiță de opt-nouă ani, Christina îi declama ei, în nopțile de vară, versuri din Eminescu. „Își va aduce din nou aminte, acum“, se gândi cu groază Sanda.

„...Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde-n casă și în gând
Și viața-mi luminează!...“

De la cel dintâi vers, Sanda își plecă fruntea, deprimată. O imensă oboseală i se strecură deodată în tot trupul. Un vârtej

mocnit îi deșerta vinele de sânge. Îi era teamă că va leșina, din clipă-n clipă.

„— ...Eu sunt luceafărul de sus
Iar tu să-mi fii mireasă!“

continuă biruitoare d-na Moscu.

„De unde i-a venit deodată forța aceasta fizică, strălucirea aceasta a făpturii, glasul întreg și melodios?“ se întreba nedumerit d. Nazarie. D-na Moscu părea că-și amintește strofă cu strofă, după scurte ezitări, după încântătoare dibuiri. „Sunt, totuși, strofe pe care le sare“, observă Egor. El asculta, aproape fără nici o împotrivire, cu ochii la Sanda, urmărind zvâcnirile trupului ei sub șalul care o acoperea. „Ar trebui să fac ceva, își spuse. Ar trebui să mă ridic și să m-apropii de ea, să o mângâi, orice ar gândi mamă-sa.“ Deși, după extazul cu care rostea versurile, descoperindu-le treptat, se vedea bine că d-na Moscu nu mai aude nimic și nu mai zărește pe nimeni în preajmă-i.

„— ...Căci eu sunt vie, tu ești mort...“

Glasul d-nei Moscu se întrerupse brusc, înecat. Ea se clătina amețită în mijlocul odăiei, unde o purtase emoția. Își duse iarăși amândouă palmele la frunte. De data aceasta, un gest de risipire și deznădejde.

— Nu știu ce am, șopti ea. Am obosit...

D. Nazarie o așeză pe scaun. „Să fi fost oare numai o iluzie toată însuflețirea ei, glasul acela plin și robust, de femeie cu sânge mult?“

— ...Ai văzut, *maman*, dacă nu m-ascuți, șopti, stins, Sanda.

Egor se apropiase de pat. Începuse să-l sperie paloarea fetei, ochii aceia adânciți nefiresc în orbite, pielea prea rece și trădând totuși o febră mocnită în adâncuri.

— Am să mă duc chiar acum după un doctor, spuse el, încruntat. D-ta nu ești bine deloc...

Sanda îi mulțumi cu un zâmbet pe care voi să-l susțină cât mai mult. Dar în nici un caz nu trebuia să-l lase să cheme un doctor. În nici un caz *acum*, în dezlănțuirea aceasta neașteptată de întâmplări și boli vechi.

— Nu te grăbi să pleci de lângă mine, spuse Sanda, n-am nevoie de nici un doctor... În câteva ceasuri îmi revin, și mâine ne plimbăm prin parc...

În acea clipă, d-na Moscu se ridică din nou în picioare, cu o nouă fervoare.

— Acum mi-amintesc, spuse ea, mi-amintesc cele mai frumoase versuri din *Luceafărul*:

„Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde...”

Sanda apucă mâna lui Egor. Tremura. Se uita fix, înspăimântată, în ochii lui. „Știe și ea”, gândi Egor. Se miră, o clipă în urmă, de propria lui tărie și seninătate. Acum, nu-i mai era frică; alături de Sanda, cu mâna ei înghețată pierdută în pumnii lui fierbinți, crispați. Simțea însă tot ce *știa*, tot ce *vedea* Sanda dincolo de umerii lui, înapoia lui. Nu voia să se întoarcă, nu cumva să rupă firul acelor priviri îngrozite și paralizate. D-na Moscu tăcuse, și tăcerea ei se adăogă, mai gravă, liniștii neobișnuite din odaie. Egor auzea cum bate inima fetii. Auzea, în același timp, răsuflarea grea a d-lui Nazarie. „*Simte* și el, poate chiar vede. Inutil să-i mai ascund ceva de aici înainte.”

— *Maman!* exclamă deodată Sanda, cu o ultimă efortare.

Egor ghici tot ce voise să spună Sanda prin acest deznădăjduit strigăt. Încercarea ei de a smulge pe d-na Moscu din convorbirea aceea atât de oribilă, neauzită, neîngăduită, neumană. „Mamă, ne vede lumea!” părea că spun privirile Sandei. D-na Moscu se întoarse spre d. Nazarie:

— De ce-ați tăcut deodată, domnule profesor? întrebă ea, mirată.

— Nici nu prea am vorbit, astăzi, stimată doamnă, se scuza d. Nazarie. V-am ascultat recitând... Mă minunam de memoria d-stră...

D-na Moscu îl privi în ochi, parcă ar fi încercat să se convingă că nu glumește.

— Nefericită memorie, cu cartea în mână, spuse ea obosită, așezând pe *Antony* deasupra celorlalte volume de pe etajeră. Noroc că am încă destule cărți... Iată, i-am adus aici Sandei pentru mai multe zile de lectură...

Îi arătă, cu mâna, un teanc întreg. D. Nazarie își aruncă ochii: *Jean Sbogar, René, Ivanhoe, Les fleurs du mal, Là-bas.*

— Din biblioteca Christinei, adăogă ea. Cărțile care i-au plăcut ei mai mult. Și mie, bineînțeles...

Zămbi foarte obosită și se îndreptă spre patul Sandei.

— Dar voi ce-ați tăcut? întrebă, cu o mai neînțeleasă mirare. De ce-ați tăcut și voi?

Sanda o muștră din ochi. D-na Moscu se așeză pe pat, lângă ea. Îi luă mâna, pe care Egor o lăsase cu puține clipe mai înainte.

— Ce înghețată ești, ce rece! exclamă cutremurându-se. Trebuie să-ți dau un ceai. De altfel, e timpul să te scoli. Se apropie apusul soarelui. Vin tântării...

„Aiurează“, gândi cu oarecare neliniște Egor. Se uita la Sanda, să ghicească din ochii ei un sfat, un îndemn. Era și el pironit, fascinat de începutul acesta neașteptat de delir.

— Poate e mai bine ca noi să plecăm, se auzi atunci glasul uscat al d-lui Nazarie.

— N-aveți nici o grijă, sunteți cu mine, îl liniști d-na Moscu. Nu vă pot face nimic. Zboară pe deasupra, și atât...

— Ar fi trebuit să luați chinină, șopti Sanda. Mama vorbește de tântari. Sunt foarte periculoși acum, la apusul soarelui...

— Au început să vină, într-adevăr, se auzi din nou glasul uscat al d-lui Nazarie. Și ce ciudat se adună roiuri, în dreptul ferestrei!... Îi auzi cum zboară, Egor?!

Îi auzea și Egor; roiuri întregi, dese, așa cum nu i se mai întâmplase să întâlnească vreodată. De unde năvăliseră atât de mulți?

— Semn de secetă, spuse din nou d. Nazarie. Ar trebui să închid fereastra...

Dar nu se mișca. Rămăsese tot în mijlocul odăii, fascinat, cu ochii către roiurile de afară.

— Nu e nevoie, vorbe d-na Moscu. Nu e încă apusul soarelui. Și-apoi, să n-aveți vreo teamă cât sunteți cu mine...

Egor simți un fior trecându-i prin șira spinării. Glasul acesta sec, neutru, aproape de nerecunoscut îl înspăimânta. Glas care venea de undeva din vis, din alte vremi.

— Dar ar fi bine să luați chinină, măcar o jumătate de pastilă pe zi, șopti, de data aceasta foarte încet, Sanda.

Îi tremura și ei glasul. „Dar cel puțin acum nu mai vede nimic, nu mai *simte* pe nimeni“; își dădea seama Egor. Îl căută pe profesor. Nu se mișcase din mijlocul odăiei. Urmărea vreun zbor nevăzut, căci privirile lui lunecau mult deasupra roiurilor. Și nici măcar nu se apăra de țânțarii care pătrundeau, câte puțin, în cameră. „E un miros aici care îi atrage, își spuse Egor. Prea sunt mulți și prea vin de-a dreptul aici. Poate mirosul acela care m-a lovit și pe mine azi-dimineață“, își aminti el mirosul de sânge.

D-na Moscu îi învălui pe toți într-o privire caldă, protectoare și intimă în același timp.

— Haideți, copii, vorbe, se apropie apusul, s-o sculăm și pe ea.

Glasul îi era voios, și totuși absent. Venea de departe, din bucurii foarte streine, reci.

— Scoală-te, Sanda, vorbe din nou d-na Moscu, se face seară în curând. Ești înghețată...

Egor își strânse pumnii, înfigându-și unghiile în carne, cu încăpățănare. „Trebuie să rămân treaz. Să nu mă pierd.“ Încercă s-o oprească pe Sanda, dar fata îl respinse încet, cu dragoste, și se coborî din pat. Nu mai tremura, acum. Își căută papucii de casă cu multă luare-aminte.

— Trebuie neapărat să merg și eu, *maman*? o întrebă, foarte supusă.

— Nu vezi?! E timpul, vorbi d-na Moscu.

Egor o prinse în brațe și-i șopti, aproape de ureche:

— Rămâi aici. Ce vrei să faci?!

Fata îi mângâie obrazul cu mâna, tristă.

— Nu e nimic, Egor, șopti. Asta o fac pentru mama, știi...

În acea clipă, Egor simți un vârf ascuțit de ac străpungându-i pielea la încheietură. Fără să-și dea seama, lovi cu palma. Un țânțar rămase strivit; o pată de sânge, alături. „A mușcat cu sete, bestia“, își spuse Egor.

Ridicând capul, Sanda întâlni pata aceea de sânge. Se repezi la Egor și-i luă mâna.

— Ascunde-te, îi vorbi repede, pleacă, să nu te vadă mama... Îi făce rău...

Egor își frecă mâna de haine până ce sângele dispăru cu desăvârșire.

— Pleacă, te rog eu, vorbi din nou Sanda. Du-te și-ți ia pastila de chinină...

Glasul ei rugător îl îndârji și mai mult; delirul acesta ale cărui margini nu le știa încă, toate cuvintele acestea al căror înțeles nu-l putea pătrunde.

— Nu plec până nu-mi spui unde vrei să te duci, o amenință Egor.

— Fii fără teamă, dragostea mea, vorbi Sanda.

Egor se cutremură. Își amintea acum foarte precis; amănunt cu amănunt, își amintea din nou întâmplările din noaptea trecută.

— Nu te bucuri că-ți spun așa? îl întrebă din nou, tristă, Sanda.

Egor o privi în ochi, încercând s-o străpungă, s-o stăpânească, întreagă, cu voința lui, s-o păstreze. Simțea însă cum îi scapă, cum îi alunecă din brațe viața aceasta caldă și îmbietoare.

— Nu-mi spui *tu*, Sanda, lucrul ăsta, nu mi-l spui tu! exclamă Egor.

Sanda începu să plângă încet, fără spasm. „Așadar, e adevărat“, gândi Egor...

D-na Moscu se apropiase de ei; parcă n-ar fi înțeles nimic din cuvintele lor prea familiar șoptite, din plânsul fetei.

— Dacă rămâneți, au să vă sugă și pe voi, le vorbi. Și s-a făcut așa de frig... Au să vă sugă. Cum s-a întâmplat cu găinile, cu găștele, cu vitele noastre... Ce-au rămas din ele, ce-au mai rămas...

Egor întoarse capul și-i spuse răspicat:

— Îmi pare foarte rău, d-nă Moscu, dar Sanda trebuie să rămână aici, în pat, până chem doctorul.

Glasul fusese atât de neobișnuit de puternic, încât d-na Moscu șovăi, privind când la Egor, când la Nazarie. Nu prea înțelegea – se vedea bine asta – ce caută ei aici, alături de patul fetei.

— Poate că ai dreptate, vorbi după câteva clipe d-na Moscu. Sunteți amândoi oameni de știință, vă pricepeți mai bine ca mine!... Dar să închideți repede ferestrele. Asta trebuie să faceți întâi, să-nchideți toate ferestrele...

Egor tremura încă de curajul brutal cu care vorbise. Cu amândouă mâinile încerca să țină pe loc trupul Sandei. Fata zvâcnea, se împotrivea.

— Trebuie neapărat să mă duc, se apăra ea, somnoroasă. O fac pentru mama, ți-am spus. N-a mai rămas nimic altceva prin curte... și paserile, și vitele, și câinii!...

Se apropiase și d. Nazarie, palid, frângându-și mâinile. În jurul lui roiau tântării. Se auzeau ca un zvon împletit, barbar și foarte depărtat. Melodie apăsătoare, asemenea febrei.

— Dă-mi drumul, Egor, se rugă din nou Sanda, pierdută. Are să fie mai rău, altminteri... Nu mai mă fac bine, altminteri...

Egor începu să tremure. „Ce Dumnezeu s-a făcut atât de frig, deodată!” Auzea cum clănțnesc dinții d-lui Nazarie. Îl vedea lângă el, împietrit, alb la față, tremurând. Nu se apăra de tântări. Scutura la răstimpuri fruntea, să-i gonească.

— Închide d-ta fereastra, porunci Egor.

Profesorul se apropie cu teamă de perdele. Mai departe nu îndrăzni să păsească. Se purta și el ca într-un somn nefiresc, de boală. Și totuși, ce limpede înțelegea tot ce se petrece în jurul lui! Ce clare îi apăreau acum toate întâmplările; carnea aceea de berbec, grețosă, din prima seară, și vorbele fără înțeles ale jupânesei, paserile care mureau... Și câinele acela care li se târa la picioare, urletele lui înghețate, răsuflarea lui, de animal fugărit de nevăzut...

— De ce nu-nchizi fereastra? se auzi din nou, poruncitor, glasul lui Egor.

Ce frig neobicinuit, artificial. Ce goluri de aer în încăperea aceasta, unde plutise, până mai adineauri, mirosul de sânge al fetei...

D-l Nazarie se apropie mai mult de fereastră. Îi era teamă să privească afară. O teamă stupidă, nervoasă, pe care nu și-o putea stăpâni. Brațul îi tremură când apucă mânerul ferestrei. I se păru, în cea dintâi clipă, că o femeie îl privește din afară, atent, urmărindu-i fiecare gest, așteptând parcă să se întâmple ceva, un gest grav, hotărâtor. Era încă destulă lumină, afară.

Partea aceasta a cerului era, totuși, mai stinsă, mai fluidă. Era alt spațiu, aici, alt văzduh. Căci închizând o clipă ochii și deschizându-i brusc, d. Nazarie văzu cu mirare pe Simina, la câțiva metri de fereastră, între flori, privindu-l. Încercă să-i

zâmbească. Fetița înclină capul, cu nesfârșită grație. Dar în aceeași clipă se trădă. Înălțase ochii prea sus, mult deasupra ferestrii. „Nu se aștepta să mă vadă pe mine, își dete seama d. Nazarie. Aștepta pe altcineva, și nu aici, la fereastră, ci în altă parte...” Simina înțelese repede că se trădase. Roși brusc și făcu câțiva pași spre casă, ridicând mâinele către d. Nazarie. Dar profesorul închise fereastra grav, tăcut, cu privirile plecate. Frigul din odaie i se păru mai apăsător. Rămase multă vreme nehotărât, sleit, lângă fereastră. Zvonul tântarilor îl auzea acum foarte aproape de el, cuprinzându-l încet, din toate părțile, istovindu-l. Începea să-și dea seama că visează, și îi fu frică. Dacă nu se va mai trezi, niciodată, din somnul acesta neînțeles, din lumea aceasta a febrei?...

IX*

Egor s-a întors de la gară aproape de ora zece noaptea. Anevoie izbutise să telefoneze la Giurgiu, după un doctor. În medicul de plasă, care locuia într-un sat vecin, nu avea încredere.

Conacul părea acum mai slab luminat. Găsi pe d-na Moscu, pe d. Nazarie și Simina așteptându-l în sufragerie. Masa era pusă. O femeie îmbătrânită, legată cu un tulpăniș, robotea prin odaie. Nu vorbea nimeni. D-l Nazarie privea, palid, în gol, ca un prizonier în repaos.

— Știți, vom mânca foarte prost astă-seară, spuse d-na Moscu. Sufragița a plecat în sat și nu s-a mai întors. N-are să se mai întoarcă... Ne servește astă-seară doica...

„Așadar, ea este doica“, își spuse Egor. O privi cu mai multă atenție. „Ce femeie fără vârstă, ce mers straniu; parcă s-ar fi trudit o viață întreagă să calce ca o șchioapă, și acum ar încerca să meargă firesc.“ Se lovea câteodată de mobile, fără să simtă. Capul îi era aproape în întregime acoperit de tulpăniș. I se vedea nasul lat, stâlcit și alb. I se vedea gura, ca o rană

* În textul de bază (precum și în ediția princeps), greșit: "VIII". Din această cauză, numerotarea capitolelor în continuare este, până la sfârșitul romanului, cronată. Facem în prezenta ediție cuvenita rectificare (*n.ed.*).

degerată; albăstrie, scămoasă. Doica ținea neconținut ochii plecați în pământ.

— ...Vom avea, în orice caz, mămliguță cu lapte și brânză, adaogă d-na Moscu.

Se așezară la masă. D-l Nazarie, nerăbdător și uluit, ca cineva deșteptat brusc din somn.

— Cum i-a mai fost Sandei? întrebă Egor.

Nu răspunse nimeni. D-na Moscu începuse să mănânce și, fără îndoială, nu auzise întrebarea. Simina căuta solnița de sare, cuminte, cuviincioasă. D-l Nazarie părea foarte concentrat.

— I s-a mai întâmplat ceva? îl întrebă, după câteva lungi clipe de tăcere, Egor.

— Nu. Când am plecat noi, dormea, răspunse profesorul. Așa, cel puțin, nădăjduiesc eu... Sau poate era numai leșinată...

Ridică deodată ochii din farfurie și-l privi aspru pe Egor.

— Cred că ar fi fost mai bine dacă te întorceai cu doctorul, adaogă el.

— Va veni mâine-dimineață, cu primul tren, îl liniști Egor. Trebuie să anunțăm de pe acum vizitiul, să pregătească trăsura pentru mâine în zori...

D-na Moscu îl asculta intrigată, ca și cum n-ar fi înțeles despre cine se vorbește.

— Teamă mi-este că nu vom mai avea în curând nici vizitiu, șopti ea, cu destul calm. Omul și-a cerut azi simbria... Doică, să nu-l plătești până nu aduce de la gară musafirii de mâine...

— Vine numai doctorul, spuse Egor.

— Poate mai vine cineva, vorbi din nou cu fervoare d-na Moscu. Suntem doar în plin sezon. Septembrie. În alți ani, pe timpul ăsta, nu mai încăpeau musafirii. Era mult tineret, fete și domni, de vârsta Sandei...

Cuvintele ei, cu oarecare melancolie șoptite, făcură mai deznădăduită singurătatea din această încăpere.

— ...Au fost și anul acesta destui oaspeți, încercă Egor să rupă tăcerea.

— Au plecat așa de repede, continuă d-na Moscu. Dar trebuie să mai vină cineva... Poate din rudele noastre.

Simina zâmbi. Ea știa că de foarte multă vreme nici o rudă nu mai vine pe la X.

— N-ar fi chiar acum timpul cel mai nemerit pentru vizite, spuse Egor. Sanda este destul de serios bolnavă...

D-na Moscu păru că-și amintește de abia atunci că fiică-sa nu se află la masă, alături de ei, ci că zace istovită în pat. O căută cu ochii, de jur-împrejur, și se convinse că nu se înșală. Sanda nu era aici.

— Trebuie să mă duc s-o văd, spuse ridicându-se deodată de la masă.

Simina rămase liniștită pe scaun. Părea că nu ține seamă că sunt încă musafiri la masă, căci începu să se joace cu cuțitul, tăind felii foarte subțiri de mămăligă, pe farfurie.

— De ce o înveți atâtea basme urâte, doică? întrebă Egor, întorcând capul.

Doica se opri în mijlocul odăiei, mirată de glasul acesta strejin care o strigase pe neașteptate, măgulită în același timp că un boier tânăr și frumos îi vorbește. De foarte multă vreme nu mai vorbise decât cu slugile. Nu intra niciodată în casele boierești cât timp erau musafirii.

— N-am învățat-o, domnișorule, nici un basm, vorbi ea, fără sfială, căci nici eu nu știu. Domnișoara mă învață pe mine...

Avea un glas mat, făcut parcă din mai multe bucăți. Egor își aminti brusc de o piesă de teatru, celebră acum vreo cincisprezece ani, de glasul unei babe de acolo, vânzătoare de găini. Dar vocea doicii nu semăna cu nimic. Și nici ochii ei, de un albastru putred, pe care îi ținea neconținut în jos, ficși și umezi. Ochii unei oarbe, s-ar fi spus, dacă doica și-ar fi purtat capul ridicat țeapăn.

— ...Domnișoara noastră, care știe toate cărțile, adăogă doica, rânjind.

„Ea vrea să zâmbească, acum“, își dete seama cu înfiorare Egor. Și îl îngrozeau de asemenea ochii aceia, de la care așteptai parcă altfel de priviri. Nu strălucirea lor înfundată, dospită, care trăda o dezgustătoare pofță de femeie. Egor se simți despuiat și lins de privirile lihnite ale doicii. Roși brusc și întoarse capul. Scârba și rușinea îl făcură să uite aproape întrebarea pe care o pusese bătrânei. Îl trezi însă râsul Siminei. Fetița își rezemase ceafa de speteaza scaunului și râdea înecându-se, arătându-și toți dinții, în lumina prea puternică a lămpii.

— E o mincinoasă! izbuti ea să spună, printre râsete.

Era un râs care umili sângeros pe cei doi bărbați. Doica zâmbea și ea, înapoia scaunelor. „Își bat joc de noi, gândi Egor. Mai ales Simina. A simțit și ea ce înseamnă privirile doicii. Și asta știe, și asta înțelege!“

Simina se prefăcea că luptă să-și stăpânească râsul, punându-și șervetul la gură, ciupindu-se. Dar se uita neconștient spre doică, pe furiș, și izbucnea mereu, sufocându-se, lăcrămând. În cele din urmă luă cuțitul de pe masă și începu să taie cu el aerul, în gesturi scurte, repezi. Parcă ar fi încercat să facă ceva, să-și îndrepte atenția în altă parte, ca să se poată liniști.

— Nu te mai juca cu cuțitul, vorbi atunci d. Nazarie, că fuge îngerul de lângă d-ta!...

Vorbise pe neașteptate, dar glasul lui fusese aspru, grav, ca după o lungă chibzuință. Simina își pierdu deodată veselia. Își strânse umerii, parcă ar fi cuprins-o frigul. Și obrazul îi era neobișnuit de palid, acum. Ochii îi strălucneau totuși de mânie, de ură neputincioasă. „A lovit bine, profesorul, gândi Egor, însuflețit. Dacă i-ar sta în putință, vrăjitoarea asta mică ne-ar arde de vii, acum...“ O privea în ochi și nu se putea împotrivi fascinației puterilor pe care le descărcase umilirea Siminei.

D. Nazarie observă că doica privește mirată spre ușă. Întoarce capul și văzu pe d-na Moscu, încruntată, gânditoare, sovăind.

— Curios! exclamă d-na Moscu. Sanda nu mai e în odaia ei... Mă-ntreb unde ar fi putut să se ducă!...

Egor și d. Nazarie săriră în același timp de pe scaune și alergară spre odaia Sandei, fără să fi spus un cuvânt.

— Numai dacă am avea o lampă bună, șopti Egor în fugă, o lampă electrică de buzunar...

Nu se putea gândi la nimic în acele clipe, în afară de această lampă electrică, atât de practică, pe care nu o avea la el.

În odaia Sandei era întunerec. Egor aprinse un chibrit și căută lampă. Fitulul era uscat, rece. Măinele îi tremurau puțin. Tremura și flacăra, gălbuie, învelită în fum.

— N-ar fi trebuit s-o lăsăm singură, spuse d. Nazarie. Nu mai știu ce să mai cred!...

Profesorul exclamase cu multă sinceritate, dar Egor nu-i răspunse nimic. Pusese sticla și înălță acum fitulul, cu atenție. Când flacăra se întregi, Egor ridică lampă și vru să iasă din odaie. I se păru totuși că vede ceva nelămurit în pat. Făcu' un pas, ținând flacăra mult deasupra patului. Găsi pe Sanda întinsă pe pat, aproape îmbrăcată, cu ochii deschiși, privindu-l.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea, greu.

Obrajii i se îmbujoraseră; și răsuflarea îi era accelerată, parcă s-ar fi trezit dintr-o mare spaimă sau s-ar fi oprit chiar atunci dintr-o alergare.

— Unde ai fost?! o întrebă la rândul lui Egor.

— Aici!

Era ușor de înțeles că mințea. Se roșise și mai mult, vorbind, și pumnii și-i strângea femeiește.

— Nu e adevărat, spuse răstit Egor. D-na Moscu a fost acum câteva minute aici, și nu te-a găsit.

— Dormeam, vorbi Sanda, voi m-ați trezit...

Glasul îi tremura. Și privirile îi erau foarte umede, rugătoare. Cerșeau mai mult în ochii lui Egor. Dar se îndreptară o dată și către d. Nazarie, care rămăsese la o distanță discretă de patul ei, încruntat.

— Nu vezi că ești încă îmbrăcată, vorbi din nou Egor, că n-ai avut timp să-ți scoți nici măcar pantofii!...

Smulse pătura de pe trupul fetii. Nu mai încăpea nici o îndoială. Sanda se aruncase în pat și se acoperise cu foarte puține minute înainte. Dar pe unde venise și de unde? „Odaia aceasta mă apasă, de câte ori intru“, simți Egor.

— Unde ai fost, Sanda? o întrebă el din nou, apropiindu-și fața de capul fetii. Spune-mi mie unde ai fost, spune-mi, iubita mea. Vreau să te scap! Înțelege că vreau să te scap!

Rostise ultimele cuvinte cu desperare. Lampa îi tremura în mâna dreaptă. Sanda se înspăimântă și se trase lângă perete, cu degetele agățându-se de gură.

— Să nu te-appropii, Egor! țișă ea. Mi-e frică de tine!... Ce vrei?

Îi fu frică și d-lui Nazarie. Căci lumina bătea piezișă în obrazul lui Egor, și ochii lui sticleau, arși de mânie.

— Ce vrei de la mine? exclamă încă o dată Sanda.

Egor așeză ușor lampa pe măsută, apoi se aplecă mai mult spre fată, îi apucă umerii și începu s-o scuture. Întâlni aceeași rezistență ca la apusul soarelui. „O fură și pe ea, o farmecă și pe ea...“

— Trezește-te, Sanda, vorbi el cu duioșie, în curând va veni doctorul. De ce nu vrei să-mi spui unde ai fost?

Sanda tremura încă; de frig, de boală. Își mușca buzele, își frământa mâinele.

— Mă iubești, Sanda, spune, mă iubești? întrebă din nou Egor.

Fata începu să se zvârcolească. Voi să-și afunde capul în perne, dar Egor i-l prinse în mâini și-o sili să-l privească, în timp ce el îi repeta aceeași întrebare exasperantă.

— Mi-e frică! Închideți ușa! țipă deodată Sanda, tremurând.

— Nu e nimeni la ușă, o liniște Egor. Și poți vedea și tu că e închisă...

Se dete la o parte, ca fata să privească nestânjenită înaintea ei, spre ușă. Sanda ridică o clipă ochii, apoi își ascunse capul în palme. Începu să plângă, înecându-se, ca un lung și întrerupt oftat. Egor se așeză pe pat, aproape de ea.

Îl privi o clipă în ochi, ca și când ar fi fost gata să-i destăinuie o taină, dar își cuprinse din nou capul în palme, istovită.

— Unde ai fost? o întrebă șoptit Egor.

— Nu pot să spun, plânse fata, nu pot să spun!...

Se strângea în jurul trupului lui Egor, se lipea de el înspăimântată, delirând. Căldura lui era bună, și tăria cărnii lui un sprijin. Dar deodată se deslipi, ca străpunsă de-a curmezișul, și se retrase îngrozită spre perete.

— Nu vreau să mor, Egor! țipă ea cu nebănuite puteri. Nu vreau să mă omoare și pe mine!...

Amândoi bărbații întinseră brațele, ca s-o cuprindă, leșinată.

X

Când se apropiară de ușă, ca să se despartă, d. Nazarie se întoarse către Egor și-i spuse:

— Am impresia că visez întruna, de azi-dimineață...

— Aș vrea să ai dreptate, vorbi Egor. Dar sunt aproape sigur că nu visăm... Din nenorocire, adăogă el, mai grav.

Își urară noapte bună și se despărțiră. Egor încuie ușa cu cheia, apoi se apropie de fereastră și o închise. Se mișca în odaie cu multă atenție, controlându-și fiecare gest. Parcă s-ar fi pregătit să se culce sub ochiul nevăzut al unei ființe ascunse. Nu-i mai era, acum, frică. Dar își simțea carnea ostenită, sângele bolnav ca după febră. Își făgădui că va petrece o bună parte din noapte treaz. Ceasul va bătea curând două; încă o oră, și se va putea culca în liniște. Căci, în apropierea zorilor, nu se mai temea de nici un fel de vis.

Îndată ce-și îmbracă pijamaua însă, nu mai putu rezista. Clătina de câteva ori din cap, își lovi trupul cu palmele; fără să poată alunga lenea aceea somnoroasă care îi pătrunsese brusc în vine. Adormi cu lumina aprinsă, cu mâinile afară din plapumă. Capul i se pleca oblic pe perna albă. Undeva, din dunga tavanului, își desprindeau zborul câțiva țânțari nevăzuți.

Se trezi deodată într-un mare salon cu pereții auriți, cu policandre uriașe, de care atârnav vârfurile săgeților de cristal.

„Da, acum începe visul“, își spuse Egor și încercă să se zbată, să fugă din el. Dar îl cuprinse mirarea văzând în jurul lui atâta lume necunoscută și atât de elegant îmbrăcată. Mai ales femeile, în rochii foarte lungi și cu talii strânse.

— *Vous êtes à croquer!*... auzi el, alături, glasul unui bărbat.

Și apoi, râsuri de femei. „Unde am mai auzit eu aceleași cuvinte? se întrebă nedumerit Egor. Sau poate le-am cedit undeva, de mult...“ Dar își aminti că tot ce vede este numai un vis și se liniști. Cel puțin, așa putea să mă trezesc repede...

O foarte ciudată și totuși bine cunoscută muzică îl învălui pe neașteptate. O melodie veche, de o melancolică veselie, care se revărsa o dată cu amintiri turburi, care țineau mai mult de copilărie și de vise decât de întâmplări. Începu să păsească atent printre perechile acelea elegante. Își dădea seama că lumea, împrejurul lui, dansează. Se feri din calea perechilor, strecurându-se pe lângă pereți. „Da, suntem pe la 1900, își spuse el. Cât de mult trebuie să se mire oamenii aceștia de mine, așa cum sunt îmbrăcați“. Se privi cu oarecare sfială. Îi fu greu să se recunoască; hainele îi erau streine, nu se mai văzuse niciodată în ele. În aceeași clipă însă i se părură neînțelese mirările lui. Se vorbea franțuzește, alături. Un glas melodios de femeie tânără, care se știe ascultată și de bărbații nevăzuți. „Știe că eu sunt aici“, gândi cu încântare Egor. Făcu câțiva pași spre oglindă, să poată vedea chipul femeiei. Îl privi și ea. Buzele foarte roșii și o umbră ușoară deasupra gurii. Nu o cunoștea. Poate femeia voia să-i fie prezentat, căci îi zâmbise. Dar îl privea întreg grupul, ciudat. Nu cunoștea pe nimeni în acest salon, în care intrase fără voia lui. Trecu mai departe, într-o altă odaie. Mese cu postav verde. „Aici se joacă cărți, își spuse repede Egor. Nu mă interesează.“ Se miră totuși că nu aude aproape nici unul din cuvintele pe care oamenii aceștia și le spuneau.

Se întoarse din nou în sala de dans. Parcă se făcuse mai cald, acum. Femeile își făceau vânt cu evantaliuri mari, mătăsoase. Simți că cineva îl privește scrutător dintr-un colț. Se întoarse. Bărbatul i se păru cunoscut, dar nu-și putea aminti numele. Apoi, deodată, se făcu lumină: Radu Prajan. „Ce-o fi căutând el aici? Și ce schimbă e, ce absurd travesti...” Prietenul îl privea atent, fără să clipească. Se vedea bine că nu e deloc la locul lui în această adunare de oameni bogați, în toiul petrecerii. Nu vorbea nimeni cu el. Egor se îndreptă spre divanul lângă care sta rezemat Prajan. Înțelesese tot ce-i spuneau privirile lui; să se grăbească, să vină cât poate de repede, lângă el, foarte aproape de el...

Și ce greu totuși se poate cineva mișca într-o sală de bal. Răsăreau mereu alte perechi în calea lui Egor. Își făcea loc cu coatele, la început cerând politicos iertare, mai apoi — exasperat de atâtea piedici — lovind, călcând cucoanele, întinzând brațele. Cei câțiva metri care îl despărteau de Prajan i se păreau acum absurd de lungi. Se lupta de mult să ajungă până la el, și Prajan rămăsese tot atât de departe, privindu-l necurmat în ochi, așteptându-l. Și ce limpede înțelegea chemările lui...

Simți deodată un braț de femeie cuprinzându-l de mijloc. Perechile din jurul lui se aburiră, în acea clipă. Întoarse capul spre Prajan. Îi zărea numai ochii. Se ridicase foarte sus, și acum travestiul apărea mai ridicul, mai absurd.

— Haide, uită-te la mine, dragostea mea!

Domnișoara Christina îi vorbisese foarte aproape de ureche. Simțise răsuflarea ei caldă, ispititoare, și recunoscuse mirosul apăsător de violete. Regăsise, de asemenea, groaza și dezgustul de altădată.

— Nu-ți prea plac petrecerile noastre, Egor, adăogă domnișoara Christina.

Fiecare cuvânt îl amețea. Cu fiecare sunet se trezea în alt spațiu, în alt aer.

— Suntem la noi acasă, dragostea mea! vorbi din nou Christina.

Îi luase acum mâna, iar cu brațul celalt îi arăta pereții camerei prin care treceau. Egor recunoscuse sufrageria. Nimic nu era schimbat; poate mobila părea mai proaspătă, mai puțin tristă.

— Vrei să vii la mine?! îl întrebă deodată Christina.

Voi să-l urce cu forța pe scări, dar Egor se împotrivi. Se retrase lângă fereastră. Făcu un efort și vorbi:

— Tu ești moartă... Tu știi că ești moartă...

Domnișoara Christina zâmbi trist și se apropie din nou de Egor. Era acum mai palidă. Poate o scălda lumina lunii. („O lună apărută brusc, neașteptată“, reflectă Egor.)

— Dar te iubesc, Egor, șopti. Și pentru tine vin de-atât de departe...

Egor o privi cu ură. Dacă ar fi avut atâta putere să strige, să se deștepte... Christina parcă îi citea toate gândurile, căci zâmbi mai trist, mai deznădăjduit.

— Tu ești totdeauna aici, vorbi iarăși Egor, tu nu vii de nicăieri...

— N-ai să înțelegi niciodată, dragostea mea! șopti Christina. Căci pe tine nu vreau să te pierd, nu-mi trebuie sângele tău... Vreau să mă lași, câteodată, să te iubesc!...

Vorbise cu atâta patimă, cu atâta foame de dragoste, încât Egor se înspăimântă. Încercă să fugă. Alerga parcă pe un coridor fără sfârșit, necunoscut, sinistru. Se crezu, după câteva clipe, singur. Răsufla adânc, speriat, ostenit. Începu să păsească la întâmplare, amețit, fără să știe unde se află. Gândurile îi erau risipite, voința oarbă. Coridorul se întindea ca o galerie de mină. Simți deodată, lovindu-l din față, un miros vag de violete. Egor șovăi o clipă, apoi se hotărî brusc și deschise cea dintâi ușă pe care o întâlni. Îi bătea cu putere sângele la temple. Rămase cu capul rezemat de ușă, ascultând; oare se vor auzi din nou pașii domnișoarei Christina? Tăcerea

se prelungea, în clipe foarte lungi. Obosit, Egor întoarse capul. Era chiar odaia lui. Intrase fără să știe în odaia lui. Toate lucrurile erau acolo; și cutia de țigări pe mäsută, și paharul în care se evaporau ultimele picături de *cognac*. Și totuși, ce ciudată lumină aduna laolaltă toate aceste lucruri risipite în cameră... Parcă ar fi fost privite prin oglindă...

Egor se trânti în pat. „Dacă aş putea adormi repede“, își spuse el. Dar întâlnești și aici parfumul de violete. De data aceasta nu mai avea nici o putere să se împotrivescă, să fugă. Domnișoara Christina se afla chiar alături de el, ca și cum l-ar fi așteptat de mult pe marginea patului.

— De ce fugi, Egor?! îl întrebă ea, privindu-l fix în ochi. De ce nu mă lași să te iubesc? Sau poate iubești cu adevărat pe Sanda?!...

Tăcu și continuă să-l privească, tristă, nerăbdătoare, amenințătoare, Egor o putea anevoie înțelege. Anevoie putea ceti în obrazul ei atât de viu și totuși atât de înghețat. Și ochii erau prea mari, prea fiși, ca două inele de cristal.

— Dacă ți-e dragă Sanda, adăogă Christina, nu-ți va mai fi... Nu va mai trăi mult... Nu va mai trăi mult, biata de ea...

Egor se înălță pe jumătate din pat. Ar fi vrut să întindă brațele spre ea, s-o amenințe, dar nu găsi decât puterea de a-i înfrunta privirile.

— Dar tu ești moartă, Christina! strigă el. Tu nu mai poți iubi!...

Christina începu să râdă. O auzea pentru întâia dată râzând. Întocmai așa cum și-o închipuise el, cu câteva zile mai înainte, privindu-i portretul; un râs de fată, sincer, pur.

— Nu mă judeca așa repede, dragostea mea! exclamă Christina. Eu vin din altă parte... Dar sunt încă femeie, Egor! Și dacă au fost fete care s-au îndrăgostit de luceferi, de ce nu te-ai putea și tu îndrăgosti de mine?...

Așteptă câteva clipe, așteptă să răspundă Egor.

— Nu pot, spuse el, în cele din urmă. Mi-e frică de tine!...

Îi fu rușine, atunci, de mărturisirea aceasta lașă. Ar fi trebuit să reziste, să-i spună neconținut că ea e moartă, iar el e viu... Christina întinse brațul să-l mângâie... Egor simți din nou atingerea aceea fără seamăn, care îi îngheța sângele în vine.

— Mă vei lua odată în brațele tale calde, vorbi încet Christina.

Vocea era intimă, șoptită. Și trupul ei se apropiase mult.

— Mă vei iubi atunci, Egor, adăogă ea. Să nu te mai gândești la Sanda, n-o vei mai întâlni...

Se opri din nou, continuând să-l mângâie.

— Ce frumos ești! Ce cald și mare ești!... Nu mi-e frică de tine; oriunde m-ar duce dragostea asta, nu mi-e frică... De ce sovăiești tocmai tu, Egor, care ești bărbat?...

Egor încercă încă o dată să se desprindă din vraja Christinei, să rupă visul. Mirosul de violete îl amețea, apropierea trupului Christinei îl istovea. Nu izbuti decât să se depărteze puțin de ea, spre perete.

— Iubesc pe Sanda, șopti el, și mă rog la Domnul Dumnezeuul meu și la Sfânta Fecioară, Născătoare de Dumnezeu!...

Începuse șoptind, dar ultimele cuvinte le spuse cu destulă tărie. Christina sări de pe marginea patului și-și duse mâinile la ochi. Rămase așa multă vreme, departe de el.

— Aș fi putut să-ți îngheț gândul și să-ți usuc limba, spuse ea. Aș putea oricând să te am în puterea mea, Egor!... Mi-e ușor să te farmec, să fac tot ce vreau din tine... M-ai urma și tu, ca ceilalți... Și sunt foarte mulți, Egor ... Nu mi-e teamă de rugăciunile tale... Tu nu ești decât un om viu. Eu vin din altă parte. N-ai să poți înțelege, nimeni nu poate înțelege... Dar pe tine nu voiam să te ucid, dragostea mea, cu tine voiam să mă logodesc... Curând ai să mă vezi și *altfel*. Și ai să mă iubești, atunci, Egor... Azi-noapte nu ți-a fost prea mult teamă de

mine... Și nici *acum* n-are să-ți fie teamă, dragostea mea. Ai să te deștepți *acum*, când vreau eu, ai să te deștepți...

...Târziu, Egor își dă seama că stă de multă vreme cu ochii deschiși, fără gânduri, fără memorie. Își aduse deodată aminte de Christina. „M-am trezit la porunca ei“, înțelese Egor. Știa unde o lăsase în vis; în mijlocul camerei, dreaptă, privindu-l cu ochii ei sticloși. Întoarse brusc capul. Domnișoara Christina nu mai era acolo. „Am visat, așadar, am visat numai...“ Sângele îi năvăli din toate părțile spre inimă. O încântare obosită îi cuprinse, după o clipă, carnea; parcă ar fi biruit într-o luptă grea, și mușchii se pregăteau de odihnă.

Totuși, în odaie, stăruia parfumul de violete. Iar după câteva clipe, Egor începu să simtă ceva, nevăzut și necunoscut, în preajma lui. Nu era prezența domnișoarei Christina. Se simțea privit de *altcineva*, a cărui groază nu o mai încercase. Frica i se lămură acum cu totul altfel; ca și cum s-ar fi trezit deodată într-un trup strein, dezgustat și de carnea, și de sângele, și de sudoarea rece pe care o simțea, și care nu mai era totuși *a lui*. Apăsarea acestui trup strein era peste putință de suferit. Îl gătuia, îi sorbea aerul, istovindu-l. *Cineva* îl privea de-alături, de foarte aproape de el, și privirile acestea nu erau ale domnișoarei Christina...

Niciodată nu-și va aminti cât a durat gătuirea aceasta lentă, dezgustul care îi răvășise întreaga ființă. Uneori, împletindu-se cu spaima *celuilalt*, cu prezența aceea nelămurită, simțea pătrunzându-i adânc în nări parfumul de violete. Amintirea domnișoarei Christina îi părea, acum, mult mai puțin înspăimântătoare. În delirul înghețat al *celuilalt*, prezența domnișoarei Christina era infinit mai blândă, mângâietoare.

Brusc, fără să nădăjduiască, se simți liberat. Putea în sfârșit să respire în voie, adânc. Cel care fusese *altcineva* dispăruse fără urmă. Parfumul de violete creștea acum cu noi puteri, cald, feminin, îmbrățișându-l. Dar nu-l mai speria.

Egor deschise larg ochii, căutând în întunerecul de lângă el. Când se apropiase Christina, cu ce pași nesimțiți venise ea atât de aproape de pat? Îi zâmbea, acum. Îl privea ca mai înainte – ca în vis – zâmbindu-i. Fața îi era parcă luminată pe dinăuntru, căci Egor zărea linia frântă a zâmbetului, nările ei subțiri, genele ușor plecate. „Vezi că nu-ți mai este teamă de mine, acum? păreau că vorbesc ochii Christinei. Există și lucruri mai înspăimântătoare decât apropierea mea de tine, Egor. Eu ți-am adus aici teroarea *celuilalt*, mai rău și mai drăcesc decât mine...”

„Ea mă silește să-i citesc gândurile, ea îmi ordonă ce să mă gândesc, înțelese Egor. Dar de ce nu vorbește, de ce nu se apropie de mine? N-aș mai putea să mă apăr, acum...”

Al cui fusese gândul acesta, care îi pătrunsesese în minte aproape fără știrea lui? Gândise, el într-adevăr, că nu se va mai putea apăra sau domnișoara Christina îi poruncise să gândească astfel, pregătindu-l pentru întâmplări noi?...

Christina continua să zâmbească. „Vezi că nu-ți mai este teamă de mine? păreau că vorbesc ochii ei. Treptele spaimei sunt mult mai adânci, dragostea mea. Te vei agăța de mine, mă vei strânge în brațe, vei găsi la pieptul meu singura nădejde, singura mântuire, Egor!...” Ce limpede auzea Egor toate cuvintele acestea, pe care buzele Christinei nu le rosteau, dar pe care le purtau privirile ei...

„Mă vei iubi, păreau că spun ochii ei. Ai văzut ce ușor mi-a fost să te sugrum de groază. *Cineva* a fost lângă tine, și-a fost de ajuns ca să te pierzi. *Cineva* pe care nu-l cunoști, dar pe care nu-l vei uita niciodată. Și ca el sunt sute și mii, și toți ascultă de porunca mea, Egor, iubitele... Cum te vei arunca în brațele mele! Ce caldă va fi coapsa mea pentru tine, iubitele!...”

Gând după gând, fără grabă, firesc, limpede, Egor asculta gândind. Domnișoara Christina știa fără îndoială tot ce se petrecea în sufletul lui, căci văzându-l fără vlagă și cumintit,

făcu un pas spre el. Apoi încă unul, până ajunse foarte aproape. *Și nu mai era în vis.* Egor simțea cu precizie trupul acela nefiresc mișcându-se în spațiu, împingând aerul în jurul lui, încălzindu-l. „O dată am să viu la tine în pat, goală, se trezi gândind Egor. Și-am să te rog să mă strângi mult în brațe, atunci, dragostea mea!... Învață-te cu mine alături, Egor. Iată, aceasta este mâna mea, și ea te mângâie fără să te sperie; ea îți aduce bucurie, mâna aceasta; o simți, acum, o simți pe obrazul tău, lipită?”

Dar Egor nu mai simțea nimic. Când mâna domnișoarei Christina îi atinse obrazul, sângele i se risipi, răsuflarea i se scurse întreagă în coșul pieptului. Cu fața albă, cu fruntea înghețată, zăcea moale în pat.

XI

Doctorul fu reținut la masă. Când d. Nazarie intră în sufragerie, d-na Moscu se ridică de pe scaun și-i prezentă cu solemnitate pe tânărul pleșuv, îmbrăcat în haine de vânătoare.

— Domnul doctor Panaitescu, un foarte distins om de știință și apostol neobosit, spuse ea.

Apoi, întorcându-se către doctor, adăogă, întinzând brațul:

— Domnul profesor universitar Nazarie, o glorie a științei românești...

D. Nazarie plecă ochii în pământ. Era obosit, nervos; i se părea că visează. Strânse mâna doctorului și se așeză pe scaun. Îl lovi paliditatea lui Egor, ochii lui înecați în cearcăne. Începu să se mustre pentru nepăsarea lui; plecase dis-de-dimineată la câmp, către movilele din partea de miazănoapte a satului, fără să-și vadă tovarășul. Îl găsea acum schimbat, zdrobit. Îi căută ochii, să înțeleagă dintr-o privire ce s-ar fi putut întâmpla. Egor își plecase fruntea, gânditor sau poate numai întristat.

— Domnul profesor face săpături arheologice în satul nostru, continuă d-na Moscu. Este o mare cinste pentru noi să-l avem oaspete...

— Ați găsit ceva interesant până acum, domnule profesor? întrebă doctorul.

— Oh, suntem de abia la început, șopti d. Nazarie.

Simina îl aștepta să continue; să vorbească mult și repede, fericit că i se dă prilejul. Dar d. Nazarie nu avea deloc poftă de vorbă astăzi. Întrebă privind scrutător către medic:

— Cum vi se pare domnișoara Sanda?

Doctorul ridică din umeri, apoi se controlă repede. Își mângâie ușor fruntea, săltându-și mâna spre creștet, înfiorat parcă el însuși de craniul acela lucios și uscat pe care îl întâlneau degetele.

— Greu de spus, șovăi el. În orice caz, nu e prea grav. O anemie excesivă și, s-ar putea, un început de gripă; o gripă destul de ciudată, de altfel... Întâi m-am temut să nu aibă friguri...

Vorbea împiedecându-se de fiecare cuvânt, întârziind după fiecare propoziție. „Poate nici nu-i este gândul la bolnavi“, reflectă d. Nazarie, privindu-i fără să vrea costumul de vânătoare. Medicul îi surprinse privirile și roși brusc.

— Vă miră poate bluza asta, spuse el, apucându-și un nasture și răsucindu-l. E un costum destul de comod... Și-apoi, am văzut că zilele sunt atât de frumoase și mi-am spus că n-ar fi rău... Știți, nu sunt un vânător pasionat, dar îmi place câteodată să ies la câmp, cu pușca... Noi, intelectualii, suntem condamnați, vă închipuiți prea bine, rareori dacă putem... Dar n-am câine de vânătoare, și așa e mai greu, singur, se-nțelege...

Începu apoi să mănânce, stânjenit. D. Nazarie plecase de mult ochii în farfurie.

— Și când vă duceți la vânătoare, domnule doctor? întrebă grațios Simina.

Doctorul făcu un gest vag, cu mâna. Era totuși foarte mulțumit că cineva vorbise de vânătoare. Nu se mai simțea izolat, ridicul, compromis la masa aceasta cu atâți oameni ciudați.

— Vreți să mă luați și pe mine?! întrebă din nou, mai aprinsă, Simina. N-am fost niciodată... Și aș vrea atât de mult să vânez și eu o dată sau măcar să văd...

— Bucuros, bucuros, de ce nu? făgădui doctorul.

Egor ridică privirile și le îndreptă încet spre d-na Moscu, apoi spre Simina.

— Nu e deloc frumos pentru o fetiță ca d-ta să meargă la vânătoare, spuse el, aspru. Să vadă cum mor animale nevinovate, să vadă atâta sânge...

O privi în ochi rostind ultimele cuvinte, dar Simina nu părea deloc turburată. Plecă ochii în jos, ca o fetiță bine crescută când e muștrată de mai-marele ei. Dar nici o clipă nu lăsă pe Egor să creadă că a înțeles și altceva din cuvintele lui, ceva neînțeles pentru ceilalți.

— ...Într-adevăr, poate nu e cel mai nemerit spectacol pentru un copil, vorbi și doctorul, împăciuitor. Mai târziu, când vei crește d-ta mare...

Simina zâmbi. D. Nazarie recunoscă zâmbetul ei de totdeauna, victorios, disprețuitor și totuși discret. Începea să-i fie teamă de ea, acum. Îl intimidau, alteori îl paralizau, privirile ei atât de grave și de strivitoare. Prin ce minune împotriva firii se desprindea ironia aceasta rece din ovalul îngeresc al fetei?

— Mă bucur că domnișoara noastră se va face în curând bine și-l va sili pe Egor să picteze, vorbi deodată d. Nazarie, ca să abată discuția.

Egor se întoarse spre el, luminat la față. Îi tremurau totuși, foarte ușor, buzele. Și era neobișnuit de palid. „Cum de nu observă nimeni, se miră d. Nazarie, schimbarea aceasta?“ Zări însă, chiar în acea clipă, ochii reci și tari ai Siminei și roși; parcă l-ar fi auzit, parcă i-ar fi cetit gândurile. „Simina observă, ea singură înțelege“, își spuse d. Nazarie, turburat.

— În câteva zile, fără îndoială, va fi din nou bine, nu e așa doctore? vorbi Egor.

Doctorul clătină din cap; vag, și totuși binevoitor.

— Dar vânătoarea? părea că-și amintește brusc d-na Moscu. Nu ne-ai spus nimic despre vânătoare. De abia aștept să mănânc vânat. Ce carne cu gusturi noi, ce carne bună!...

Ochii i se aprinseră pentru câteva clipe. Și brațul întins deasupra mesei se înfioră, parcă el ar fi cules întâi tot sucult celui vânat necunoscut.

Egor observă de abia atunci că doica intrase în sufragerie și aștepta atentă lângă ușă. Femeia care servea la masă era nou-venită. „Poate că o supraveghează“, își spuse Egor ca să se liniștească. Nu-i plăcea deloc apropierea doichii. Avea senzația penibilă și nelămurită că-și bate joc de el, că se-nțelege din ochi cu Simina, că amândouă* știu tot ce se întâmplă în visurile lui...

— Prea stimată amfitrioană, începu cu demnitate doctorul, vânatul nu este, fără îndoială, arta mea cea mai tare. Nădăjduiesc totuși...

În acea clipă, doica se apropie de scaunul d-nei Moscu și-i spuse:

— Vă cheamă Domnișoara Mare...

— Și de ce n-ai spus asta de la început? întrebă mâniat Egor, ridicându-se de pe scaun.

Doica nu-i răspunse nimic. Se mulțumi să privească spre Simina, strivindu-și buzele. D-na Moscu se ridică zăpăcită. Egor plecase din sufragerie înainte ca ea să poată spune un singur cuvânt.

Sanda îi aștepta în pat, cu capul rezemat de câteva perne, cuminte. Tresări văzând că intră întâi Egor.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el, neliniștit.

* În textul de bază, ca și în ediția princeps, greșit: „amândoi“ (n.ed.).

Fata îl privi lung, cu nesfârșită dragoste. Părea că îi este teamă de fericirea aceasta prea mare, cu care nu mai știa ce să facă, pe care o primise prea târziu.

— Nu s-a întâmplat nimic, Egor, șopti ea. Voiam s-o văd pe mama... Să-mi citească ceva, adăogă repede.

Egor se turbură... „Ce absurd minte, ce necumpătat se-ncurcă singură... Azi-dimineată o oboseau lecturile. Și acum o cheamă pe maică-sa de la masă ca s-o asculte cetindu-i versuri...”

— D-na Moscu nu are ce căuta aici, spuse Egor, aspru, nu are ce căuta cel puțin în ceasul acesta...

Se apropie de ușă și întoarse cheia. Sângele îi îmbujoră obraji, dar hotărârea era luată. Cu orice risc, trebuia să afle...

— Te rog să-mi spui, acum, adăogă el, blând.

Sanda îl privea îngrozită. O străbăteau atâtea gânduri și atâtea simțiri, încât nu-și mai dădu seama ce se întâmplă cu ea. Își ascunse fața în palme. Simți, după o clipă, mâna lui Egor pe frunte.

— Spune-mi, draga mea, șopti el.

Așteptă; apoi. Sanda continua să rămână cu fața ascunsă în palme. Sânul i se zbătea, îi tremurau umerii.

— Căci am și eu de spus multe lucruri, adăogă Egor. Doctorul mi-a destăinuit taina bolii tale...

Sanda tresări din nou, cu tot trupul. Ridică fruntea și privi pe Egor în ochi, încercând să înțeleagă.

— Dar înainte de asta, continuă el, voiam să te întreb un lucru. *O vezi des pe Christină?* Te întreb, pentru că eu o văd...

Ar fi ametit dacă Egor nu se repezea brusc asupra ei, apucându-i mâinile, strângându-i-le. O durea, acolo unde își înfipsea el degetele; o durere năpraznică, vie.

— O văd și eu, vorbi din nou Egor, așa cum o vedeți toți. Dar nebunia asta nu va mai dura mult, Sanda. Am să străpung inima strigoiului. Cu un țepuș de lemn, am să i-o străpung!!...

Vorbise atât de tare, încât se înfioră el însuși ascultându-se. Cuvintele îi ieșiseră fără voia lui de pe buze. Gândul îi venise atunci, gândul de a vorbi odată limpede și brutal Sandei.

— Eu mă gândeam mai mult la tine, dragostea mea, începu ea, deodată, cu glas stins. Mă gândeam că tu nu ești întru nimic vinovat, că tu trebuie să scapi de aici, să pleci cât se poate de repede...

— Ieri mă rugai totuși să rămân, îi spuse Egor.

— Asta a fost vina mea, continuă Sanda. Dacă aș fi bănuț... Dar te iubeam, Egor, te iubesc!...

Începu să plângă. Egor își liberă mâinile, ca s-o poată mângâia pe păr, pe obraz.

— Și eu te iubesc, Sanda, și pentru binele tău am făcut-o...

— Să nu faci nimic, Egor, îl întrerupse Sanda. Va fi mai rău de noi... De tine, mai ales... La tine mă gândeam. Dacă s-ar putea să pleci de aici, să te duci departe. De-aceea o chemam pe mama; să-i spun că tu, în lipsa ei, ai fost... obraznic cu mine... Să-i spun că eu nu te mai pot primi în odaie; și *să te dea afară*...

Începu să plângă mai zguduit. Egor o ascultase calm, mângâind-o cu același gest frățesc. Se așteptase să afle lucruri mai grave, mai nebunești. „Așa i-a poruncit Christina, să mă gonească. Și ea crede că face asta pentru binele meu, ca să mă salveze pe mine...”

În acea clipă, cineva mișcă clanța. Sanda tresări. Fața i se înroșise brusc. „Pudoare; asta înseamnă că nu e încă pierdută, întru totul fermecată”, gândi Egor.

— De ce-ai încuiat ușa? se auzi glasul d-nei Moscu.

Egor se ridică și se apropie de ușă. Își pregăti cuvintele cu multă băgare de seamă.

— Sanda m-a rugat să închid cu cheia, stimată d-nă Moscu. Vrea să rămână singură, câțva timp... Îi e teamă de

oricine din familie... Adormise puțin, și i s-a părut că vede pe mătușa Christina, pe mătușa ei *moartă*...

D-na Moscu nu a spus nici un cuvânt. A rămas mai departe la ușă, trudindu-se să înțeleagă. Egor se întoarse lângă pat, apucă mâna Sandei și îi șopti, foarte aproape de ureche.

— Ei vor crede că ne-am închis aici pentru că ne iubim. Vor crede ce le va trece prin cap. Dar asta te compromite pe tine, te silește să mă accepți ca logodnic... *Trebuie* să ne logodim, acum, Sanda...

D-na Moscu zgâlțâi din nou clanța.

— Dar asta nu se poate! se auzi glasul ei, puțin schimbat. Ce faceți acolo?

Sanda ar fi vrut să se ridice din pat și să deschidă, dar Egor o covârși, cu amândouă brațele.

— Domnule Pașchievici! se auzi glasul Simonei.

Egor se apropie iarăși de ușă.

— Sanda e logodnica mea, acum, spuse el, liniștit. M-a rugat s-o apăr!... Și ea nu-mi dă voie să vă deschid. Ea vrea să rămână numai cu mine...

— Ce fel de logodnă, închiși cu cheia în dormitor! vorbi tare Simina.

Sanda începu să plângă, strivindu-și capul între perne. Egor se stăpâni cu greu.

— Suntem gata să plecăm chiar în ceasul acesta, doamnă Moscu, spuse el. Căci Sanda nu mai are nimic, acum...

Auzi cum se depărtează pașii pe coridor. Egor se întoarse spre pat. Își cuprinsese tâmpile în palme. „Ce-am făcut?! Ce-am făcut?!“ De unde găsisese el deodată atâta putere și nebulie ca să se hotărască?

— Îți pare rău, Sanda? o întrebă el, mângâind-o pe frunte, îți pare rău că ești logodnica mea fără voie?

Fata se opri din plâns, îl privi speriată, apoi își atarnă brațele de grumazul lui. Era cel dintâi gest de îndrăgostită. Egor se simți din nou tare, puternic, fericit.

— Îți pare într-adevăr rău? o mai întreabă el, încă o dată, tremurându-i glasul.

— Numai dacă n-aș muri până atunci!... șopti Sanda, înfiorându-se.

XII

Câteva ceasuri în urmă, Egor întâlnește în sufragerie pe d. Nazarie. Părea foarte turburat, cu privirile uluite și gesturi nerăbdătoare, precipitate.

— Ce s-a întâmplat? îl întreabă în șoaptă. D-na Moscu s-a închis în odaia ei, d-ta te-ai închis în odaia Sandei, fetița mică a dispărut... Ce s-a întâmplat?

— Nici eu nu știu prea bine ce s-a întâmplat, răspunse Egor, obosit. Știu că m-am logodit cu Sanda. O iubesc, vreau s-o iau de-aici cât mai repede...

Vorbise emoționat, neliniștit. D. Nazarie își frângea mâinile.

— Mi-e teamă de ea, de viața ei, adăogă Egor, în șoaptă. Nebunii ăștia sunt în stare s-o strângă de gât...

D. Nazarie știa foarte bine că Egor mințea, că nu de nebunia d-nei Moscu se teme el. Clătină totuși din cap, cu convingere.

— Ai făcut foarte bine că te-ai logodit, spuse el. Asta pune capăt tuturor neînțelegerilor. N-are să mai poată spune nimeni nimic...

Egor nu-și putu stăpâni un gest de nerăbdare și teamă.

— Eu mă logodesc, iar ea leșină, vorbe el, sugrumat. Sanda zace leșinată de o jumătate de ceas... Și nu-i pot face nimic. Ce i-aș putea face?!...

Începu să se plimbe prin sufragerie, fumând.

— Ar trebui să fugim de aici cât de repede, cât mai e timp. Dar trebuie să o vadă doctorul... Unde e doctorul?

— A plecat la vânătoare, răspunse sfios d. Nazarie. A plecat îndată după masă... N-am știut nimic nici eu. Am aflat de la jupâneasă... Dar a spus că se întoarce pe seară...

Egor se așează pe un scaun, sfârșindu-și gânditor țigarea.

— Am închis-o cu cheia, spuse el, brusc, căutându-se în buzunar. Iată, asta e cheia de la odaia ei...

O arată biruitor. „Îi strălucesc și lui ciudat ochii, gândi d. Nazarie. Cine știe ce prostie o fi făcut...”

— Numai dacă n-ar intra cineva pe fereastră, adăogă Egor, privind în gol. Mai ales acum, când se apropie apusul soarelui...

— Și ce vrei să faci? întrebă d. Nazarie.

Egor zâmbi ca pentru sine. Parcă șovăia să-și destăinuiească gândul întreg.

— Mă duc s-o caut pe Simina, vorbe el în cele din urmă. Bănuiesc eu cam unde trebuie să fie ascunsă vrăjitoarea...

— Nădăjduiesc că n-ai să te lupți cu un copil, spuse d. Nazarie, că n-ai să-i faci nimic, vreau să spun...

Egor se ridică brusc de pe scaun și luă brațul profesorului. Îi dădu grav, cu solemnitate, cheia de la odaia Sandei.

— Știi care e odaia ei? întrebă. Te rog să o păzești până mă întorc. Să te-noui cu cheia pe dinăuntru... Mi-e teamă de ei, adăogă Egor. Când mă gândesc că am lăsat-o atâta vreme singură...

Au ieșit din sufragerie, îndreptându-se spre camera Sandei. Casa părea pustie. Nu întâlneau pe nimeni, de nicăieri nu se auzea nici un zgomot. O fereastră avea încă transpa-

rentele trase, ca într-o nămiază de vară. Tăcerea era mai tristă acolo, în umbră.

— Mă aștepti aici și nu-mi deschizi decât mie, orice s-ar întâmpla, șopti Egor, descuind ușa.

D. Nazarie intra emoționat. „Nu s-a petrecut nimic grav în odaia asta“, își dete el seama, aruncându-și ochii în toate părțile. Sanda părea că doarme, adânc, cu răsuflarea risipită, neauzită.

Egor alergase de-a dreptul la grajdul vechi. Înăuntru începuse să se facă întunec. Ochiurile ferestrelor erau mai stinse acum. Egor se îndreptă spre rădvanul domnișoarei Christina. Privi cu atenție în toate colțurile, fără să întâlnească trupul mic al Siminei. „S-a ascuns în altă parte“, gândi el. Începu să cerceteze trăsura; era veche, roasă de ploi, cu pernele scorjite. Rămase câteva clipe nehotărât cu gândul la Simina, întrebându-se unde ar putea s-o caute.

Când ieși din grajd, soarele se îneca departe, pe hotarul câmpurilor. „În curând se va face întunec, își spuse cu teamă Egor. Vor roi tântarii...”

Nu știa încotro s-o apuce. Porni cu pas legănat, gânditor, spre odăile slugilor. Nu vedea pe nimeni. Locul arăta deșert, și singurătatea părea mai înfricoșătoare între atâtea ziduri și atâtea unelte. Picioarul omului călcase de curând pe aci. Se vedeau urme de focuri, cenușă și vreascuri pe jumătate arse; se vedeau, de asemenea, cârpe uscate, oale de pământ uitate, bălegar și grăunțe. Și totuși, era atâta tăcere, încât locul părea părăsit. Nu se auzea nici un câine, nu se zărea nici o pasere.

Egor ajunsese la gura pivniței. Intrase în prima zi a venirii lui aci. Coborâse cu un grup întreg de musafiri; Sanda le arătase treptele de piatră din timpul lui Tudor Vladimirescu și încăperea zidită din fund, unde se ascunsese un strămoș al lor ca să scape de ruși, rămânând trei săptămâni sub pământ; un

argat credincios îi aducea, noaptea, o oală cu lapte și o pâine albă. Sanda le arătase spărtura prin care se strecura argatul. Ce mult a trecut de atunci, din acea zi de toamnă caldă și limpede când Sandei îi sticleau viclean ochii și se auzeau atâtea glasuri tinerești pe treptele pivniței... I se părea că îl despart săptămâni întregi de timpul acela fericit; și totuși, nu trecuseră decât câteva zile.

Își aprinse o țigare și porni mai departe, îndreptându-se spre bucătării. I se păru totuși că aude pași sfioși în urma lui. Întoarse capul. Nu era nimeni. Zgomotele fuseseră însă limpezi, precise. Și nu semănau cu zgomotele de noapte, erau pași vii. Așteptă câteva clipe. Cu luare-aminte, silindu-se să facă foarte puțin zgomot, apăru în gura pivniței silueta Siminei. Când dădu cu ochii de Egor, fetița tresări. Duse totuși mâinele la spate, cuminte, și se îndreptă spre el.

— Nu mă pricep la etichete, vorbi ea, privindu-l în ochi. M-a trimis mama să-i aduc din pivniță o sticlă de borviz, și nu m-am putut descurca. Sunt atâtea sticle cu etichete... Și nici nu bănuiam că e atât de întunecac acolo...

— Dar de când te trimite pe tine d-na Moscu să-i aduci sticle de borviz? întrebă Egor. Sunt atâtea slugi în curte...

Simina ridică din umeri, zâmbind.

— Nu știu ce s-a întâmplat, dar n-a mai rămas decât doica... Ceilalți spun că s-au dus să culeagă via...

Arătă cu brațul gol spre miazănoapte, pe deasupra salcâmlor.

— Mai era și o jupâneasă nouă, adăogă ea, dar s-a îmbolnăvit... E atât de greu să faci treabă singură...

Egor se apropie de ea și o mângâie pe păr. Avea un păr moale, parfumat, cald. Simina se lăsă alintată, coborându-și genele.

— O să-mi pară foarte rău de tine, Simina, că te lăsăm aici singură, să faci treabă, vorbi Egor. Măine-dimineață plecăm, Sanda și cu mine...

Fetița se retrase încet, stăpânindu-se, de sub mângâierea lui Egor. Ridică mirată ochii spre el.

— Sanda e bolnavă, spuse, și domnul doctor n-are s-o lase...

— N-a fost exact bolnavă, o întrerupse Egor, era mai mult speriată. I se părea că vede pe mătușa ei moartă...

— Nu e adevărat! spuse repede Simina.

Egor începu să râdă. Își azvârli departe țigarea și-și netezi părul pe frunte. Gesturi multe, pripite; parcă s-ar fi trudit să dovedească Siminei cât de absurdă a fost întreruperea ei.

— În definitiv, asta n-are nici o importanță, adăogă Egor. Măine plecăm...

Simina începu să zâmbească.

— Mama mă așteaptă, desigur, să-i aduc sticla cu borviz, spuse ea, gânditoare. Voiți să fiți atât de bun să mă ajutați?!

„Îmi întinde o cursă“, gândi Egor. Un fior îl străbătuse când Simina îi arătase gura pivniței. Dar fata îl privea atât de disprețuitoare, încât îi fu rușine de frica lui*.

— Bucuros, spuse Egor, îndreptându-se spre pivniță.

Invitația Siminei îi încurca totuși toate bănuielile. „Nu se ascunde de mine și recunoaște fără teamă unde a fost. Poate că într-adevăr intrase în pivniță să caute o sticlă cu borviz...“

— Știi unde sunt sticlele? o întrebă coborând treptele de piatră.

Auzi răsuflarea agitată a Siminei, care cobora în urma lui. „Dacă este atât de emoționată, atunci am căzut în cursă“, gândi Egor.

— Sunt mai departe, mai departe, răspunse Simina.

Egor sfârșise treptele. Simți sub talpă nisipul umed al pivniței.

— Stai să-mi aprind un chibrit, spuse Egor.

Simina îi apucă brațul. Gestul fusese brusc, poruncitor.

* În textul de bază, ca și în ediția princeps, greșit: „ci“ (n. ed.).

— Se vede încă destul de bine, vorbi ea. Sau poate ți-e frică?!

Începuse să râdă. Egor simți de-a lungul șirei spinării aceiași fiori de groază care îl străbătuseră ultima noapte. Râsul nu mai semăna cu râsul obișnuit al Siminei. Și glasul ei era schimbat: poruncitor, senzual, feminin. Egor își strânse pumnii. „Am fost un imbecil“, gândi el. Aprinse totuși chibritul și privi aspru, amenințător, spre Simina. Fetița izbucni din nou în râs.

— Viteazul nostru Egor! spuse ea, cu un infinit dispreț.

Suflă apoi în chibrit și porni înainte, arătând drumul.

— Simina, când voi ieși afară, am să te trag de urechi!

— De ce n-o faci acuma?! îi răspunse Simina, oprindu-se și ducându-și mâinele la spate. Îndrăznește!...

Egor începu să tremure. O febră ciudată îi cuprinsese măduarele. „Probabil că așa începe, așa începe orice nebunie...“

— Dacă ți-e frică, n-ai decât să te întorci! vorbi din nou Simina.

Ce necunoscut era glasul acesta, ce strein pe buzele ei mici și roșii! Egor simțea otrava în sânge; o poftă nebunească, bestială, risipindu-i-se în trup. Închise ochii, încercând să-și amintească chipul Sandei. Nu văzu decât un val de aburi roșii. Nu auzi decât glasul fermecat al Siminei.

— Haide, nu-ți fie teamă, vorbi din nou fetița.

Egor o urmă. Intrară în a treia încăpere. Se distingeau anevoie dulapuri vechi și putrede rezemate de pereți. Un ochi de geam, cu gratii, licărea încă; lumină murdară, obosită. Într-un colț, saci și coșuri rupte.

— Ce ai? îl întrebă Simina, apropiindu-se de el.

Îi luă mâna. Egor și-o lăsă răsuflând greu. I se împănjeau ochii. Se trezi deodată într-un vis de mult visat, încercând zadarnic să-și aducă aminte când ieșise din el, când începuse o altă viață. „Ce bine e așa, ce bine e alături de Simina!...“

— Stai jos! îi porunci fetița.

Așa trebuia să facă de la început, să se trântescă pe saci, să se odihnească. Mădularele îi ardeau, mâinile îi tremurau. Simți trupul Simonei alături de el.

— E aici? întrebă Egor, aproape fără voia lui.

— Nu. E încă prea devreme, șopti fetița.

— Dar ea stă aici, nu e așa? întrebă, ca în vis, Egor.

Simina șovăi o clipă. În cele din urmă zâmbi; nu avea de ce să se mai teamă. Egor nu se mai putea împotrivi. Și mintea lui era răătăcită, acum.

— Stă aici, lângă noi! șopti Simina, foarte aproape de urechea lui.

Egor începu să tremure mai puternic, zgâlțâit de friguri.

— Ție nu ți-e frică? întrebă el, din nou.

Simina răsă și se înalță să-i mângâie părul.

— E bine cu ea; nu mi-e frică. Și nici ție nu-ți va mai fi frică!...

— Simina, să nu mă lași singur! țipă Egor, cuprinzându-o în brațe..

O strânse tare, orbește.

— Liniștește-te! șopti Simina.

Apoi, după o clipă, își apropie gura de urechea lui.

— La noapte să nu încui ușa; va veni de-adevărat! Va veni la tine, goală!...

Începu să rădă, dar Egor nu-i mai auzea râsul ei turburat. I se risipeau toate în fața ochilor, în minte, în amintire.

— Ce prost ești tu, Egor! vorbi din nou Simina. Și ce slab ești!... Dacă aș pleca, ai muri de frică!...

— Să nu mă lași, Simina! horcăi, mai stins, Egor. Iartă-mă, Simina! Să nu mă lași singur!...

Începu să-i sărute mâinile. Broboane reci de sudoare îi alunecau de pe frunte. Răsuflarea i se adâncea, împiedecată și fierbinte.

— Nu așa, Egor, nu așa! șopti Simina. Să mă săruți unde vreau eu!...

Îi cuprinse repede gura, înfigându-și dinții în buze. Egor simți o neînchipuită, cerească și sfântă dezmiardare în carnea lui întreagă. Își plecă fruntea pe spate, abandonându-se sărutării aceleia de sânge și miere. Fetița îi strivise buzele, răbindu-i-le. Trupul ei necopt se păstrase rece, zvelt, proaspăt. Când simțise sângele, Simina îl culese însetată. Dar sări repede în picioare.

— Nu-mi place, Egor. Nu știi să săruți!... Ești un prost!...

— Da, Simina, șopti năuc Egor.

— Sărută-mi pantoful!

Îi întinse piciorul. Egor cuprinse în mâinile lui tremurânde pulpa fetei și începu s-o sărute.

— Pantoful!

Ce bucurie în umilinta aceasta neînchipuită, în otrava aceasta caldă! Egor îi sărută pantoful.

— Ești un prost! Aș vrea să te bat!... Și n-am aici nimic, n-am nici un bici aici!...

Egor începu să plângă, cu capul întins pe sac.

— Nu mai plânge, că mă enervezi! țipă Simina. Scoate-ți haina!

Egor se dezbracă încet, fără gânduri, cu fața murdară de lacrimi, de praf, cu câteva pete de sânge în jurul gurii. Mirosul sângelui exasperase pe Simina. Se apropie de pieptul gol al bărbatului și începu să zgârie, să muște. Cu cât răzbea mai adânc durerea în carne, cu atât era mai dulce unghia sau gura Siminei. „Și totuși, ar trebui să mă deștept din vis, își mai spusese o dată Egor. E timpul să mă deștept; am să înnebunesc, altminteri. Nu mai pot suporta, nu mai pot!...”

— De ce nu gemi? întrebă Simina. De ce nu te aperi?

Zgârieturile ei erau acum infuriate, năpraznice. Dar Egor nu avea de ce să geamă. Umilinta îi picura desfătări pe care niciodată nu bănuise că pot fi sorbite de un muritor.

— Ești un fricos! vorbe din noua Simina. Ești tot atât de prost ca ceilalți!... Nu înțeleg cum s-a îndrăgostit ea de tine!...

Se opri deodată brusc. Parcă i-ar fi fost și ei frică. Ascultă.

— Vine *cineva*, Simina? întrebă Egor, somnoros.

— Nu; dar trebuie să ne întoarcem. Poate a murit Sanda...

Egor se deșteptă, îngrozit, cu mâinile la tâmpile. O durere groaznică îi sfredelea creierii. Își dedea seama unde se află, își amintea precis toate întâmplările, dar nu-și amintea cum ajunsese el aici și cum primise, cum răbdase...

O cumplită silă de sine, scârbă de trupul Siminei, de viață. Dar nu avea deloc putere. Nu avea nici măcar puterea să o privească în ochi.

— Nu uita ce ți-am spus, adăogă Simina, scuturându-și rochia. Să nu încui ușa cu cheia...

„Nici măcar nu se ostenește să mă amenințe, gândi Egor. Știe că nu voi avea curajul s-o spun, s-o trădez...”

Simina îl așteptă să se ridice de pe saci și să-și pună haina. Nu-l ajuta. Îl privea depărtată, disprețuitoare, cu un zâmbet obosit și amar.

XIII

D. Nazarie număra cu nerăbdare minutele. În odaia Sandei începea să se facă întunec. Se apropiase de fereastră, mirat el însuși de prezența lui aici, alături de o bolnavă în letargie. Se apropiase de fereastră ca să poată rămâne încă în lumină; căci de aici se vedea cerul de opal, și câteva ramuri înalte erau însângerate. Afară, încercând zadarnic să străpungă geamul, se adunau, ca totdeauna, țăntarii. D. Nazarie îi privea cu o nelămurită sfială. Erau roiuri prăfuite, strângându-se și resfirându-se pe o muzică neauzită, și zborul lor zădărnicit de sticla ferestrei îi făcea parcă mai amenințători. „Dacă ar năvăli toți deodată în odaie...” Gândul d-lui Nazarie se frânse. Întoarse brusc capul spre patul Sandei. Tăcerea îl apăsa, îl neliniștea. „Ce somn nesfârșit, își spuse el. Și nici măcar nu răsuflă... Dacă a murit cumva, și eu nu știu?!“

Își strânse mâinile. Simți pumnii umezi; degetele reci, și podul palmelor fierbinte. Febră, spaimă. „Dar n-a putut muri alături de mine, aș fi auzit când moare... Oamenii nu mor așa, deodată, în somn. Gem și luptă; se împotrivesc. Moartea vine îmbrăcată în negru, cu înalta ei coasă de argint... Dar nu se poate așa, deodată...”

D. Nazarie își cuprinse tâmpilele în palme. Sanda zăcea, și obrazul i se putea încă zări în umbra odăiei. „Dacă s-ar întoarce doctorul, se mângâia d. Nazarie. Dacă aş avea curajul să mă apropii de pat, să-i pun mâna pe obraz, să *simt*...” Dar poate va fi prea rece obrazul sau i se va părea lui prea rece... Ar putea însă să fugă. Are încă destulă putere să fugă...

Făcu un pas spre ușă. Ce somn straniu, nestrăbătut de vise! Nici măcar nu geme de suferință; nici un deget nu se mișcă în trupul acela depărtat. Sânul nu tresare. Sau poate s-au mișcat buzele, l-au chemat de atâtea ori, fără ca el să audă?... „Dacă plec acum, va fi mai întunec pe coridor. Și poate va fi *altcineva* acolo, la ușă chiar, așteptându-mă. Așa se întâmplă întotdeauna; stau lângă ușă, cu urechea lipită de lemn, cu răsuflarea sugrumată, și te ascultă ceas după ceas, te pândesc. Să vadă ce vei face tu... Așa se întâmplă. Cineva stă lângă tine, nevăzut și nesimțit, și te privește, îți citește gândurile, așteaptă. Să vadă ce vei face tu...

Egor a plecat de mult. A plecat și m-a încuiat cu cheia, aici, lângă Sanda...” D. Nazarie se aplecă în genunchi, lângă ușă. Puse și el urechea pe lemn. Nu se auzea nimic. Dar liniștea îl înfioră și mai mult, singurătatea aceasta înghețată. „De ce nu pășește nimeni pe coridor, de ce nu cade nimic în casă și nu se aude lătrând nici un câine pe câmp? Parcă s-ar fi născut deodată, casa întreagă, din pustiul sau s-ar fi pogorât dintr-un vis uitat. Căci și văzduhul era îmbătrânit, strein, rece. Egor a rămas pe undeva, afară, sau poate a plecat cu adevărat...”

Întunerecul se adunase acum din belșug. Ochii d-lui Nazarie priveau cu mirare cum se coboară val după val de întunec, cum pătrunde pe fereastră, strivindu-i transparența, stingând lampa. „Dar lumina înviorează umbrele, flacăra chibritului tremură. Mai bine să rămân așa. Liniște, liniște. Să ascult și eu pe ceilalți. Să nu mă mișc.”

I se păru că de undeva se aude o răsuflare adâncă; o singură răsuflare, care nu se mai sfârșea. D. Nazarie își astupă

urechile. „Să nu-mi pierd mintea, să nu mi-o pierd... Unu, doi, trei, patru... Maica Domnului, Născătoare de Dumnezeu!...” Răsuflarea se auzea totuși, mai puternică, venind parcă din inima lui, dintre tâmpilele lui, căci răzbea biruitoare, cu toate că își apăsa aspru degetele. Nu cuteza să privească spre Sanda. Se trase lângă perete. „Poate nu mă vede, așa. Are să se sperie zărindu-mă deodată, lângă ea. Sau poate n-are să mă vadă și n-are să știe că e moartă, n-are să-și dea seama...”

Se auzi deodată chemat.

— Domnule profesor!

Glasul venea din altă parte. Răsuflarea lungă și grea bătea acum cu pumni grei în ușă.

— Deschideți ușa, domnule profesor!...

Glasul venea de foarte de departe. Îl auzea totuși, schimbat, surd, ca dintr-un fund nepătruns, din pământ. Își scoase brusc degetele din urechi. Loviturile în ușă se înteteau. Se apropie.

— Domnule profesor!...

Pipăi și întâlnește cheia. Ce ciudat! Cine a pus-o acolo, pe dinăuntru, fără știrea lui?...

Intră Simina. O văzu în fața lui, umbră îmbrăcată în alb. Rămăsese în prag, așteptând.

— A murit? întrebă ea.

— Nu știu...

Fetița se apropie de pat și-și plecă urechea pe pieptul Sandei. Ascultă multă vreme, atentă.

— Unde ești? întrebă din nou ea.

— Aici, lângă ușă, răspunse cuminte d. Nazarie. Nu mă vezi?...

Simina nu-i răspunse. Se apropie de fereastră, parcă s-ar fi așteptat să întâlnească acolo un chip cunoscut, cu fruntea lipită de geam, trudindu-se să privească înăuntru, așteptând... D. Nazarie zări silueta albă a Siminei lipindu-se de fereastră și începu să tremure.

— Unde e Egor? întrebă el, speriat.

— Nu știu. A rămas în curte. Așteaptă doctorul... De ce-ai închis ușa cu cheia? Sau, poate, te-ai logodit și d-ta cu Sanda...

D. Nazarie plecă fruntea, rușinat. Nu îndrăznea să plece. Era încă prea întunerec pe coridor, și Egor se afla departe, în curte.

— Ce face *ea*? întrebă din nou d. Nazarie.

— Trăiește... Îi bate inima...

Simina vorbise în șoaptă. Dar începu apoi să râdă. Făcu câțiva pași.

— D-tale ți-e frică?

— Nu, domnișoară, vorbi uscat d. Nazarie.

— Dar nu te-ai apropiat de ea, ți-a fost teamă... Unde ești? întrebă din nou, aspru. Eu nu te găsesc...

— Sunt aici, lângă ușa...

— Vino spre mine...

D. Nazarie ascultă supus ordinul. Fetița îi prinse brațul și-i apucă în mâinile ei reci și mici mâna.

— Domnule profesor, îi șopti ea, nu știu ce se întâmplă cu mama... Trebuie s-o păzim... Te rog să-l cauți pe Egor, să vă duceți amândoi sus, în camera ei...

D. Nazarie începu să tremure. Glasul fetei era schimbat, de nerecunoscut; venea parcă din amintire, din cine știe ce vis...

— Am să-l caut, șopti el, retrăgându-și mâna. Dar mi-e teamă să trec prin coridor. Să nu mă lovesc de mobile. Nu e nici un chibrit în odaia asta?

— Nu este, răspunse sec Simina.

D. Nazarie plecă șovăind. Simina așteptă să i se stingă pașii, apoi închise ușa, răsuci cheia și se apropie de fereastră. Stătu câteva clipe pe gânduri. Se sui pe un scaun, ca să poată ajunge la mâner, și deschise fereastra. Afară, întunerecul se

despica departe, la mijloc de cer, deasupra ulmului. O lună crudă, palidă, moartă.

D. Nazarie îl găsi pe Egor rezemat de balconul verandei. Privea în gol, foarte aproape de pământ; nu îndrăznea să-și ridice ochii prea sus.

— Sanda nu s-a deșteptat, încă! șopti d. Nazarie. A venit Simina în odaia ei. E acolo...

I se păru că Egor nu-l aude și-i apucă brațul.

— Ce s-a întâmplat cu d-ta? Unde ai fost până acum...

— Am căutat-o, răspunse vag Egor. Am căutat-o pretutindeni...

Oftă ștergându-și obrazul. D. Nazarie îi observă, la lumina piezișe a lămpii din verandă, petele de sânge din jurul buzelor. Băgă de abia atunci de seamă că Egor e cu hainele în dezordine, și părul îi atârna umed pe frunte.

— Ce s-a întâmplat cu d-ta? întrebă el, încă o dată, neliniștit. Ce ai la gură?...

— M-am zgâriat... M-am zgâriat între salcâmi, răspunse absent Egor, înălțând brațul și îndreptându-l moale spre parc. Acolo!...

D. Nazarie îl privi, înspăimântându-se. Cine aprinsese lampa cu petrol din verandă, în casa asta pustie? Nu se auzeau pași, nici un glas nu răzbea până la ei.

— Cine a aprins lampa? întrebă el, în șoaptă.

— Nu știu. Așa am găsit-o și eu, aprinsă... Poate doica...

— Ar trebui să plecăm, șopti din nou d. Nazarie. Să vină doctorul și să plecăm cu el...

— E prea târziu acum, răspunse după o lungă așteptare Egor. Nu mai are nici un sens, acum...

Își sprijini fruntea în palme.

— Dacă aș ști ce s-a întâmplat, dacă aș putea înțelege ce s-a întâmplat, șopti el, din nou...

Ridică fruntea spre luna crudă, de deasupra ulmului.

— Mă gândeam să chemăm un preot, spuse d. Nazarie.
Mă apasă casa, oamenii din ea...

Egor începu să pășească spre rondul cel mare. Creșteau flori albe, parfumate, pe rond. Și aerul era mai curat acolo, parcă păstrat într-o mereu innoită răcoare.

— Dar s-a întâmplat ceva cu d-ta, adăogă d. Nazarie, apropiindu-se de Egor.

N-ar fi vrut să-l lase să se depărteze prea mult de casă. Îi era teamă de întunecul de aici, de umbrele salcâmlor.

— Mi se pare uneori că visez, vorbi d. Nazarie mai mult pentru sine.

— Și mie mi se pare, șopti Egor. Aș vrea să-mi dau seama ce s-a întâmplat... Am căutat-o pe Simina, pretutindenii am căutat-o... Și d-ta o întâlnești fără s-o cauți...

Se opri din mers, ostenit.

— Te-am rugat să rămâi în odaia Sandei, s-o păzești, adăogă. Mi-e teamă de ea, așa cum stă acum, singură...

— Simina mi-a spus să avem grijă de d-na Moscu, se scuza d. Nazarie, sfios. Căci și ei i se poate întâmpla ceva...

Egor părea că-și revine din somnul fermecat în care îl găsise d. Nazarie.

— Dar nici nu știu unde ar putea fi acum d-na Moscu, vorbi el. Ar trebui să chemăm pe cineva să ne ajute...

D. Nazarie încercă din nou să-l rețină. Egor se afunda prea departe pe alee, printre salcâmi. Și nu se pot vorbi asemenea lucruri aici, în întunec.

— Cum de te-ai zgâriat atât de rău? întrebă d. Nazarie. Ce s-a întâmplat?

Egor porni mai departe, fără să-i răspundă. Parcă îl chema ceva, acolo, peste flori. Tufe de liliac și roșcovi sălbateci creșteau acolo în voie, amestecându-și rădăcinile. Mirosea a noapte sub frunzele lor vii și viclene. Nenumărate suflete

moarte, care nu mai vorbeau de mult, care-și împărtășeau doar unul altuia veștile și batjocura, tremurându-și frunzele.

— În curând va veni și doctorul, spuse d. Nazarie, ca să rupă tăcerea.

Nu-i plăcea aici. Ar trebui să se întoarcă. Ar trebui să-l lase singur pe Egor și să se întoarcă pe verandă, unde arde lampa cu petrol. Doctorul va veni și el, curând.

— Nu înțeleg ce ai de gând să faci, vorbe el din nou, mai aspru. Eu mă întorc. Îl aștept pe doctor și apoi plec. Aici ar trebui să vină un preot... Au să înnebunească toți, altminteri...

Ce curajos, ce limpede vorbise. Își mărturisea și sieși gânduri pe care nu le recunoscuse până atunci. Un preot, o slujbă, oameni mulți, lumini multe...

— Mă doare capul, răspunse târziu Egor. Aș vrea să mă plimb puțin singur, aș vrea să răsuflu puțin pe aici...

Oftă adânc, ridicându-și capul spre vârfurile salcânilor. Luna era acum mai apropiată, mai argintie, și cerul se limpezea în jurul ei, lăsându-i drum să treacă.

Târziu, d. Nazarie văzu pe doctor înapoindu-se cu câteva paseri în mână. Îl aștepta pe verandă, emoționat. Nu va mai fi singur de acum. Și doctorul e un tânăr reconfortant, nesuperstițios.

— M-ați auzit împușcând? întrebă doctorul, cu glas uscat. Am vânat prin jurul parcului. Așa cred, cel puțin. Dar m-am rătăcit... Nu sunt un ochitor faimos, adăogă el, arătând paserile moarte. Numai dacă ar fi ceva de capul lor...

Urcă treptele verandei și se trânti într-un jeț de paie.

— Dar nu e nimeni pe aici? întrebă el, din nou. Grozav aș bea un pahar cu apă...

— Cred că nu mai e nimeni, vorbe liniștit d. Nazarie. Oamenii sunt plecați la vie... Dar nu e greu de găsit apă...

Intrară amândoi în sufragerie, d. Nazarie ținând în mână dreaptă lampa. Doctorul își turnă două pahare cu apă.

— Domnul Pașchievici, începu el, înveselit deodată, parcă așa îl cheamă, domnul Pașchievici... am impresia că face amor la lună.

Râse încurcat și-și presă fruntea cu palmele, parcă și-ar fi pipăit niște răni nevăzute. Dar se reculese repede. Își dădu seama că nu poate râde în casa unei bolnave.

— Cum îi merge domnișoarei noastre? întrebă el, silindu-se să pară atent.

— E încă leșinată, răspunse d. Nazarie. A leșinat un ceas după plecarea d-tale... Dacă n-o fi și murit până acum...

D. Nazarie vorbise atât de liniștit, de solemn, încât doctorul împietri alături de el, cu pupilele oprite pe loc.

— Nădăjduiesc că e o glumă, spuse el, încercând să zâmbească. Dar noi, medicii, suntem de obicei oameni fără humor... Trebuie s-o văd imediat!...

Trecu în odaia de-alături, foarte preocupat, și se spălă pe mâini. Era nervos, încruntat.

— Mă-ntreb cum se poate lăsa o casă goală, într-un asemenea moment, adăogă el.

Porniră amândoi spre odaia Sandei. D. Nazarie ținea lampa, și o ținea în mână dreaptă, sus, mult deasupra umărului.

— Mi s-a spus că oamenii aceștia sunt totuși destul de bogați, șopti doctorul, pe coridor.

D. Nazarie nu mai vorbea. Parcă s-au schimbat din nou locurile de aici. Altfel mirîse acum coridorul; un aer mai proaspăt, înviorat, cald. Nu-l mai apăsa pustietatea. Se auzeau glasuri tinerești, multe și foarte apropiate.

— Aici, spuse d. Nazarie, arătând ușa de la odaia Sandei.

Doctorul ciocăni ținându-și răsuflarea. Intrară. În odaia ardea o lampă cu sita puternică, ascunsă sub un enorm *abat-jour* de culoarea piersicilor. D-na Moscu se ridică de pe

scaun, zâmbind afectuos musafirilor. Simina aștepta la marginea patului, cuminte, cu privirile plecate.

— Cum îi merge domnișoarei noastre? întrebă în șoaptă doctorul.

— A dormit foarte bine, răspunse d-na Moscu, a dormit toată după-amiaza. De abia am putut-o deștepta...

Zâmbi cu nesfârșită dragoste Sandei, care își rezemase capul de câteva perne. Fata părea foarte obosită, dar calmă, resemnată. Doctorul îi luă mâna, căutându-i pulsul. Se încruntă, mirat; apoi, mirarea deveni neliniștită, speriată.

— Mi se pare foarte ciudat, șopti el.

Căută ochii d-lui Nazarie, dar profesorul nu avea curajul să-l privească. Privea vag, în mijlocul camerei fără obiecte. „Ce frică absurdă mi-a fost, ce absurde visuri am visat, aici, numai cu câteva ceasuri în urmă...” Totul părea schimbat acum. Totul părea familiar, cald, firesc.

— ...Și totuși, e ceva de neînțeles, vorbi din nou doctorul. Am impresia că febra e în creștere... I-ați luat temperatura?

— Mă simt mult mai bine acum, șopti Sanda.

D. Nazarie tresări. Ce glas stins, înlăcrămat... Simțise până în adâncul ființei sale apropierea morții. Era un glas care se pregătea pentru tăcerea cea mare.

— A fost foarte emoționată astăzi, interveni d-na Moscu. Închipuți-vă că, pe neașteptate, s-a logodit.

Începu să râdă privind când spre Sanda, când spre cei doi bărbați.

— S-a logodit în patul ăsta, cu d-l Pașchievici! exclamă ea. Închipuți-vă.

Nu părea deloc supărată de această stranie logodnă. Când auzi numele lui Egor, doctorul privi din nou spre d. Nazarie. De data aceasta îi întâlni ochii. „Nu mai înțeleg nimic, gândea doctorul. Pașchievici ăsta e nebun...”

— E o logodnică nerăbdătoare, vorbi din nou d-na Moscu. Logodnicul ei, d-l Pașchievici, i-a făgăduit că vor pleca de aici foarte curând, să facă nunta la București.

— Nu e adevărat, mamă, se apără și mai stins Sanda. Cum vrei d-ta, fac cum vrei d-ta...

Simina începu să zâmbească. Doctorul o privi fără să-i înțeleagă seriozitatea obrazului, ochiul ei dur, zâmbetul ei strivitor. „Ce copil precoce...”

— Dar e timpul să mergem la masă, vorbi d-na Moscu. Simina, spune-i doicii să servească masa...

Când s-au întors în sufragerie, doica îi aștepta la ușă.

— Nu avem decât lapte și brânză, vorbi ea, apropiindu-se de d-na Moscu.

— Ar trebui să mai găsim și altceva, spuse d-na Moscu. Vezi, trebuie să mai fie ceva prin cămară, dulceață, fructe, pesmeți.

Doctorul auzi și se îmbujoră brusc. Se simți ridicul, compromis și jicnit. Rămăsese la masă fără să fi fost invitat... Căută ochii d-lui Nazarie, ca un sprijin. Nu întâlni decât același zâmbet depărtat și amar al Siminei. D. Nazarie ieșise pe verandă să-l aducă pe Egor. Îl zărise venind pe alea principală, agale, fără să se grăbească. Îi ieși înainte, parcă ar fi trebuit să-l trezească.

— Sanda e bine, am fost și am văzut-o cu doctorul, îi spuse el, repede. Am vorbit cu ea. Este însă foarte slăbită, dar nu mai e în primejdie...

Cercetă repede fața și hainele lui Egor. Părea că-și revenise, căci părul îi era pieptănat, hainele curate. Și fața lui era acum mai concentrată, mai bărbătească.

— Mi-a fost și mie foarte rău, dar mi-a trecut acum, vorbi Egor. După masă însă, trebuie să rămânem împreună... Să ne sfătuim...

Intrând în sufragerie, Egor dădu ochi cu Simina. Fetița îl privea cuminte, liniștită, așa cum se cuvine să privească un copil bine crescut un musafir. „Ce Dumnezeu s-a petrecut acolo, gândi înfiorat Egor. Ce s-a întâmplat cu adevărat și ce-a fost vis?...“

— Felicitările noastre pentru logodnă, domnule Pașchievici, spuse ironic d-na Moscu.

Egor se înclină. Își mușcă buzele, reținându-se. Întâlni însă umflătura rănită a buzei de jos și se înfioră. Privi din nou spre Simina. Fetița părea că nu observase nimic. Aștepta semnalul să se așeze pe scaun. Doica întârzia cu masa...

D. Nazarie vorbea în șoaptă cu doctorul, în pragul verandei. Deși își dedea seama de grava nepolitete pe care o săvârșește, Egor lăsa pe d-na Moscu singură cu Simina și se apropie de ei. Vorbeau despre Sanda. Văzând că se apropie Egor, doctorul tăcu, stânjenit.

— Mă întrebam cum de v-ați întors singur, spuse el, în cele din urmă. Unde ați lăsat pe doamna... sau poate era domnișoară?...

Zâmbi fără grație. Egor îl privi clipind din ochi, silindu-se să înțeleagă.

— ...Pe domnișoara cu care vă plimbați acum un ceas în parc, lămuri încurcat doctorul. Mă întorceam de la vânatoare și v-am zărit, fără voia mea, de altfel...

Zâmbi din nou, privind când pe profesor, când pe Egor.

— E adevărat că m-am plimbat multă vreme în parc, dar m-am plimbat *singur*... vorbi încet Egor.

— Poate am făcut o indiscreție... se scuza doctorul.

— Deloc, îl întrerupse Egor. Dar vă asigur că mă plimbam singur. De altfel, zece kilometri de jur-împrejur nu veți întâlni nici un alt conac. Și pe familia Moscu ați cunoscut-o, cred, în întregime...

Doctorul îl asculta năuc, roșu. I se păruse, la început, că e o nouă glumă, așa cum făcuse și d. Nazarie cu moartea Sandei. Apoi începu să se teamă că Egor își bate joc de el.

— În orice caz, eu am văzut-o foarte bine, vorbi el, înțepat. De departe, mă mira chiar îmbrăcămintea atât de luxoasă și de elegantă, prea elegantă, aș spune, pentru o plimbare prin parc...

D. Nazarie se înfioră și închise ochii. Și Egor asculta acum mai atent, mai turburat cuvintele doctorului.

— Poate că asta m-a și făcut să observ atât de indiscret o pereche... Îmbrăcămintea...

Atunci, Simina apăru deodată în mijlocul lor.

— Se răcește laptele, spuse ea, foarte politicos, invitându-i la masă.

Cei trei bărbați intrară în sufragerie, uitându-se mirați unul la altul.

XIV

Doctorul se simțea foarte obosit, și el s-a retras cel dintâi în camera pe care i-o pregătise doica. Îl ostenise mult vânătoarea. Îl turburase mai ales masa, oamenii aceia nervoși, bolnavi, care nu-și vorbeau decât prin cuvinte nelalocul lor. Și ce rușinat mâncase cele două farfurii cu lapte cald și cea mai mare bucată de brânză, pentru că numai lui și d-nei Moscu le fusese într-adevăr foame... Cea mai nefericită masă din viața lui; tocmai la o moșie, la niște oameni atât de bogați... Și totuși, îndată după masă, d-na Moscu îi înmânase un plic cu o mie de lei. Îl plătea boierește...

Nu-i plăcea nimic în camera aceasta a lui, din care parcă tocmai atunci se mutase cineva, cineva care o locuise vreme îndelungată și-și întipărise sufletul lui pretutindeni. Mobila era aranjată parcă de o mână anumită, iubind o anumită ordine, care lui nu-i plăcea. Mirosea în odaie a flori de mult culese și ofilite undeva, poate deasupra dulapului, poate în lada din fața sobei. Un singur tablou, șters și pătat de muște, deasupra patului. Tablou iubit fără îndoială de cineva; căci nu avea un aer de tristețe, nici de singurătate, așa cum atârna acolo, făcând parcă parte din căldura patului. „Aici a locuit cineva până mai

acum câteva zile, și mi-au dat mie camera, pentru că e mobilată și are toată rufăria la îndemână”, gândi doctorul.

Se dezbracă în grabă, stinse lampa și se trânti în pat. Va fi o noapte scurtă, căci mâine în zori îl va scula femeia, să poată prinde primul tren spre Giurgiu. „Ce oameni ciudați, musafirii. Și cu toate acestea, foarte binevoitori; se vor deștepta și ei mâine-dimineață, să mă ducă la gară. Nici n-au voit să-și ia rămas-bun. Le face plăcere să mă conducă. Hm!...”

I se păru că va adormi foarte repede. În fața lui, la geam, veghea luna.

— Trebuie să ne rugăm împreună, spuse d. Nazarie, încercând să pară liniștit. Asta ne va ajuta...

Vorbind, parcă se molipsea și el de groaza pe care o simțea în ochii lui Egor.

— D-ta crezi într-adevăr în tot ce-a spus doctorul? întrebă din nou d. Nazarie. S-ar putea să existe o asemenea oroare?...

Altădată, de mult, pe câmp – tot într-o noapte ca asta – mai întrebase cineva același lucru. Era mai frig atunci, căci începeau vânturile, dar nu era tăcerea aceasta fără seamăn, împietrită. Acum, nici pașii lor în odaia cu lampa aprinsă nu izbuteau să sfarme pustietatea. Zgomotele se pierdeau ca într-o păslă, vrăjite.

— Trebuie să ne rugăm, vorbi iarăși d. Nazarie, să prindem curaj...

Egor își turnă încă un pahar cu *cognac*, fără să răspundă. Zâmbea, dar mâna îi tremura așezând sticla pe masă.

— Mi-e teamă de Sanda, spuse el, târziu. Poate că nici n-ar trebui să dormim în noaptea asta... Ar fi trebuit s-o păzim, eu cel puțin...

D. Nazarie se apropie de fereastră. Era deschisă. Se revărsa bogată noaptea de afară, întunerecul.

— Nu-nchizi? întrebă el. Vrei să dormi așa?

Egor încercă să râdă.

— Nu mi-e teamă de fereastra deschisă, vorbi el, uscat.
Nu se-ntâmplă nimic, acolo...

Arată cu un gest scurt grădina, luna, cerul.

— Nici măcar de lumina lunei nu mi-e teamă, adăogă el.
Va muri curând, de altfel... După miezul nopții, apune luna...

D. Nazarie simțea din glasul lui cât de cumplit îl mistuia groaza. Egor vorbea aproape în neștire. Sau poate s-a îmbătat?
Așa curând...

— Dacă vrei, dorm și eu cu d-ta în noaptea asta, aici, vorbi d. Nazarie.

Egor începu iar să râdă. Se trânti pe canapea, cu țigarea aprinsă între degete. Glasul lui era mai gros, acum; încerca să-l facă vulgar, trivial.

— Asta nu se poate, spuse el. Trebuie să mă țin de cuvânt. Cu orice risc, dar trebuie... N-am să închid ochii toată noaptea...

„Oare ăsta e gândul *meu*, gândul meu *adevărat*? se întrebă Egor, cu groază. Dacă îmi poruncește ea ce să vorbesc și ce să fac?!...“ Simți cum se invârtesc deodată toate lucrurile în odaie și-și prinse capul în palme. Cu ochii pe jumătate închiși, d. Nazarie începuse să se roage. Se auzeau la răstimpuri scurte frânturi din cuvintele lui, fără sens, repezite la întâmplare.

— Dacă mi-aș putea aduce aminte de tot ce s-a întâmplat, spuse târziu Egor, vorbind mai mult pentru sine.

Se auzi deodată un zgomot surd, depărtat, și amândoi bărbații se priviră lung, mai palizi. Parcă s-ar fi lovit cineva de perete, parcă s-ar fi cutremurat o masă de lemn, undeva, la capătul coridorului. D. Nazarie își aminti atunci, cu o absurdă precizie, cuvintele cântecului: *Les vieilles de notre pays*... Se uita în adâncul ochilor lui Egor. „Nu mi s-a părut; a auzit și el același lucru...“

— S-a întors vreun om de la vie și ne caută, spuse Egor, pronunțând rar, cu îndârjire.

— Da, sunt pași de om, vorbi d. Nazarie.

Ascultă din nou. Pașii se apropiau, greoi, călcând la întâmplare. Parcă ar fi purtat pe cineva în spate, omul care calca atât de amețit în întunec.

— Nu cumva s-o fi întâmpnat ceva Sandei? se întreabă înspăimântat Egor.

Sări în picioare, se apropie de ușă și o deschise. Rămase apoi în prag, cu pumnii strânși. După câteva clipe apărui doctorul, în cămașă de noapte, încălțat în bocanci de vânătoare. Tremura de frig. În mâna dreaptă, amenințător, ținea pușca.

— Nu v-am deranjat? bâlba el, intrând în odaie și închizând repede ușa. Nu mi-e somn și am crezut că...

Se așază istovit pe marginea patului. Bocancii cădeau greu pe podea, cu sunet surd.

— Nu mi-era somn, adăogă el, și mi-am spus...

Se simți deodată ridicul, așa cum se așezase pe marginea patului, îmbrăcat numai în cămașă de noapte, cu pușca în mână, silindu-se parcă s-o facă mai mică, s-o ascundă.

— Nu știam prea bine unde e odaia d-stră, vorbi din nou doctorul, tremurând. Și am luat pușca asta, să nu mă lovesc de mobile... E atât de întunec pe coridor...

— Cel puțin e încărcată? întreabă ironic Egor.

— Am vânat cu ea toată ziua, spuse doctorul. E pușcă bună...

Tăcu brusc, privind când la unul, când la altul.

— Vă rog, discutați înainte, vorbi văzând că ceilalți îl privesc cu aceeași nedumerire. Sper că nu v-am deranjat.

— Deloc, interveni d. Nazarie. Ne pregăteam tocmai de culcare...

— Dormiți în aceeași odaie? îi întreabă speriat și totuși cu o vădită invidie doctorul.

— Nu. Asta e odaia d-lui Pașchievici. E și odaia cea mai frumoasă, cu balcon, vorbi d. Nazarie.

— Aveți un pat foarte bun, un pat excelent, șopti doctorul.

Privea cu atenție, palid, nervos, lucrătura patului. Privi apoi rușinat, în ochii celorlalți. Egor îi turnă un pahar cu *cognac*.

— Să nu răciți, îi spuse el, blând, întinzându-i paharul.

Lacom, doctorul îl apucă și îl deșertă dintr-o singură înghițitură. Îi făcea bine arsura. Îl deșeptă. Strânse mai încrezător țeava puștii. „În odaia asta e atâta lumină, atâta siguranță... Aici, patul nu tremură, nici o mobilă nu se mișcă, nu tresare podeaua sub raza lunii. Aici, luna nu coboară de-a dreptul pe fereastră și nici fluturi de noapte nu sunt prea mulți...”

— Ciudat, cum mi-a trecut somnul...

Doctorul începea să se reculeagă. Îi trecuse somnul, îi pierise oboseala. Dar dacă ar fi închis ochii, ar fi simțit din nou aceeași ușoară zguduire a patului, aceeași bolnăvicioasă tremurare a pernelor, era sigur că ar fi simțit din nou delirul din camera lui. Acea clătinare nefirească a patului, groaza cu care s-a deșteptat brusc, parcă ar fi surprins în somn o mână uriașă strecurată sub așternut, zguduindu-l...

— Nădăjduiesc că nu v-am deranjat, vorbi el, din nou, continuând să țină strâns țeava puștii.

Ce s-ar fi făcut fără armă, cum ar fi străbătut singur, în întunec, coridorul nesfârșit și pustiu, până aici?

— Nu suntem nici noi prea vorbăreți în noaptea asta, spuse Egor. Ne face plăcere să vă avem cu noi...

— Cam cât să fie ceasul? întrebă doctorul.

— Unsprezece și un sfert, preciză Egor, zâmbind.

— Și trebuie să mă scol atât de dimineață, gemu doctorul.

E departe gara?

— Șase kilometri. Dar nu voiți să plecați de-acum?!...

Doctorul nu răspunse. Privea din nou patul, cu mirare. Apoi se ridică și începu să se plimbe prin cameră.

— Să vă spun drept, mi-a trecut somnul, vorbi el, privind în jos. Și nu-mi place deloc odaia pe care mi-au dat-o... E atât de izolată... Și e foarte veche; trosnesc toate mobilele... te deșteaptă din somn...

Egor căută ochii profesorului, dar d. Nazarie se feri să-l privească.

— Dacă vreți, vă puteți culca în odaia mea, se adresă el către doctor.

— Și d-stră dormiți aici?

— Nu, rămân cu d-ta... Sunt două paturi la mine...

Doctorului îi sticliră ochii de bucurie. Se apropie brusc de d. Nazarie.

— Și avem și pușca cu noi, să nu vă fie frică, spuse el, repede. Dormim cu pușca alături... Numai dacă aș putea adormi, adăogă pe un glas mai scăzut, căci mi-a pierit somnul...

În prag, Egor îl întrebă:

— Sincer, ce credeți despre domnișoara Moscu?!

Doctorul clipi din ochi.

— Cred că nu mai are mult, vorbi el, fără să-și dea seama.

— E logodnica mea, îl întrerupse Egor, aspru, privindu-l în ochi.

— Într-adevăr... într-adevăr, e ciudat, șopti doctorul. S-ar putea totuși...

Egor rămase multă vreme lângă ușă, ascultând cum se depărtează pașii. Prin ce miracol se liniștise deodată? Era calm, era lucid; se simțea puternic, neînfricat. Își băgă mâinile în buzunare și începu să se plimbe prin odaie, gânditor. „Aproape douăsprezece“, își aminti el. Dar n-are nici o importanță ora, nici o importanță n-au superstițiile acestea vechi, străvechi... Numai puterea lui de nădejde și de credință,

numai marea lui dragoste pentru Sanda îl păstrau treaz și puternic.

Nu se mai auzeau zgomote, nu se mai auzeau pași. Luna apunea undeva, în spatele parcului. Egor se simți singur, și asta îl întărea, acum, îi da curaj. „Numai dacă n-aș visa, își spuse el, încruntându-se. Sau poate – cine știe? – numai dacă aș putea să mă trezesc mai repede din somn...” Își lovi brațele unul de altul. Nu dormea. Iată, aici arde lampa, aici intră întunerecul pe fereastră, aici e scaunul și masa, și sticla aproape deșartă de *cognac*. Toate lucrurile sunt ca de obicei, toate lucrurile sunt în camera lui. Întocmai ca în timpul zilei, întocmai ca în vis...

Se plimbă iarăși, cu pași largi, ritmici. „Trebuie să mă trezesc odată, își spuse el. Dacă dorm cu adevărat, nu se poate să nu mă trezesc. Voi auzi glasul ei, voi simți parfumul de violete, și mă voi trezi.”

Dar nu auzea nimic. În nările lui pătrundea același aer rece, aspru, ce năvălea pe fereastră, și întâmpina uneori mirosul de *cognac*, o ușoară amintire de tabac. Totul se petrecea în odaia lui.

Trecu de câteva ori pe lângă ușă fără să se hotărască s-o încuie. „E mai bine așa, deschisă. Așa cum mi s-a spus, în vis. Dacă dragostea mea e mai puternică, dacă...” Ar fi vrut să continue gândul: „dacă mă ajută Dumnezeu și Maica Domnului...” Dar nu putu să gândească până la sfârșit nădejdea și tăriile lui. Mintea i se întunecă, o clipă. I se părea că luptă ca să se deștepte din vis. Întinse brațele; le simți în fața lui, brațe arcuite, ușor înfiorate. Nu visa. Astăzi se vor întâmpla *altfel* de fapte...

Se hotărî: *nu va încuia ușa*. Va închide numai fereastra. Se face frig, de altminteri. Se face într-adevăr prea frig...

Cu ce liniște se așează la masă, ce senin își sprijină bărbia în palme, privind spre ușă, încruntat și totuși cu lumină tinerească în ochi...

XV

Timpul trecea foarte încet. Egor își dăde târziu seama că țigara i s-a stins pe marginea rece a scrumierei, țigara pe care o aprinsese de mult, poate fără știrea lui. Ce făcuse în tot acest răstimp, unde îi alunecaseră gândurile?... Lampa fumega ușor, înfiorată parcă de o răsuflare streină, nesimțită de el. Și totuși, nu mai era nimeni în odaie, nu venise încă nimeni. Odaia rămăsese ca la început, întreagă, încremenită, pustie. Egor se regăsi cu mirare, așezat la masa lui, placid, fără memorie. Nici măcar nu se simțea neliniștit. O nesfârșită indiferență îi stăpânea mintea; nu l-ar mai fi zguduit nici un miracol. Parcă s-ar fi trezit deodată într-un somn neobișnuit, în care visele sunt visate de mai mulți oameni laolaltă, înși pe care nu-i vezi, dar pe care îi ghicești alături de tine...

Se ridică totuși de pe scaun și se apropie de lampă, micșorându-i fitilul. Își dădu seama că în odaie se făcuse foarte frig, dar nu simțea frigul *în el*; îl constata, numai, în jurul lui, ca pe un lucru aflat acolo. Se îndreptă spre fereastră. O găsi închisă și-și lipi o clipă fruntea de geam, privind afară, în noapte. Atunci i se păru că aude, foarte departe, un geamăt sau a trosnit vreun lemn uscat, sub pas de om? Se întoarse de la fereastră și ascultă, cu capul puțin ridicat. „*Să nu încui ușa la*

noapte“; își amintea cu precizie cuvintele acestea ale Siminei. Ca și cum *ea* n-ar fi putut veni și-altminteri, prin vis, printre geamuri... Fără îndoială, gemuse cineva departe, în somn. Poate d. Nazarie sau mai degrabă doctorul.

Egor se așeză iarăși la masă. „Inutil să mă păcălesc singur; zadarnic îmi spun că a fost numai un geamăt, ca să nu mai aud pașii ei: zadarnic.“ Nu mai trosneau surd podelele și nici lavițele de lemn nu tresăreau. Se auzea acum precis zvonul pașilor ușori, grăbiți, de-a lungul coridorului. „Numai dacă aș putea să mă trezesc“, gândi înfiorat Egor. Își dete apoi seama că încearcă iarăși să se înșele singur, spunându-și că tot ce se întâmplă se întâmplă în somn nădăjduind că *visează*.

Îi păru deodată rău că nu făcuse nimic până atunci, că nu se pregătise, mulțumindu-se să aștepte. Simți, istovit, cum aleargă timpul; fără nădejde, fără întoarcere, se mistuiau clipele una într-alta, grele, goale, fără sens. Pașii se auzeau de o veșnicie. Sunetele străbăteau anevoie până la el, stinse și surde. Un târșiiit ușor de pantof; în fața ușii, și apoi câteva clipe de tăcere. Cineva aștepta afară, aștepta șovăitor. „Sau poate ușa e într-adevăr încuiată? nădăjdui tremurând Egor. Poate am închis-o, în vis. Și ea nu va îndrăzni să intre...“

Auzi atunci câteva bătăi scurte și repezi, bătăi de femeie emoționată. Egor se ridică de pe scaun, dar rămase cu amândouă mâinile întepenite pe masă. Era foarte palid, și ochii îi ardeau vrăjiți în orbite. Avea ochii vineți, aspri, bolnavi. Bătăile se auziră din nou, mai nerăbdătoare.

— Intră! gemu Egor.

Își simți gâtul uscat, pieptul fără aer. Ușa se deschise încet, și în prag apără domnișoara Christina. Privirile ei se opriră de-a dreptul în ochii lui Egor. Îl ținui așa câteva clipe. Apoi, obrazul ei se luminează într-un zâmbet fără seamăn. Întoarse lin brațul spre ușe și răsuci cheia.

Cu ochii deschiși în întunec, privind în sus, d. Nazarie răsuflea încet, fără zgomot, ca să poată asculta ce se întâmplă cu tovarășul său de cameră. Doctorul se sculase oare din somn și căuta ceva pe masă, pipăind în beznă, lovind obiectele și apoi apucându-le strâns în pumni, ca să nu tremure? Sunetele erau strangulate, oprite pe loc de o mână nevăzută. Izbucneau cu o sonoritate rănită, bolnavă, dar se înecau repede în pâslă, și tăcerea părea mai nefirească în urma lor, mai amenințătoare.

D. Nazarie asculta, cu gura strânsă, neîndrăznind să se miște, necutezând să-și șteargă broboanele reci de pe frunte. Când transpirase așa, cu tot trupul înecat în sudoarea înghețată? Poate că doctorul s-a speriat în somn și acum umblă prin odaie fără să se poată trezi. Și în clipa când se va trezi, cu ce groază va urla el în întunerecul care îl apasă din toate părțile!...

Atunci auzi, chiar lângă el, o gheară zgâriind peretele, alunecând încet și lung de-a lungul zidului, ca și cum l-ar fi încercat, trudindu-se să-l pătrundă. D. Nazarie sări în mijlocul odăii; gura îi era încheștată, mâinele reci. Se lovi de un trup țeapăn. Doctorul gemu înfiorat când d. Nazarie îi apucă brațul.

— Ce făceai aici? îl întrebă sugrumat d. Nazarie.

— Mi s-a părut că umblă cineva, șopti doctorul. Mi s-a părut că zgârie cineva zidul, pe dinafară... Ai auzit și d-ta ceva?...

— Poate e vreo pasere în odaia cealaltă, vorbi d. Nazarie.

Dar era sigur că nu fusese o pasere. Gheara alunecase pe zid cu prea multă tărie, țeapănă.

— Căutai ceva pe masă? întrebă din nou d. Nazarie. M-ai speriat...

— N-am umblat eu, mărturisii doctorul. Astea sunt spirite, sunt duhuri rele...

Delira. Îi tremurau mâinile. Ar fi voit să caute pușca, pe care o rezemase de pat, dar îi era teamă să se depărteze de d. Nazarie. Îl apucase de braț și-l ținea.

— Ai vreun chibrit? întrebă cu greutate d. Nazarie.

— Cutia e pe masă...

Se apropiară amândoi, ferindu-se să nu se lovească de scaun. D. Nazarie pipăi atent, până găsi cutia de chibrituri. Când aprinse unul, mâna îi tremura.

— Poate ne-am speriat degeaba, șopti el.

— Nu, eu sunt sigur, sunt sigur...

Doctorul bolborosea fără înțeles. Cu mâna stângă își apucase cămașa în dreptul inimei, strângând-o; parcă împietrise acolo, într-un spasm.

— Ar trebui să plecăm, spuse doctorul târziu, încercând să se controleze. Eu nu mai pot rămâne în odaia asta...

— Nu mai e mult până la ziuă, îl liniști d. Nazarie. E mai bine să așteptăm...

Se priviră, fiecare îngrozit de spaima celuilalt.

— ...Am putea să ne rugăm până atunci, adăogă d. Nazarie.

— Eu mă rog întruna, șopti doctorul, dar nu face nimic, am auzit mereu aceleași zgomote...

Lampa ardea cu flacără scăzută. Liniștea era atât de plină, încât răsuflarea lor părea bolnavă, sforăitoare.

— Nu auzi nimic, *acum*? întrebă deodată doctorul.

D. Nazarie privi repede de jur-împrejur. Nu erau aceleași sunete, acum, nu veneau din cameră, nici de alături. Era un pas care se rotea afară, cineva care călca ușor și atent pe pietriș. Se apropie de fereastră. Nu se vedea nimic, la început. Lampa era încă prea aproape, lumina ei pală turbura sticla geamului.

— Și totuși se aude foarte bine, șopti din nou doctorul, apropiindu-se și el de fereastră.

Ochiul se obișnuia repede cu întunerecul. Într-adevăr, prin mijlocul aleei păsea cineva, cu multă grijă, cineva care călca amuțit, ca în somn.

— E Simina! spuse turburat d. Nazarie. Poate vine să ne cheme. I s-o fi întâmplat ceva bolnavei...

Fetița se îndrepta însă spre inima parcului, spre rondul cel mare. Doctorul o urmări cu ochii, mut.

— Ce Dumnezeu face ea noaptea, singură, în parc? vorbi sugrumat d. Nazarie. Mi-e teamă să nu se întâmple ceva...

Rămase câteva clipe la fereastră, silindu-se să străbată cât mai departe întunerecul, până unde ajunsese Simina. Apoi se hotărî brusc. Se întoarse și-și căută ghetetele.

— Trebuie să vedem unde se duce, spuse el, neliniștit, să aflăm ce s-a întâmplat.

Se îmbrăca în grabă. Doctorul îl privea sălbăticit, parcă s-ar fi trudit să-l înțeleagă ce face.

— D-ta nu vii? îl întreabă d. Nazarie.

Doctorul clătină din cap. Își încălță bocancii și-și îmbracă pardesiul pe deasupra cămășii de noapte.

— Cum de nu ne-a văzut? se miră el. Noi eram la fereastră, în lumină, și ea a trecut chiar prin dreptul geamului nostru...

D. Nazarie închise ochii, îngrozit.

— Să nu-și fi dat oare seama? întreabă el, în șoaptă. Să fie cu adevărat somnambulă?...

Trebuie s-o prindem cât mai e vreme...

Răsucirea de fier a cheii a fost cel din urmă sunet viu pe care îl auzi Egor. Pașii Christinei aveau altfel de zvon. Străbăteau până la el, întregi, sonori, dar parcă erau pași de pe alt tărâm, îngânați de o șoaptă melodică, izvorâți parcă din delir.

Christina înaintă până în mijlocul odăii, cu ochii ținți la Egor. „Dacă aş putea să-nchid ochii, gândi Egor. Nu-i închide, dragostea mea! se trezi el deodată gândind cuvintele pe care Christina nu le putea rosti. Nu-ți fie teamă de mine!...”

Simțea cu precizie gândurile Christinei răsărindu-i în minte; le putea deosebi, acum, fără nici o greutate, de gândurile și spaimile lui. Era totuși mult mai puțin înspăimântat

decât se temuse; îl apăsa apropierea Christinei, aerul pe care îl înghițea era tot mai fierbinte, mai rarefiat, dar izbutea cu toate acestea să rămână în picioare, fără să-i tremure mâinile, fără să i se rătăcească mintea. O putea vedea întreagă, pe Christina, și nici o tresărire a fetei sale de ceară nu-i scăpa. Mirosul de violete se răspândise acum în toată odaia. Pieptul Christinei se zbătea acum parcă mai adânc; era înfiorată și ea de apropierea bărbatului, înfrigurată parcă de așteptarea câinii lui. „De ce nu stingi lumina, dragule?” auzi Egor gândul Christinei în minte. Dar izbuti să reziste. Aștepta să se întâmple ceva năpraznic, să vadă pe Christina suflând în lampă sau apropiindu-se prea mult de el. Dar Christina adăsta, emoționată, privindu-l în ochi, alunecându-și uneori privirile pe brațele lui dârze, pe mâinile lui încheștate deasupra mesei. Egor făcu un uriaș efort și se așeză pe scaun. „Și cu toate acestea voiai odată să mă pictezi, auzi el gândul Christinei, voiai să mă pictezi cum știi tu...”

Christina zâmbi, încurcată, și se apropie de pat. Se așeză cu foarte multă băgare de seamă, aproape fără zgomot. Începu să-și scoată mânușile. Avea gesturi lungi, moi, de o stranie grație. Inima lui Egor se opri o clipă, înecată în sânge. „De ce nu mă ajută? se miră, îmbujorată, domnișoara Christina. Ce amant timid ești tu, Egor... Cât de urâcios ești acum, așa cum stai departe de mine... Nu vrei să mă vezi goală... N-am făcut asta încă pentru nimeni, dragostea mea! Dar ochii tăi mă ispitesc, m-au scos din minți, Egor! Lor ce le-aș putea da decât zăpada trupului meu? Tu știi cât sunt de frumoasă, tu știi prea bine asta!...”

Egor încercă să închidă ochii; pleoapele nu-l ascultau, privirile îi rămaseră legate de trupul Christinei. Fata începuse să se dezbrace. Își scoase cu infinită eleganță pălăria și o așeză pe măsuță, alături de mânușile de mătase neagră. Gesturile ei calme și regăle nu puteau ascunde totuși o neînțeleasă teamă. „Tu n-ai să înțelegi niciodată ce-am făcut eu pentru tine,

Egor!... Tu nu poți înțelege curajul meu... Dacă ai bănuî ce blestem mă apasă... Dragostea cu un muritor!“ Zâmbi tristă; o istovită melancolie îi înlăcrăma parcă ochii. Dar prezența lui Egor o învioră. Apropierea trupului său bărbătesc îi alunga parcă și tristețea, și teama. Se ridică în picioare și-și desprinsе gulerul de mătase. Gâtul îi apărୁ strălucitor de alb, catifelat, fraged. Bustul ei se contura acum involt și biruitor pe fundalul palid al peretelui. Erau sâni de fecioară, tari și rotunzi, crescuți însă în voie și ridicați foarte sus de împletitura corsetului.

„Acum are să se dezbrace“, se înfioră Egor. Laolaltă cu groaza și dezgustul care îl copleșeau ca un delir, simți și împunsătura unei voluptăți bolnave, a unei dezmierdări otrăvite, care îl umilea și îl înnebunea în același timp. Sângele începu să-i bată fierbinte în urechi, în tâmple. Parfumul de violete îl lovea acum cu mai nedeslușită tărie, amețindu-l. Se strecura, pe deasupra patului, un necuprins zvon de foșnete feminine, de mătase care alunecă foarte aproape de piele, și venea caldă, mireasma sânilor descătușati. „Eu sunt Luceafărul de sus...“, auzi Egor cuvintele nerostite ale Christinei. Zâmbea, cu aceeași melancolie. „...Și vreau să-ți fiu mireasă!“ continuă ea. Fața îi era transfigurată de dor, de neliniște, de foamea trupului lui. Nici măcar ochii nu mai erau ca înainte. Ardeau și ei cu altă flacără, acum; mai turburi, mai moi, fierbinți. „Nu mă lăsa singură, dragostea mea, auzi Egor chemarea ei din urmă. Mi-e frig să mă dezbrac singură... Mângâie-mă, ține-mă aproape de tine, ia-mă în brațele tale, Egor...“

O privi, și ochii i se întunecară. Domnișoara Christina își scotea bluza, desfăcându-și încet, cu sfinală, șireturile de mătase care îi țineau strâns, aproape ferecat, mijlocul. Mâinile lui începură să tremure. „Se va apropia acum mai mult, mă va cuprinde cu brațele astea goale...“ Și totuși, din bezna dezgustului, se împlânta tot mai adânc otrava atât de dulce a așteptării; dezmierdări cum nici în vis...

„Nu mai vreau să fiu în vis, îi continuă domnișoara Christina gândul. Nu mai vreau să fiu rece și nemuritoare, Egor, dragostea mea!...”

Sanda aștepta, rezemată de fereastră, cu capul aplecat afară, în noapte. Nu va mai trece mult timp, și totul se va sfârși... Totul va fi iar ca la început, ca în somn. Luna s-a coborât acum prea adânc; bezna e deplină. Nimeni nu o mai poate zări, așa cum stă rezemată de fereastră, așteptând. Nici un țipăt nu se va mai auzi. Dorm chiar și fluturii, acum, și tântarii...

O trezi câțiva pași, alături, foarte aproape de ea. Întoarce capul, resemnată. Va veni întâi *ea*, apoi toți ceilalți, umbră după umbră...

— Tu ce cauți aici, în toiul nopții? o întrebă d-na Moscu.

Maică-sa intrase pe nesimțite în odaie. Se întorcea de undeva, poate din parc, căci era îmbrăcată, cu șalul strâns în jurul gâtului.

— Așteptam, șopti Sanda.

— Nu mai vine, acum, vorbi turburată d-na Moscu. Poți să te culci...

Sanda observă că maică-sa ascunde un ghem negricios și viu în mâna stângă. Altă dată, o asemenea întâmplare ar fi înfiorat-o, ar fi umilit-o până la dezgust. Acum privea numai cu mirare vietatea mică pe care maică-sa o păstra cu atâta grijă în pumn.

— Unde ai prins-o? întrebă Sanda, foarte ostenită, mai mult șuierând cuvintele.

— În cuib, șopti d-na Moscu. Nu poate să zboare...

— ...Și așa crud?! se înfioră pe neașteptate Sanda.

Își cuprinse tâmplele în mâini. Cum au năvălit-o deodată toate durerile și atâtea spaime uitate, și delirul amestecat cu

greață din cea dintâi noapte... Se scutură. Fereastra larg deschisă lăsase tot frigul nopții să intre în odaie.

— Culcă-te! îi vorbi metalic d-na Moscu. Să nu răcești!

Sanda se apropie tremurând de pat. O durea cumplit capul, îi ardeau tâmplele.

— Dar să nu închizi fereastra, șopti ea d-nei Moscu. Poate mai vine...

D. Nazarie și doctorul se opriră mirați în mijlocul aleei. Simina era foarte aproape de ei, cu spatele, privind atentă un lucru nevăzut dintre pomi.

— Cum Dumnezeu a rămas tot aci? șopti doctorul. Au trecut de-atunci atâtea minute...

Simina privea dărză întunerecul din fața ei, fără să se întoarcă, fără să audă. Parcă i-ar fi așteptat, să coboare din casă, s-o vadă bine, ca s-o poată urmări.

— Nu-și dă seama, șopti d. Nazarie, turburat. Poate nici nu știe unde se află...

Simina porni chiar atunci, concentrată, cu pasul sigur. Porni de-a dreptul printre salcâmi, fără să caute potecă, fără să se teamă de ramurile moarte care îi ațineau calea.

— Să nu rătăcim, îngână doctorul.

D-l Nazarie nu-i răspunse. Începea să se trezească dintr-o groază care durase prea mult, și se trezea amețit, bolnav. I se părea că se încumetă într-o urmărire fără rost, că e atras în cursă și va cădea repede, va aluneca din clipă în clipă undeva, într-un fund cu iarbă udă și întunec.

— Eu n-o mai văd, șopti din nou doctorul, oprindu-se între pomi.

„Cum Dumnezeu nu aude crengile trosnind, nici pașii noștri?“ se întreba doctorul.

— E acolo, răspunse uscat d. Nazarie.

I-o arătă cu mâna, departe, o umbră albă alături de un stufiş. Probabil că de-acolo începea o nouă alee, căci văzduhul se limpezea, umbrele pomilor se rotunjeau, aliniate.

Doctorul făcu câţiva paşi, atent, să nu se lovească de ramurile joase, care atârnau răsucite, pleşuve, apăsate parcă de o greutate nevăzută. Privi înfiorat umbra pe care i-o arătase d. Nazarie.

— Eu am ochi buni, şopti el, foarte încet. Nu e domnişoara Simina, *acolo...*

D. Nazarie îşi dădu în acea clipă seama că umbra de lângă tufiş se leagănă încet, amestită, şi braţele ei se înalţă chemând parcă pe cineva de departe, pe cineva nevăzut. Nu era, într-adevăr, silueta Siminei. Rămase pironit, fără răsuflare; nu era om viu acela. Semăna cu nălucirile lui de altădată, într-atât era de aeriană, de nefirească în gesturile ei de cârpă.

— Haide înapoi, auzi el glasul uscat al doctorului.

Atunci trecu prin faţa lor Simina şi îi privi înspăimântată. D. Nazarie ghici mai mult după ochii ei larg deschişi, din gura ei strânsă că Simina încearcă acum să repare greşeala de a-i fi adus aici. Nu se aştepta, probabil, să întâlnească pe şantul celeilalte alei pe altcineva. Venise acum înapoi, uluită, şi încerca să-i atragă în partea potrivnică a parcului. Trecuse prin faţa lor şi apoi pornise îngândurată, cu pasul repede, îndreptându-se spre poarta de la miazănoapte. Doctorul voi s-o urmeze.

D. Nazarie îi apucă strâns braţul.

— Să vedem mai întâi ce e acolo, vorbi el, hotărât.

Păşind încet, unul lângă altul, se apropiiau de alee. Umbra dispăru câteva clipe. Parcă se îndreptase şi ea spre celalt capăt, o dată cu Simina, sau poate o ascundea acum vreun arbore. Cu cât înaintau, cu atât d. Nazarie avea precis impresia că mai trăise o dată aceeaşi întâmplare, că mai urmărise o dată, de mult, o umbră cu gesturi moi de cârpă, printre arborii incremeniţi.

— Nu se mai vede nimic, șopti doctorul. Eu nu mai văd nimic...

D. Nazarie începea însă să vadă. La câțiva pași de el apăruse din nou Simina. Rezemată de un pom, lipită de trunchi, privea îngrozită apropierea celor doi bărbați. Fetița căută ochii d-lui Nazarie și încercă încă o dată să-l stăpânească, să-i poruncească, sfărâmându-i voința. Dar d. Nazarie porni hotărât înainte, trecu pe lângă ea și ajunse la șanțul aleii.

— Rămâi așa, nemișcat! șopti el doctorului.

În fața lor, pe alee, aștepta un rădvan de mult scos din uz, o caleașcă boierească, veche, fără sclipire, cu doi cai somnoroși. Vizitiul adormise pe capră; nu i se vedea decât haina albă, roasă de ploi, și șapca de piele jupuită. Dormea parcă de foarte multă vreme acolo, pe capră, dormea fără grabă, fără tresăriri. Și caii parcă alunecaseră în același somn de moarte, căci nu se mișcau, nu răsufiau; asemenea unor statui întunecate, așteptau în fața rădvanului vechi, așteptau în nesimțire.

Doctorul holbase înnebunit ochii și începuse să tremure. Apucă brațul d-lui Nazarie cu amândouă mâinile.

— Vezi și d-ta? întrebă el, suierând cuvintele. D. Nazarie clătină din cap.

— Sunt vii? întrebă din nou doctorul. Sau poate ni se pare nouă?

În acea clipă, umbra care dispăruse de mult de la marginea aleii apăru. Era un bătrân, foarte ostenit, cu fața suptă. Era îmbrăcat ca un argat de curte boierească, pe vremuri. Trecu prin fața lor ca și cum nu i-ar fi văzut. Privea mai mult în pământ. Dar d. Nazarie simți că bătrânul știe de prezența lor acolo, atât de aproape de el. Îi întâlnise o singură clipă privirile; erau ochi sticloși, osteniți, bolnavi. Doctorul își acoperi fața cu palma. Ar fi vrut să fugă, dar mâna mică și rece a Siminei i se agăța de braț, amuțindu-l.

XVI

Domnișoara Christina rămăsese foarte aproape de el, cu sânii goi, cu părul despletit, așteptându-l. „Egor, mă umilești! îi auzi el gândurile. Stinge lampa, apropie-te!“ Egor încercă zadarnic să se împotrivească. Simțea în creier porunca domnișoarei Christina, simțea în sânge chemările ei otrăvite. „Dacă mă sărută, sunt pierdut“, gândi el. Dar simțea în același timp cum îl cuprinde delirul, cum dorește carnea aceea atât de vie și atât de sălbatecă în tresăririle ei. Trupul domnișoarei Christina îl aștepta atât de înfometat, încât Egor se clătina amețit, îndreptându-se către pat. Simțea cu o drăcească luciditate cum se pierde, cum îl îneacă greața și voluptatea. Încă un pas, încă un pas...

În fața lui, în fața buzelor lui, se deschidea gura Christinei. Când se apropiase atât de mult? Întinse brațele și cuprinse umerii de zăpadă ai fetei. Carnea era atât de rece și atât de fierbinte în același timp, încât Egor se prăbuși în pat; era peste putință de îndurat focul acela neasemuit cu nici o flacără, senzația aceea că apucă în mâini ceva cu neputință de apucat... Simți deodată gura Christinei căutându-i buzele. Gura ei era atât de fierbinte, încât Egor nu simți, în cea dintâi clipă, decât o copleșitoare durere în tot trupul. Apoi, dulceața otrăvită i se

prelinse în sânge. Nu se mai putea împotrivi. Răsuflarea lui trecu în răsuflarea Christinei și buzele lui se lăsară supte, incendiate de gura ei, dulce ca o boală neînchipuită. Dezmierdarea era atât de sălbatică, încât Egor lăcrăma, și simți cum i se despart oasele țestei, cum i se moaie oasele și carnea toată i se înfioră într-un spasm suprem.

Christina își ridică fruntea și-l privi printre gene. „Ce frumos ești tu, Egor!“ ... Îl mângâie, îi apropie încet obrazul de sânii ei mici și tremurători. Lui Egor i se păru că aude de undeva un glas surd, melodios, recitând aproape de ureche:

„Arald, nu vrei pe sânu-mi tu fruntea ta s-o culci?

Tu, zeu cu ochii negri... O! ce frumoși ochi ai...

Las'să-ți înlănțui gâtul cu părul meu bălai...

Viața, tinerețea mi-ai prefăcut-o în rai –

Las'să mă uit în ochii-ți ucizător de dulci!“

Nu fusese, parcă, glasul ei din vis; nu era nici glasul ei neauzit, izbândit de-a dreptul prin gânduri. Cineva rostise lângă ei frântura din poem. Versurile i se păreau cunoscute lui Egor, i se păreau de mult cetite, într-o toamnă din liceu, într-o noapte de mare singurătate. „Egor, tu ce ochi ai?“ îl întreabă Christina. Îi întoarse capul cu mâinile ei mici și-l privi adânc, înflorată. „«Tu, zeu cu ochii negri!...» Ai ochi vineți, neînfrigați... Câte femei s-au oglindit în ei, Egor?... Cum aș topi gheața ochilor tăi cu gura mea, iubite! De ce nu m-ai așteptat, de ce n-ai vrut să mă iubești, numai pe mine?...“

Egor tremura, dar nu mai era un spasm de teroare, ci nerăbdarea trupului lui întreg, mistuirea lui delirantă în așteptarea marei dezmierdări. Carnea lui se risipea înnebunită, căci voluptatea îl sugruma, îl umilea. Gura Christinei avea gustul fructelor din vis, gustul tuturor bețiilor neîngăduite, blestемate. Nici în cele mai drăcești inchipuiri de dragoste nu picurase atâta otravă, atâta rouă. În brațele Christinei, Egor simțea cele mai nelegiuite bucurii, o dată cu o cerească risipire, împărtășire în tot și în toate. Incest, crimă, nebunie –

amantă, soră, înger... Totul se aduna și se mistuia alături de carnea aceasta incendiată și totuși fără viață...

— Christina, visez? șopti el, palid, cu pupilele turburi.

Fata îi zâmbi. Roua buzelor ei nu se clintea; gura rămase înfiorată de același zâmbet. Și totuși, Egor auzi lămurit răspunsul:

„...și tot astfel, dacă închid un ochi, văd mâna mea mai mică decât cu amândoi... În faptă, lumea-i visul sufletului nostru...”

„Da, da, treceau gândurile prin mintea lui Egor, ea are dreptate. Acum visez. Și nu mă silește nimeni să mă trezesc.”

„Vorbește-mi, Egor! auzi el chemarea în gând. Glasul tău mă doare, mă ucide... Dar nu mai pot fără glasul tău!...”

— Ce vrei să-ți spun, Christina! întreabă Egor, istovit.

De ce-l ținea acum la sânul ei și-l silea să vorbească, silindu-l în același timp să aștepte, să întârzie îmbrățișarea lor întreagă? De ce îl chemase cu atâta nerăbdare și se dezbrăcase în fața lui, și acum, numai pe jumătate goală, uitase și de lumina care la început o făcuse să sufere, și de timiditatea lui, și de ispitirile ei?

— Ce vrei să-ți spun? repetă el, privind-o în ochi. Ești moartă sau ești numai în vis?

Obrazul Christinei se întristă până la deznădejde. Nu lăcrăma, dar ochii ei își pierdură brusc sticlirea și se turburară. Zâmbetul ei înflori anevoie și buzele nu mai purtau acum parfumul acela otrăvit care răvășise carnea bărbatului din brațele ei.

„De ce-ntrebi mereu, Egor, dragostea mea? îi auzi el gândurile. De ce vrei să știi dacă sunt într-adevăr moartă și tu ești muritor?... Dacă ai putea rămâne lângă mine, dacă ai putea fi numai al meu, ce neauzită minune s-ar împlini!...”

— Dar acum te iubesc, gemu Egor. N-am vrut să te iubesc la început, mi-a fost frică de tine! Dar acum te iubesc! Ce mi-ai

dat să beau, Christina? Ce mătrăgună rodește din buzele tale?...

Delirul îl cuprindea brusc; parcă și sângele, și mintea, și vorba i-au fost deodată otrăvite. Începu să vorbească în neștire, apropiindu-și tot mai mult fruntea de sânii Christinei, șoptind și sărutând, căutând înfiorat carnea de zăpadă în care voia să se mistuie.

Christina zâmbi. „Așa, iubitul meu, vorbește-mi de patimă, spune-mi mereu că îți place trupul meu, uită-te mult în ochii mei, pierde-te!...”

— Aș vrea să te sărut! șopti turburat Egor.

Simți atunci încă o dată jarul buzelor ei, beatitudinea aceea încremenită. I se păru că se pierde, că leșină, și închise ochii. Auzi iarăși gândul Christinei. „Dezbracă-mă, Egor! Dezbracă-mă tu!...” Începu să-și afunde mâinile în mătăsurile ei înveninate. Degetele îi ardeau, ca și cum ar fi fost strivite între gheturi. Sângele i se zbătea spre inimă. Pofta pe care o simțea acum Egor îl zvârlea orbește, înnebunit, într-o voluptate împletită cu dezgust. Un imbold drăcesc de a se pierde, de a se risipi într-un singur spasm. Sub degetele lui palide, trupul Christinei începu să tremure. Și totuși, nu auzea nici un oftat, nici o răsuflare pe buzele ei desfăcute și umede. Carnea Christinei trăia cu desăvârșire altfel; închisă în ea, fără aburi, fără șoapte.

„Cine te-a învățat să dezmierzi, zburătorule?! îl întreabă gândul Christinei. De ce mă ard mâinile tale, de ce mă ucide sărutarea ta?!“ Egor îi desfăcu corsetul și își coborî degetele de-a lungul spatelui ei. Deodată încremeni și începu să tremure. I se păru că se deșteaptă pe marginea unei bălți putrezite, aproape să cadă. Christina îl privi lung, întrebător, dar Egor nu ridică ochii spre ea. Degetele lui întâlniseră o rană umedă și caldă; *singurul loc cald* pe trupul nefiresc al Christinei. Palma îi alunecase amețită pe pielea ei de mare necunoscută și împietrise zgârcindu-se, prinsă în sânge. Rana

era încă proaspătă și atât de vie, încât Egor avu impresia că se despicase numai cu puține clipe înainte. Sângele gâlgâia. Și totuși, cum de nu pătrundea prin corset, cum de nu înroșea rochia?...

Se ridică deodată în picioare, buimăcit, cu palmele la tâmpile. O groază scârbită îi răvășea din nou ființa întreagă. „Ce bine că totul s-a petrecut în vis, își spunea el, și m-am deșteptat *înainte*...” Dar, în acea clipă, văzu trupul pe jumătate desgolit al domnișoarei Christina, răsturnat în pat, umilit, și îi auzi glasul: „E rana mea, Egor! Pe acolo a trecut glonțul, pe-acolo m-a împușcat bruta!...” Ochii ei erau din nou sticloși. Trupul ei era parcă mai alb, mai depărtat, dar vraja pierise. Egor îi privi amețit mâna. O ușoară pată de sânge stăruia încă pe degete. Gemu, sălbăticit de groază, și se repezi în colțul celalt al odăiei, în dosul mesei. „Ești și tu ca toți ceilalți, Egor, dragostea mea! Ți-e frică de sânge!... Ți-e frică de chiar viața ta, de destinul tău muritor!... Pentru un ceas de iubire, eu n-am șovăit în fața celui mai aspru blestem. Și tu șovăi în fața unei picături de sânge, Egor, muritorule!...”

Christina se ridică din pat, mândră, tristă, nemângâiată. Egor o văzu, cu groază, apropiindu-se de el.

— Ești moartă! Ești moartă! urlă el, începând să delireze.

Christina făcu câțiva pași, calmă, continuând să zâmbească. „Mă vei căuta o viață întreagă, Egor, fără să mă găsești! Vei pieri de dorul meu... Și vei muri tânăr, ducând în mormânt șuvița asta de păr!... Ia-o, păstreaz-o!” Se apropie mai mult. Egor simți din nou în nări mireasma trupului ei ciudat. Dar nu putea întinde mâna. Nu mai putea îndura încă o dată atingerea cârnii ei tăcute. Când Christina înălță brațul, întinzându-i șuvița de păr, Egor scutură înnebunit masa. Lampa căzu jos, sticla se sparse cu un zgomot surd, răbufnind într-o vâlvătaie galbenă. Un miros puternic de petrol se răspândi în odaie. Trupul pe jumătate gol al Christinei arăta mai înspăimântător la lumina flăcărilor născute din covor, din

podea. Capul îi era aproape în umbră. „Încep să mă deștept! își spuse cu bucurie Egor. Acum trebuie să mă deștept.“ Dar nu înțelegea de ce stă în picioare, zgârcit, cu mâinile apucate de lemnul mesei, nu înțelegea mai ales flăcările care se întindeau pe grinzi, înconjurându-i patul, mistuind albiturile. „Domnișoara Christina a fost aici, a fost în somn“, își spunea el, silindu-se să pătrundă înțelesul atâtor întâmplări nefirești. I se păru, în acea clipă, că domnișoara Christina se depărtează de el, privindu-l disprețuitoare, cu o mână prinzându-și părul căzut pe umeri, cu alta adunându-și mătásurile la piept. O singură clipă o mai văzu, astfel. Apoi, fără să înțeleagă prin ce taină, odaia rămase pustie.

Se simți singur, printre flăcări.

XVII

D. Nazarie, doctorul și Simina rămaseră multă vreme alături, privind rădvanul cu cai adormiți. Timpul încremenise. Parcă nici frunzele nu se mai clătinau pe crengi și nici o pasere nu zbura în noapte. Mintea era ea însăși amuțită. D. Nazarie privea, fără gânduri, fără voință. De când se apropiase de ei Simina, nu se mai putea hotărî să facă un pas. Rămăsese, alături de doctor, vlăguit de gânduri. Simina singură răsufla greu, turburată, în așteptare.

— Trebuie să plecați, le spuse ea, târziu. Are să se întoarcă, foarte curând... Are să se supere pe mine, dacă v-o vedea aici...

Șoapta Siminei venise parcă de departe. Se trudeau s-o audă.

— Are să se supere, repetă Simina.

D. Nazarie începu să-și frece ochii. Privi îngândurat pe tovarășii lui, privi iarăși spre rădvan. Caii așteptau, cu capetele plecate, deznădăjduiți.

— ...Ce somn lung am dormit, spuse el, ca pentru sine. Simina zâmbi. Îi apucă brațul.

— ...N-am dormit, șopti ea, am stat aici și am așteptat-o...

— Da, așa a fost, încuviință doctorul.

Se vedea bine că nu-și dă seama ce vorbește. Rostise cuvintele aproape fără să le audă. Era înțepenit, și nici o simțire nu mai ajungea de la marginile trupului până la el.

— ...O să vă cheme și pe voi, vorbi din nou Simina, dar altă dată. Acum e la Egor, s-a dus la el...

D. Nazarie se cutremură. Dar nu avea nici o putere, nici un gând. Vraja Siminei era aromitoare; nu-l lăsa nici măcar să se turbure, să se sperie.

— ...Acela e un moș de al nostru, vizitiul Christinei, șopti Simina, arătând cu brațul spre mijlocul aleei. Să nu-ți fie frică de el... E bun...

— Nu mi-e frică, spuse cuminte d. Nazarie.

În acea clipă, simți un junghi înghețat străbătându-i prin spate, spre inimă. Parcă se trezea, în durere, în spaimă. Se făcuse deodată frig, și începu să tremure. Din capătul aleei venea cu pasul grăbit, mâniată, domnișoara Christina. Trecu pe lângă ei, privindu-i în ochi, amenințătoare; parcă ar fi vrut să-i înghețe, într-atât de sticloase îi erau privirile. D. Nazarie se clătină, înjunghiat. Nu mai era, acum, nălucirea de aburi și spaimă, nici prezența apăsătoare a unui suflet nevăzut. Christina îi țintuia aspră, din spațiu, nu din vis. O vedea cu o delirantă precizie, foarte aproape de el. Îl uluia mai ales pasul ei feminin, precipitat și mahnit. Domnișoara Christina se sui în rădvan, strângându-și cu amândouă mâinile mătăsurile în jurul gâtului. Rochia îi era răvășită, bluza descheiată. O mânușă de mătase neagră, lungă și fină, alunecă pe scara trăsorii și căzu apoi nevăzută în mijlocul aleei.

Simina se repezise cea dintâi spre rădvan, când se apropiase domnișoara Christina. Privea înspăimântată, cu ochii turburi, sticloși. obrazul ei palid semăna cu fața de sîdef a Christinei. Mâinile se îndreptară spre ea, înghețate. Nu scoase nici un cuvânt. Aștepta poate un semn, o încurajare. Domnișoara Christina îi zâmbi foarte trist, foarte obosită, – privind-o în ochi, mărturisindu-i parcă dintr-o singură privire

toate întâmplările —, apoi rădvanul porni, fără zgomot, legănat, ca un abur greu deasupra aleei. Câteva clipe în urmă, nu se mai zări.

Simina plecă ochii în pământ, abătută, gânditoare. D. Nazarie răsufla cu greutate. Doctorul rămăsese tot atât de fascinat, privind un punct negru la câțiva metri depărtare în fața sa, pe alee.

— Și-a uitat mănusa! exclamă el, târziu, sugrumat.

Simina tresări, neliniștită. Întoarse capul, ca și cum ar fi voit ea să alerge întâi spre acea pată neagră din mijlocul drumului. Dar doctorul pornise înainte. Se aplecă tremurând și apucă într-adevăr o mănusă neagră, de mătase, mirosind vag a violete. O ținea țeapăn în palmă, neînțelegând fiorul de gheață și de jăratec care îl pătrunsese.

— De ce pui mâna? întrebă Simina, apropiindu-se.

Privea acum și d. Nazarie, privea fără inteligență, năuc, sluit parcă de neînțelegere și spaimă. Încercă să atingă și el cu mâna acea mătase rămasă din vis. Dar mănusa se măcinase pe nesimțite, în palma doctorului, ca mistuită de un jăratec ascuns. Era o cenușă putredă, prăfuită, care se scutură tristă în mijlocul aleei, chiar acolo unde alunecase din rădvan. Doctorul o lăsă să se risipească, aplecându-și palma, somnoros.

Focul se răspândea repede în odaie. Ardeau acum dulapul cu haine, patul și perdelele. Egor rămase totuși multă vreme nehotărât, sprijinindu-se cu mâinele de masă, sufocat de fum. „Ar trebui să fac ceva, gândea el, ca în vis.“ Zări într-un colț cana cu apă; o apucă, sărind peste covorul ars, și începu să stropească la întâmplare. Se simțea lipsit cu totul de vlagă. Apa pe care o găsi în odaie nu-i ajunsese nici măcar să stingă dușumeaua de lângă ușă, unde se afla el. Încercă atunci să deschidă ușa ca să strige după ajutor. Ușa era închisă. „*N-am*

închis-o eu“, își aminti el, cutremurându-se. Groaza care îl cuprinse din nou îi mări puterile. Căută băjbâind cheia în broască. Fierul era fierbinte, afumat; cheia descuia greu. Pe lemnul ușei ajunseseră câteva limbi de foc, trecând la întâmplare, și pătaseră cu funingine lacul gros, galben, învechit.

Egor alergă pe coridor, strigând. Întunerecul era încă deplin. Pe ușa deschisă nu răzbăteau decât nori subțiri de fum, înroșiți de vâlvătaia dinăuntru. Egor striga mai ales pe d. Nazarie. Singurătatea și tăcerea pe care le întâmpină până la sfârșitul coridorului nu le putea înțelege. Dacă ar fi recunoscut ușa profesorului, ar fi bătut cu piciorul în ea să-l deștepte. Dar în întunerec nu izbutea să lămurească unde se află. Coborî până jos în curte, fără să întâlnească pe nimeni. Rămase câțva timp în fața casei, năuc, silindu-se să înțeleagă ce se întâmplă cu el, nădăjduind încă într-o deșteptare bruscă, nădăjduind că visează. Își privea mâinile prin întunerec. Nu vedea nimic. Ajungea până la el însă un miros fad de flori moarte, de cearceafuri vechi. Când ridică ochii, văzu o vâlvătaie puternică izbucnind prin fereastra camerei sale. Focul se întindea repede spre pod. „Au să ardă de vii!“ se sperie Egor. Începu iar să strige. Dar i se păru că aude pași pe alee, în spatele lui, și fără să se întoarcă, înspăimântat, porni în fugă spre casele boierești, unde dormea familia Moscu. De abia acum își aminti de primejdia în care se află Sanda.

„Numai să nu fie prea târziu! își spunea el. Dacă aș putea ajunge în camera ei fără să mă simtă cineva...”

Strigase de atâtea ori, și nu se trezise nimeni; nu-l lătrase nici măcar un câine. Aceași curte pustie, cu umbra parcului apăsând-o din toate părțile. Oamenii sunt plecați toți la vie, așa îi spusese Simina. Dar cum de nu-l aude Simina sau doica, sau d-na Moscu? Privi înapoi; văzduhul începea să se înroșească. Tufele de liliac și salcâmi din apropiere aveau acum umbre tremurătoare, înecate într-o lumină obosită, sângerie. „Va

arde toată casa“, își spuse el, cu indiferență. Nazarie a fugit, firește; a fugit împreună cu doctorul ca să-l lase singur, să piară singur. Le-a fost frică...

Pășea încet, cu o inutilă băgare de seamă, în jurul caselor boierești. În curând se vor deștepta cu toți, se vor aduna oamenii de la vie, din sat. Focul ardea departe, fără zgomot. „E încă timp, acum, e încă timp s-o scap, s-o iau în brațe și să fug cu ea...”

Atunci își dădea seama că Sanda îl privește foarte aproape de el, rezemată de fereastră, așteptându-l parcă de mult să vină. Era în cămașe de noapte, foarte palidă, cu obrazul sprijinit în mână, ca și cum ar fi obosit așteptând, cuprinzând-o somnul. Egor tresări întâlnind chipul ei palid și absent. „Ea știe ce s-a întâmplat...” Făcu câțiva pași spre fereastră.

— Ai venit? întrebă stins Sanda. Mama spunea că n-ai să mai vii astă-noapte... E târziu!...

Îl privi drept în ochi, dar fără nici o emoție. Nici măcar nu se mirase că îl vede apărând deodată în fața ei, în mijlocul nopții.

— Pune-ți o haină pe tine și vino jos, repede! îi spuse Egor.

Sanda continuă să-l privească. Începu să tremure. Parcă ar fi simțit de abia atunci frigul nopții, aburii reci care îi înțepeniseră umerii, brațele, gâtul.

— ...Dar eu n-am să pot, șopti Sanda, scuturându-se. Pe mine să nu mă siliți. Nu pot!... Mi-e milă...

Egor o privi înspăimântat. Înțelese că Sanda nu-i vorbise lui, ci unei fapturi nevăzute, dinapoia lui poate, pe care Sanda o aștepta la fereastră și de care se temea. Se apropie mai mult de zid. Ce păcat că nu se poate sui de-a dreptul în camera ei, s-o silească să se îmbrace, s-o ia în brațe și s-o coboare cu sila...

— ...Am văzut unul adineaori, adăogă Sanda, mai stins, l-a prins mama din cuib... Eu n-am să pot, mi-e milă. Nu-mi place... Nici o picătură de sânge...

— Cui vorbești tu, Sanda? o întrebă Egor. Pe cine aștepti tu aici, în mijlocul nopții?

Fata amuți, privindu-l adânc în ochi, fără să înțeleagă.

— ...Am venit să te scap! exclamă Egor, cu mâinile ridicate, agățate de zid.

— Așa mi-a spus și mama, șopti Sanda, tremurând. Dar mi-e frică... Să viu acum? Să sar jos?...

Egor încremeni. I se păru că Sanda se înalță în vârful picioarelor și încearcă să se suie pe fereastră. Era poate prea slabă, căci se trudea anevoie să-și urce tot trupul pe scândura înaltă a ferestrei. Gestul se repeta, fără nervozitate, dar cu încăpățănare; ca și cum ar fi răspuns unui ordin cu neputință de refuzat.

— Ce vrei să faci? urlă el, îngrozit. Rămâi acolo! Nu te mișca!...

Sanda părea că nu auzise cuvintele sau nu le pătrunsese înțelesul. Izbutise acum să se urce cu picioarele pe pervazul ferestrii. Aștepta un semn sau poate aștepta numai curajul de a se prăvăli. Nu erau decât vreo patru metri de la pământ. Așa cum se clătina însă Sanda, cu capul înainte, alunecarea putea fi fatală. Egor o striga mereu, îngrozit. Întindea brațele spre ea, ca să-l vadă, să-l recunoască.

— Nu-ți fie teamă, auzi el, deodată, un glas uscat, foarte aproape. Are să ne cadă în brațe... Nu e prea sus!...

Întoarse încet capul. Lângă el, cu figura răvășită, transpirată, era d. Nazarie. Nu-l privea. Urmărea cu ochii gesturile somnoroase ale Sandei. Îi era parcă frică s-o scape din ochi, nu cumva să alunece fără știrea lor.

— Dacă vrei, te poți duce s-o prinzi în odaia ei, adăogă d. Nazarie, în șoptă. Eu rămân aici. Cu doctorul... — —

Într-adevăr, cu câțiva pași în urmă, între trandafiri, era doctorul. Se rezema în pușcă. Părea obișnuit cu tot ce se întâmplă în jurul lui. Avea o siguranță nefirească în atenția lui sobră, împietrită.

— Cine a dat foc? întrebă din nou d. Nazarie, apropiindu-se de zid.

— Eu. Am trântit lampa cu gaz, șopti Egor. Am trântit-o în somn, fără să știu... Mi se părea că venise Christina...

D. Nazarie se apropie mai mult de Egor și-i apucă brațul.

— Am văzut-o și eu, vorbi el, liniștit. Am văzut-o în mijlocul parcului...

În acea clipă, brațele Sandei bătură moale în văzduh, ca două aripi rănite. Fata se prăbuși înfiorată, fără strigăt. Căzu pe pieptul lui Egor, strivindu-l de pământ. În alunecare, cămașa îi dezgoli trupul, și Egor își dete seama, amețit de lovitură, că ține în brațele sale, deasupra sa, o fată goală, adormită și rece. Măinele Sandei atârnau moi. Trupul ei nu se zbătea, speriat de prăbușire.

— Nădăjduiesc că nu te-ai lovit prea rău, spuse d. Nazarie, ajutându-l pe Egor să se ridice.

Plecă apoi urechea pe sânii fetei.

— Nu te teme, adăogă el, inima încă îi bate...

XVIII

Casa ardea acum cu flacări înalte. Parcul era luminat peste creștetul salcâmlor. Câteva ciori trezite din somn zburară deasupra grajdului. Se deșteptau acum și câinii, se auzeau lătrături surde, foarte depărtate.

— S-o ducem în casă, spuse Egor, acoperind cu haina sa umerii aproape goi ai Sandei. Va trece mult până să-și vină în fire...

Durerea pe care o simțise lovindu-se, strivit de căderea Sandei, îi făcuse bine; îl deșteptase parcă în viața de toate zilele.

— Ne-au ars toate lucrurile, șopti doctorul, cu ochii la foc.

Se trudea să-și aducă aminte, în acea clipă, ce făcuse cu mia de lei pe care i-o dăduse d-na Moscu. O are în buzunarul pardesiului sau a lăsat-o oare pe masă, alături de ceas și cutia cu cartușe?

— Are să ardă tot, până la temelie, vorbi d. Nazarie, posomorât. Dar poate e mai bine așa... Poate se sfârșește blestemul...

Atunci se auziră cele dintâi glasuri omenеști, în partea cealaltă a curții.

— Vin oamenii de la vie, din sat, spuse repede Egor. S-o ducem întâi pe Sanda...

O luă în brațe și porni cu ea spre intrarea de din dos a caselor boierești. Fata moțăia. obrazul îi era puțin mânjit; poate funingine sau poate noroiul de care era plin Egor. „Prin ce minune nu și-a rupt nici un picior, nu și-a sucit nici o mână în cădere? se mira Egor. Dacă s-ar fi întâmplat ceva grav, s-ar fi trezit de-a dreptul, fără îndoială. Sau, poate, spaima a înecat-o din nou în leșin...”

— Care e acolo? întrebă d. Nazarie.

Se mișcă niste umbre pe lângă odăile slugilor. Veneau oameni în grabă, aproape alergând.

— Noi suntem, boierule, vorbi unul din întunec, ai lui nea Marin, din vie...

— E prăpăd, spuse un altul, apropiindu-se. Pân-or veni și ceilalți, din sat, arde toate...

— Las' să ardă, răspunse aspru d. Nazarie. Să piară stri-goiul!...

Oamenii înlemniră. Se priveau unii pe alții, încurcați, somnoroși.

— L-ați văzut și d-stră? întrebă cel dintâi. A fost chiar el, boieroaica?...

— Domnișoara Christina, spuse calm Egor, ea a fost!... Ea a răsturnat lampa...

Porni apoi mai departe, cu Sanda în brațe, spre ușă. Începu să se teamă de trupul acesta amortit pe care îl ducea, de inima ei tânără a cărei bătaie nu o mai putea auzi.

D. Nazarie rămase în urmă, ca să povestească oamenilor întâmplarea.

— ...E mai bine așa, șopti el. Acum se va sfârși și cu Christina...

Oamenii se adunau mereu, sărind gardul prin fundul curții sau trecând de-a dreptul prin parc. Veneau și din cealaltă parte, dinspre sat, adunându-se în fața focului, înlemnii, privind de departe, fără să facă nimic, crucindu-se. Câțiva dintre cei care văzuseră pe Egor alergară spre foc și răspândiră vestea.

— Ne-au pierit și nouă vitele, îi auzi d. Nazarie. Ne-a pierit tot în toamna asta...

— ...Și copiii care mor, se fac strigoi, auzi din nou d. Nazarie.

Îi vorbeau lui. Nu îndrăzneau să se apropie mult de casă, să intre înlăuntru, să întrebe. Nu îndrăzneau nici măcar să dea o mână de ajutor la stingerea focului. Se auzeau acum tròsnind grinzile de jos, și se surpau uneori, cu fum mult, tavanele șubrede.

D. Nazarie se trezi deodată singur în fața atâtor oameni necunoscuți, țărani deșteptați din somn, suflând încă greu de pasul cu care alergaseră la Curte. Nu știa cum să le vorbească, de data aceasta. Nu știa ce să le ceară și începu să se teamă de numărul lor, de prezența lor tot mai gravă și parcă tot mai amenințătoare. Limbile focului se ridicau atât de sus acum și umbrele oamenilor erau atât de vaste, de tremurătoare, încât d. Nazarie își aduse deodată aminte de răscoale. Numai că oamenii de acum așteptau tăcuți, aspri, gânditori și nu cereau nimic, nu cereau viața nimănui. Sau, poate, cereau moartea adevărată a domnișoarei Christina, pe care vehilul nu o ucisese decât pe jumătate atunci, de mult, în marea nebunie de la 1907...

D. Nazarie intră repede în casă, pe urmele lui Egor. Prin ferestre se reflecta acum destulă lumină ca să se poată strecura fără primejdie pe coridor. Întâlni pe Egor în pragul camerei Sandei.

— Nu știu dacă am făcut bine aducând-o din nou aici, spuse el. Cred că doarme... Dar s-ar putea deștepta din clipă în clipă și ar putea încerca din nou...

— Va trebui s-o păzim, vorbi d. Nazarie. Va veni și doctorul...Să-l chemăm...

— ...Numai că eu aș avea puțină treabă cu oamenii, spuse Egor, gânditor. Și aș avea nevoie, în același timp, și de d-stră...

Nu ştia ce să hotărăscă. Intră din nou în odaie. Sanda părea leşinată.

— De ce n-a venit şi doctorul? întrebă puţin enervat Egor. Nici nu-mi dau bine seama ce are, de ce doarme atât de greu...

— ...Parcă doctorul se mai pricepe acum la ceva, şopti d. Nazarie, gânditor.

Când începură să se prăbuşască zidurile, ţăranii se dădură cu câţiva paşi înapoi, fără să-şi desprindă privirile de foc. Parcă ardea o casă părăsită, atât erau de nepăsători şi de împietrită statura. Călcău în picioare rondurile cu flori, striveau din nebăgare de seamă trandafirii. Nu vorbea aproape nimeni. Priveau ca şi cum ar fi aşteptat să se împlinească o veche făgăduială, prea mult dorită şi amânată ca să mai poată acum să-i bucure.

— Ia faceţi loc, se auzi deodată glasul lui Egor.

Era parcă mai înalt, acum, mai slăbit. Jocul flăcărilor îi adâncea şi mai mult ochii în orbite. Îşi făcea loc cu coatele, printre oamenii tăcuţi.

— Cine ştie să întoarcă farmecele, să descante de strigoi? întrebă el, rotind de jur-împrejur o căutătură aspră.

Oamenii şovăiră, ferindu-şi privirile.

— ...Apoi numai babele, vorbi unul, apropiindu-şi tremurător pleoapele.

Egor nu înţelese dacă omul surăde sau îşi cruceşte viclean ochii. Era cel mai isteţ dintre toţi, cel mai îndrăzneţ.

— Dar cine dintre voi are vreo toporişcă sau vreun cuţit? întrebă din nou Egor. Am avea o treabă de sfârşit împreună...

Cuvintele căzură în plin. Oamenii tresăriră, însufleţiţi, turburaţi. Fără fier, fără lovire, mistuirea în flăcări a caselor blestemate nu-i emoţiona.

— Haideti cu mine, le spuse Egor celor care ieşiseră mai întâi dintre rânduri.

D. Nazarie apăru lângă el, palid, și-i apucă brațul.

— Ce vrei să faci?! îl întrebă clănțănindu-i dinții.

Când văzuse pe Egor părăsind încruntat odaia Sandei, mâniat parcă pe leșinul neînțeles al fetii, întrebând nervos de iatacul d-nei Moscu, d. Nazarie începu să se teamă. „Dacă cumva a înnebunit?“ se gândi el, cu groază. Ochii lui Egor ardeau cu o flacără atât de sălbătăcită, încât profesorul nu îndrăznea să-i privească.

— Ce vrei să faci cu toporul? întrebă el, din nou, scuturând brațul lui Egor.

— Am nevoie de fier, vorbi Egor, de fier mult și rece împotriva vrăjilor...

Cuvintele erau bine și limpede rostite. Totuși, Egor își duse mâna la frunte, parcă ar fi vrut să alunge de acolo o amintire prea crudă, un blestem prea proaspăt. Înainta cu pasul mare, urmat de gloata oamenilor pe care îi chemase.

— Cu cine a rămas Sanda? întrebă el, după câteva clipe.

— E cu doctorul și cu două femei din sat, răspunse sfios d. Nazarie.

Nu-i plăcea pasul hotărât și dărz al lui Egor, chemarea lui zvârlită pe deasupra capetelor împietrite ale țăranilor. Oamenii se treziseră prea brusc la auzul cuvintelor lui. În fața focului, fierul pe care îl ceruse Egor avea o ursită magică, răzbunătoare. Să îndemni din senin oamenii să-și caute cuțitele și să te urmeze în casele boierești...

— Vrei să vină toți, după noi, în casă? întrebă nelămurit d. Nazarie.

Câțiva țărani se opriseră șovăitori în prag. Dar Egor le făcu semn să purceadă înainte, după el.

— Faceți repede câteva făclii, din ce veți găsi, îi îndemnă el.

În casă era întunec. Cineva venise cu o cracă aprinsă de salcâm, luată de la foc, dar flacăra se stinse repede, și odaia se umplu de un fum aspru, înecăcios. Egor era nerăbdător.

Nu mai avea nici timp, nici poftă să caute lampa cu gaz. Ardea într-un singur loc lumina, în odaia Sandei, dar nu mai voia să treacă pe acolo. Zări perdelele de pânză de la ferestrele coridorului.

— Nu se pot face niște făclii din astea? întrebă el, arătându-le oamenilor.

Cel care își tremura neconținut pleoapele se apropie de fereastră și smulse o perdea, trântind-o cu lemn cu tot. Zgomotul fusese parcă cea dintâi împlinire dintr-o desfătare pe care o făgăduise chemarea lui Egor. Oamenii începură să răsuflă mai greu, îndârjiți pe nesimțite, fără să știe împotriva cui.

— Să nu dai foc casei cu asta, spuse Egor, aspru, văzând că tovarășul său necunoscut aprinde perdeaua.

— O statornicesc eu bine, n-ai dumneata grijă, boierule, răspunse omul.

Strânse perdeaua în jurul unui ciomag și-i lăsă numai capătul să ardă. Un altul, de alături, rupse încă o fâșie și îi dădu foc cu aceeași grijă. Coridorul era acum plin de fum și luminat anevoie de flacăra sovăietoare a pânzei. Egor porni cel dintâi înainte. Parcă răzbeau într-o pivniță, atât de umed și de înecăcios era aerul.

Doctorul alergă din nou alături de Egor. Voi să-i spună ceva, dar se înecă în fum și începu să tușească. Treceau pe lângă multe uși, și Egor le privea cu atenție, încruntat, sovăind, parcă s-ar fi trudit să-și aducă aminte. Către capăt se lovi în piept cu doica. Era înspăimântată, cu ochii turburi și plânși.

— Ce căutai aici? o întrebă aspru Egor.

— Păzeam pe cucoana, șopti uscat femeia. Ați venit să dați foc la toată Curtea?!

Întrebarea răsunase răutăcioasă și, cu toată spaima pe care o trădau privirile doichii, fața sa era batjocoritoare.

— Unde e d-na Moscu? întrebă liniștit Egor.

Doica arătă cu brațul întins ușa.

— În odaia domnișoarei...

Amuți. Răsuflarea oamenilor ajungea până la ea, acum, turburând-o, amețind-o.

— În odaia Christinei, nu e așa? vorbi Egor.

Femeia clătină din cap. Egor se întoarse către oameni și le spuse:

— P-asta s-o țineți între voi, e aproape nebună și ea... Dar să n-o loviți...

Întră cel dintâi în odaia Christinei, fără să bată. Ardeau înăuntru o candelă sinistră și o lampă de gaz. D-na Moscu îl aștepta foarte mândră, în mijlocul camerei, dreaptă, cu privirile senine. Egor rămase câteva clipe turburat de apariția aceasta neașteptată, de fruntea albă a d-nei Moscu, de figura ei solemnă.

— Ați venit după pământ? întrebă d-na Moscu. Nu mai avem pământ...

Părea că nu-l vede pe Egor. Părea că vorbește de-a dreptul oamenilor din spatele lui, obrazilor înăspriți și îndârjiți, ochilor turburați de iatacul acesta boieresc, în care nu mai dormea de atâta vreme nimănui.

— ...Aș fi putut chema jandarmii, continuă d-na Moscu, aș fi putut pune argații să vă bată la tălpi. Căpitanul Darie, de la Giurgiu, mi-e prieten, l-aș fi putut aduce aici, cu regimentul... Dar n-am vrut să vărs sânge. Dacă ați venit după pământ, vă spun: nu mai avem. Ni l-au luat...

Egor își dădea seama că d-na Moscu delirează, că se crede în plină răzmiriță și încercă s-o întrerupă, nu cumva să-și piardă firea vreun țăran. Alături ardeau casele, aici veniseră oameni cu fier mult, și pe toți îi sugruma fumul, îi îneca mirosul de cârpe pârlite. D-na Moscu, totuși, continua să vorbească.

— ...Ați răsculat satul întreg și-ați pus foc la casă... Ați uitat că am și eu copii..

Egor simți atunci ațintiți asupra lui o pereche de ochi reci, metalici, ucigători. Înălță privirile și întâlni portretul domnișoarei Christina. Nu-i mai zâmbea, acum. Închisese puțin pleoapele și-l străpungea adânc, întrebător, muștrător. Egor se cutremură și-și mușcă buzele. Se repezi deodată la d-na Moscu și o dădu la o parte din drum, trântind-o în patul Christinei. D-na Moscu începu să tremure.

— ...Vreți să mă omorâți? șopti ea, stins.

Egor apucase toporișca din mâna vecinului și se apropie de tablou. Înălță foarte sus brațul, apoi îl repezi în grumazul înfășurat în dantelă al domnișoarei Christina. I se păru că ochii clipesc, sânul tresare. I se păru de asemenea că mâna îi atârna moartă, fără simțire, din cot. Dar n-a fost decât o părere. Căci, peste o clipă, toporișca se ridică din nou și sfâșie obrazul înflorit al Christinei.

Auza tipetele sugrumate ale d-nei Moscu, și durerea ei îi înfierbânta mai sălbatec sângele.

— Oprește-te, ai să spargi peretele! îi strigă d. Nazarie, din spatele lui.

Se întoarce. Fruntea îi era acoperită cu broboane, înnegrită de funingine. Buzele îi tremurau. Oamenii îl priveau năucți, turburați, lihniti. Anevoie se stăpâneau, căci rânjetul tabloului pe jumătate sfâșiat îi atâta și pe ei, iar brațele repezite cu fierul în portretul domnișoarei Christina le treziseră și lor pofta de a nimici, de a călca în picioare, de a întuneca iatacul boieresc cu răzbunarea lor mocnită.

— De ce-ați omorât-o?! se auzi deodată tipătul d-nei Moscu... Are să vă sugrume pe toți!...

Egor se apropie de d. Nazarie, tremurând.

— Ia-o de aici, vorbi el, arătând cu brațul spre patul unde zăcea d-na Moscu. Ia-o și păzește-o bine...

D-na Moscu se zvârcolea. Doi flăcăi, împreună cu d. Nazarie o scoaseră pe ușă tocmai în clipa când candela se stinge fumegând.

— ...E strigoiul, boieroica!... șopti cineva de lângă fereastră.

Egor simți încă o dată febra care îl purta și îl cobora din vis cu atâta putere. Își cuprinse fruntea în palme. Toporișca alunecă pe covor, aproape fără zgomot. Cineva i-o ridică tremurând.

— Aici e iatacul domnișoarei Christina! strigă deodată Egor, cu glas sălbăticit. Cui îi e frică, să plece, iar cui nu-i e frică, să rămână cu mine!... Și să spargă!...

Se repezi cel dintâi, cu pumnii, cu genunchii, în măsuta de lângă pat. Apucă, apoi, fâșiile tabloului și le trase cu furie, până jos. Câteva clipe în urmă, oamenii năvăliră în toate colțurile, sfărâmând, spărgând, lovind cu topoarele în mobilă, în fereastră, în ziduri...

— Aveți grijă să nu ia ceva foc! strigă Egor, înnebunit.

Nu i se mai auzea glasul. Tăcuți, suflând greu, înecându-se în fum și în moloz, cu ochii aproape închiși, lovindu-se unul pe altul, oamenii spulberau iatacul domnișoarei Christina.

— Să nu ia ceva foc! mai strigă Egor...

Își făcu loc, cu brațul deasupra ochilor, ferindu-se să fie lovit, strecurându-se. Coridorul era plin de oameni.

XIX

Se opri în fața unei ferestre, să privească focul. Flacărele amenințau să se întindă și la coperișul caselor vechi.

Oamenii se adunau neîncetat. „Au început să vină și din satele vecine“, își spuse Egor. Era încă foarte turburat. Se auzeau loviturile de topor din odaia Christinei. Pe coridor se îndesau oamenii; străbătea pretutindeni răsuflarea lor adâncă, mirosul cămeșilor lor, zvâcnirea amețită a sângelui. „Numai de n-ar începe jaful“, se cutremură Egor, gândind.

Îi fu greu să ajungă până în odaia Sandei. Fata zăcea încă amorțită, cu obrazul palid și ochii închiși. Erau multe femei în jurul patului. Îl văzu pe doctor într-un colț, concentrat, strângând în amândouă mâinile țeava puștii. Lângă perna Sandei, o bătrână descânta:

„...și văzui un zbârc roș,
Voia sângele să i-l beie,
Zilele să i le ieie.
Ba nici zilele n-ai să i le ie,
Nici sângele n-ai să i-l bei,
Că eu cu acul oi descânta,
Cu mătura oi mătura,
În trestie l-oi băga,

Și-n Dunăre l-oi arunca,
Și Sanda de-acu o rămânea
Curată!..."

Sanda parcă se auzi chemată din adâncul somnului ei, căci se răsuci în pat, zbatându-se. Bătrâna îi apucă mâna și i-o strivi de muchea rece a unui cuțit. Fata începu să geamă. Egor își prinse tâmplele în palme și închise ochii. De unde veneau zgomotele acelea surde și nelămurite, de surpare depărtată? Parcă gemeau temeliile casei, parcă țipau aripi mari de lemn, despicate. Un zvon turbure, somnoros, ca un vaiet neînterupt, îneca văzduhul. În odaie, aerul era mai apăsător. Somnul Sandei era atât de apropiat de moarte, încât Egor se repezi spre doctor și-l scutură, înfiorat:

— De ce nu se deșteaptă?! întrebă el.

Doctorul îl privi lung, mirat, dojenitor. Parcă nu-i venea să creadă că Egor nu înțelege un lucru atât de simplu, atât de grav.

— N-a murit încă strigoiul, șopti el, foarte solemn.

În clipa aceea, d. Nazarie se apropie de Egor.

— Vino afară, că oamenii și-au pierdut capul... Vor să dărâme tot!...

Într-adevăr, din coridor se auzeau mai pline loviturile și surparea. La răstimpuri, un geam spart își înălța țipătul printre zgomotele surde, grele, înfundate.

— Trebuie să le spui ceva, vorbi din nou d. Nazarie, au pustiit câteva odăi!... Ai să fii tras la răspundere, mâine-dimineață!...

Egor își prinse iar tâmplele în palme și închise ochii. Începea să i se turbure gândurile, să i se risipească voința.

— E mai bine așa, spuse el, târziu, e mai bine să dărâme tot!...

D. Nazarie îl scutură, înspăimântat și el de slăbiciunea lui Egor.

— Ești nebun, urlă, nu-ți dai seama ce faci! E zestrea Sandei, aici!...

Egor păru că își vine în fire. Încruntat, cu pumnii strânși, se repezi între oameni.

— Înapoi, toți! Începu să strige. Înapoi că vin jandarmii...

Își făcu loc cu greutate până aproape de iatacul Christinei. Nu se mai cunoștea nimic. Ferestrele fuseseră pretutindeni sparte, zidul găurit, mobila strivită.

— Înapoi, înapoi! urla Egor, deznădăjduit.

Au venit jandarmii! A venit regimentul!...

Jaful se potolea, încet, obosit. Nimeni nu ascultase porunca lui Egor. Se răspândise însă zvonul că moare domnișoara Sanda, și oamenii începură să dea înapoi, sfioși. În curtea plină, coborau pâlcuri, pâlcuri, prăfuiți de var, mânjiți de funingine, cu părul căzut în ochi. Cei de afară rămăseseră tăcuți, înfiorați.

— Vino cu mine! îi spuse Egor d-lui Nazarie.

Părea din nou nervos, nerăbdător; glasul îi era uscat.

— De ce nu se mai termină noaptea asta?! exclamă el, ridicând fruntea spre cer. Nici nu mai știu de când n-am mai văzut lumină de zi...

Depart, nevăzute încă, se apropiau zorile. Văzduhul era rece, limpede, împietrit. Stelele pieriseră sub bătaia flacărilor. Egor luase de la un țăran o lampă cu gaz și o purta cu grijă, nu cumva să se stingă pe drum. Înainta hotărât, gânditor. Vâzându-l că se-ndreaptă spre grajduri, d. Nazarie se înspăimântă.

— Ce vrei să faci? îl întrebă, sugrumat.

Îi era teamă, depărtându-se atât de mult de oameni, de lumina focului. Îi era teamă, căci leșinul lung al Sandei, îi amintea necontenit de puterea vrăjilor.

Egor nu-i răspunse. Grăbea pasul spre grajdul vechi. Era foarte întunec aici, și lampa rotuncea o lumină tremurătoare, sfioasă. Departe, se vedea pojarul înalt deasupra caselor boierești. Când Egor deschise poarta grajdului și făcu primul pas înăuntru, d. Nazarie începu să înțeleagă. Îl cuprinse, mai rece, frica. Nu cuteză să ridice ochii. Egor se-ndreptă de-a dreptul spre fundul grajdului. Rădvanul domnișoarei Christina era la locul lui, nemișcat.

— *Acesta e?* întrebă Egor, înălțând lampa ca să poată vedea mai bine d. Nazarie.

Profesorul clătină din cap, palid. Era aceeași caleașcă veche, adormită; întocmai așa cum o văzuse, câteva ceasuri în urmă, pe aleea principală, așteptând pasul ușor al domnișoarei Christina.

— ...Și totuși, ușa a fost închisă, șopti Egor, zâmbind.

Avea un zâmbet rătăcit, și glasul îi era nesigur, turburat. D. Nazarie privea în jos.

— Să plecăm de aici, spuse el. Cine știe ce se-ntâmplă în casă...

Dar Egor părea că se gândește în cu totul altă parte. Ca și cum nu l-ar fi auzit, el continua să privească la lumina murdară a lămpii pernele de piele veche și jupuită ale rădvanului. „A fost, așadar, adevărat; domnișoara Christina a venit *adevărată*...” Parcă îi zărea din nou trupul ei nefiresc pe pernele trăsorii. „Ce ciudat, nu se simte încă în aer parfumul de violete!...”

— Haide, Egor! vorbi d. Nazarie, nerăbdător.

„Se vor adevăra, așadar, toate, până la urmă”, gândea Egor. Plecă fruntea, obosit. Își aminti de prima lui întâlnire cu rădvanul domnișoarei Christina.

— Ce ciudat, vorbi el deodată, ce ciudat că nimeni n-a văzut încă pe Simina!...

Porniră spre ușă. D. Nazarie se grăbea, temându-se să-și întoarcă privirile.

— Într-adevăr, n-am mai văzut-o de atunci, de când a luat casa foc, spuse el. S-o fi ascuns pe undeva...

— Știu eu unde s-o găsesc, șopti zâmbind Egor. Știu eu unde se ascunde vrăjitoarea...

Și cu toate acestea, ce nefirească deznădejde îi frângea inima; ca și cum s-ar fi trezit deodată singur, blestemat, fără putință de a mai ieși din cercul de foc al vrăjii, de a-și putea îndupleca ursita...

Doctorul ieșise din camera Sandei. Rămăseseră acolo numai femeile și d-na Moscu, pe care o purtaseră în brațe câțiva țărani cuviincioși. Doctorul aștepta în curte, alături de mulțime, sfârșitul focului. Nu mai gândea nimic și nici nu-și amintea măcar de când se trezise în istovirea aceasta plăcută, în calda lui vacuitate. Se miră văzând că Egor apare din nou între oameni și le cere din nou să-l urmeze. Nu-l auzi vorbind; îi văzu numai brațele ridicate, obrazul întunecat. Un grup de țărani porni după Egor, fără grabă, strânși unul într-altul, cu privirile plecate. Doctorul îi urmă. În frunte, cineva purta o faclă. Egor avea încă lampa cu gaz, pe care o ținea aproape de piept, cu mâna stângă. În mâna dreaptă strângea un drug subțire de fier.

— Lăsați-mă pe mine să cobor întâi, vorbi el, ajungând la gura pivniții. Așteptați aici și, când m-oți auzi strigând, săriți și voi...

D. Nazarie voi să-l oprească. Ochii îi erau arși de nesomn, de febră. Degetele îi tremurau, așa cum se înfipseră în brațul lui Egor.

— Ești nebun să te cobori singur??! urlă el.

Egor îl privi rătăcit. „De unde avusese puterea să comande totuși oamenilor cu atâta dârzenie?” se miră d. Nazarie. Căci ochii lui Egor trădau o imensă oboseală, și

delirul se ghicea în pupilele turburi, în buzele înțepenite și uscate.

— Pe d-ta te iau, îi spuse el profesorului. Dar trebuie să ai o bucată de fier în mână... Să ne apărăm, adăogă el, în șoaptă.

Începură să coboare treptele pivniței. Oamenii rămăseseră afară, cu răsuflarea încetinită, adunați laolaltă, simțindu-se încă teferi și vii, pentru că se simțeau strânși unul lângă altul. Înainte de a se pierde în gura neagră a pivniței, Egor mai aruncă o ultimă privire afară. Cerul parcă începuse să se aburească, departe.

— Se face curând ziuă, spuse Egor, întorcând capul spre d. Nazarie.

Zâmbea. Coborî destul de repede treptele reci, păstrându-și emoționat lampa aproape de piept.

D. Nazarie îl urma de aproape. Când simți nisipul umed sub tălpi, tresări și încercă să pătrundă întunerecul. Nu se zărea nimic decât peretele pe lângă care alunecau ei, luminați numai de bătaia tremurătoare a lămpii. Egor înainta, fără șovăire, de-a dreptul spre fundul pivniței. Cu cât pătrundeau mai departe, cu atât se pierdea zvonul incendiului și răbufneala zidurilor.

Tăcerea stăpânea din nou aici, sub pământ.

— Ți-e frică? întrebă deodată Egor pe d. Nazarie, luminându-i fața.

Profesorul clipi des, orbit. „Ce se întâmplă cu el, ce gânduri nebunești răsar în mintea lui Egor?”

— Nu mi-e frică, vorbi d. Nazarie, căci am la mine și fier, și o cruce... Și apoi, în curând se face ziuă... Nu se mai poate întâmpla nimic, atunci...

Egor nu răspunse. Porni mai departe, încruntat, săltându-și în mână dreaptă drugul de fier. Întrau acum în a doua încăpere. Egor recunoștea cu înfiorare drumul. Printr-o fereastră, răzbea de sus o foarte ușoară umbră sângerie. „Trecem din nou prin dreptul focului”, gândi d. Nazarie. Se

auzeau totuși prea puține zgomote de afară. Bolta grea și zidurile reci sugrumau zvonurile, împietreau glasurile.

— Vezi ceva înainte, *acolo?!* întrebă în șoaptă Egor, oprindu-se și arătând cu lampa întinsă un colț de întunec.

— Nu se vede nimic, răspunse d. Nazarie.

— Și cu toate acestea, acolo e, vorbi din nou Egor, mai îndârjit.

Porni cu pasul mare, hotărât. Lumina începu să tremure. Și aerul era aici mai apăsător, mai umed. Zidurile păreau de scrum, și deasupra capetelor cobora foarte aproape, strivindu-i, bolta îmbătrânită.

Găsiră pe Simina întinsă cu tot trupul pe pământul moale și zgâriat. Nici nu auzi pașii celor doi bărbați, și lumina lămpii părea că n-o deșteaptă din jalea ei împietrită. Egor începu să tremure apropiindu-se de trupul mic și sfâșiat al Siminei.

— *Ea e aici, nu e așa?* șopti scuturând umărul Siminei.

Fetița întoarse capul și-l privi fără uimire, ca și cum nu l-ar fi recunoscut. Nu-i răspunse. Rămase tot atât de aproape de pământul pe care îl scormonise zadarnic cu unghiile, de care își lipise cu atâta încordare urechea, așteptând. Măinele îi erau însângerate, pulpele murdare, rochia pătată cu câteva frunze pe care le strivise, în alergare, în deseale ei alunecări din noapte.

— Degeaba o mai aștepți, Simina, vorbi din nou Egor, aspru. Christina a murit odată, de mult, și acum are să moară de-a binelea!...

Se repezi cu furie spre fetiță, o ridică brutal de pe pământ și o scutură în brațe.

— Deșteaptă-te! Christina se duce acum în iadul ei, și stărvul i-l vor arde focurile iadului!...

O ciudată turburare îl cuprinse rostind cuvintele acestea. Fetița îi atârna moale în brațe. Ochii ei păreau de sticlă și-l priveau ră tăciți. Își mușcase buzele până la sânge. Egor începu să se frământa. „Trebuie să mă hotărâsc acum, repede, își

spunea el înfiorat. Trebuie să mă hotărâsc, ca să-i mântui pe toți...”

— Ține-o în brațe și fă-ți cruce! spuse el d-lui Nazarie, dându-i trupul vlăguit al Siminei.

D-l Nazarie își făcu o cruce mare, apoi începu să murmure o rugăciune neștiută. Egor se apropie de locul pe care zăcuse Simina, îl privi scrupulos, parcă s-ar fi trudit să-l pătrundă, să-i ghicească întunecata comoară pe care o păstra împotriva firii. Apucă apoi puternic drugul de fier și-l apăsă cu toată greutatea. Broboane reci de sudoare îi acopereau fruntea.

— *Aici e inima ei, Simina?! o întrebă, fără să întoarcă capul.*

Fetița îl privi aiurită. Începu să se zbată în brațele profesorului. Egor scoase fierul, care pătrunsese numai pe jumătate, și-l înfipse alături, cu o mai îndârjită furie.

— *Aici este? întrebă el, din nou, sugrumat.*

Simina se înfioră. Trupul i se înțepenise brusc în brațele d-lui Nazarie, și pupilele i se răsturnară spre frunte. Egor simți că îi tremură brațul cu care apăsă. „Am nemerit, acum”, gândi el sălbăticit. Își lăsa toată greutatea pe drug, urlând, strângând pleoapele. Simtea cum fierul pătrunde în carne și cum palpită drugul despicând. Tremura, căci străpungerea aceasta înceată îl cufunda alene în delir, într-o înspăimântată nebunie. Auzi ca în vis strigătele Siminei. I se păru că d. Nazarie se-ndreaptă spre el, ca să-l oprească, și atunci se îndârji și mai mult, căzu în genunchi, apăsă cu ultimele puteri, deși fierul îi rănea mâinile, îi lovea oasele pumnilor. Mai adânc, mai departe, până în inima ei, până în miezul vieții ei vrăjite!...

Deodată, o dureroasă încântare îl cuprinse. Recunosc cu uimire zidurile camerei lui, zări patul pe care sta trântit și sticla cu *cognac* pe măsută. Mirosea din nou a violete. Și auzi, ca într-un cântec, cuvintele de demult:

„...Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde...”

Unde pieriseră, deodată, Simina și d. Nazarie, și zidurile de scrum ale pivniței?!... Auzi un glas foarte depărtat și trist, strigându-l.

— Egor!... Egor!...

Întoarse ochii. Nu era nimeni. Rămăsese singur, pentru totdeauna singur. Niciodată nu o va mai întâlni, niciodată nu-l va mai turbura parfumul ei de violete, și gura ei însângerață nu-i va mai sorbi răsuflarea...

Se prăvăli. Întunecul era din nou des și rece. Se simți îngropat de viu, într-o scorbură necunoscută, fără ca cineva să știe de el, fără să mai nădăjduiască vreodată mântuirea...

Din alte spații se apropiau totuși pași omenеști. La început, o muzică tristă, un vals învechit, apoi, pași de om și un miez de lumină. Cineva îl întreabă apropiindu-și mult fața de el:

— Îl cunoști pe Radu Prajan?! Uite-l!

Întoarse capul înspăimântat. Ce nou și absurd travesti! Radu Prajan semăna acum cu d-l Nazarie și nu îndrăznea să se apropie de el, nu îndrăznea nici măcar să-i vorbească, ci îl privea doar în ochi, chemându-l cu privirile lui, implorându-l să vină, ca să-i mărturisească marea primejdie care îl așteaptă. În brațe ținea pe Simina, cu părul căzut în ochi, cu buzele albe.

— Iată, a murit și ea! păreau că spun privirile lui Radu Prajan.

Dar poate nu era adevărat, poate spunea astfel ca să nu fie recunoscut. Îi era și lui teamă, lui Prajan, o spaimă fără scăpare, căci îl privea înghețat, fără să clipească...

Se trezi cu mulți oameni alături. Purtau făclii și topoare, și țepuse de lemn. În fața lui, pe pământul umed, zări capătul drugului. „Așadar, *e adevărat*“, gândi el. Zâmbi trist. Totul fusese adevărat. El însuși, chiar el o omorâse; și-acum, din ce parte să mai aștepte vreo nădejde, cui să se roage și ce minune îi va mai aduce aproape de el coapsa caldă a Christinei?...

— Vă cheamă sus, auzi el un glas necunoscut. Moare domnișoara Sanda...

Își plecă bărbia, fără să răspundă. Nici un gând. Numai singurătatea, ursita lui singurătate.

— A murit! șopti un alt glas, lângă el.

Se simți ridicat pe brațe. Glasul îl mai auzi o dată, foarte aproape de ureche.

— A murit domnișoara Sanda!... Să veniți sus, că e prăpăd!...

Cine vorbise atât de aproape, în marea lui singurătate, în noaptea aceasta unde nu mai putea pătrunde nimeni și nici un zvon?...

Îl duceau pe brațe. În jurul lui, odăile se schimbau vrăjite. Trecu la început printr-o mare sală de bal, cu policandre aurite, de care atârnau vârfurile săgeților de cristal. Întâlni perechi elegante – oprite parcă în acea clipă din dans – care îl priveau nelămurit, mirate. Domni cu haine negre, femei cu evantaliuri de mătase... Apoi, o sală ciudată, cu multe mese verzi și oameni necunoscuți jucând cărți, fără să-și vorbească. Toți îl priveau mirați, așa cum era purtat pe brațe de niște bărbați nevăzuți... Iată, acum urcă treptele către o sufragerie cu veche mobilă de lemn. Acum începe coridorul... Și totuși, coridorul se aburește brusc, și din aburul albăstrui se înalță, undeva, foarte aproape, o limbă uriașă de foc. Egor închise ochii. „Așadar, e adevărat“, își aminti el.

— A luat acum foc și casa ailaltă! auzi el un glas.

Egor încercă să întoarcă privirile, să caute omul care vorbise atât de aproape de el. Nu întâlni decât o aripă de foc, fără început și fără sfârșit. Închise ochii.

— Cum s-a prăpădit neamul boieresc!...

Era același necunoscut, venit parcă peste vămile somnului.

SFÂRȘIT

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XVI
<i>Nota editorului</i>	XXIX

DOMNIȘOARA CHRISTINA

I	1
II	9
III	18
IV	32
V	42
VI	49
VII	56
VIII	64
IX	74
X	81
XI	90
XII	98
XIII	107

XIV	119
XV	126
XVI	137
XVII	143
XVIII	150
XIX	159

Din catalogul „Bibliotecii pentru toți“

- 1429–1430. Samuel Butler, *Și tu vei fi țărăină*, roman, 2 vol., 266 + 278 pag., 1800 lei;
1431. Jan Mårtenson, *Crimă la Veneția*, roman, 242 pag., 800 lei;
1432. Mircea Tomuș, *Gheorghe Șincai*. Viața și opera, 216 pag., 900 lei;
- 1433–1434. Erico Verissimo, *Timpul și vântul*, roman, vol. III (*Teiniagua, frumoasa Luzia*) și IV (*Războiul*), 200 + 260 pag., 1800 lei;
- 1435–1436. Petre Sălcudeanu, *Biblioteca din Alexandria*, roman, 2 vol., 368 + 368 pag., 2000 lei;
1437. Aron Cotruș, *Peste prăpastii de potrivnicie*, poezii, 344 pag., 1500 lei;
1438. Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, memorialistică, 240 pag., 1500 lei;
1439. Vasko Popa, *Câmpia neodihnei*, poeme, 320 pag., 1500 lei;
1440. *Biblioteca pentru toți. Catalog general*, 368 pag., 1000 lei;
1441. Tudor Mușatescu, *Titanic vals. Visul unei nopți de iarnă*, comedii, 216 pag., 1800 lei;

1442. Victor Hugo, *Pedepsele*, versuri alese, 360 pag., 1500 lei.

Sub tipar:

Miguel de Unamuno, *Sfântul martir Manuel cel Bun și alte trei povestiri*;

Edith Wharton, *Sâmbure de rodie*, povestiri fantastice;

Mihai Ralea, *Explicarea omului*, studiu de antropologie filosofică.

Volumele din „Biblioteca pentru toți“, cea mai veche și mai populară colecție românească de literatură, pot fi procurate de la toate librăriile din Capitală și din provincie, precum și de la depozitul aflat la sediul nostru: Editura Minerva, Piața Presei Libere nr. 1, București, cod poștal 71341, telefon 222.48.23.

Pregătirea formei și tiparul executate
sub comanda nr. 60 202

Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI” București
România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

